

ทัศนะเกี่ยวกับความตายที่สะท้อนผ่านบทบาทของตัวละคร “ฉินิงะมิ” ในวรรณกรรมญี่ปุ่นร่วมสมัย

นางสาวภัสพร ธาราสุข

638 20060 22

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาต่างประเทศ แขนงวิชาภาษาญี่ปุ่น

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2565

- ชื่อสารนิพนธ์ : ทักษะเกี่ยวกับความตายที่สะท้อนผ่านบทบาทของตัวละคร “ฉินิงะมิ”
ในวรรณกรรมญี่ปุ่นร่วมสมัย (Perception of death through the
role of “Shinigami” in contemporary Japanese literature)
- ชื่อผู้ทำสารนิพนธ์ : นางสาวภัสพร ธาราสุข
- อาจารย์ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร.ชมนาด ศีตีสาร
- จำนวนหน้า : 73 หน้า

บทคัดย่อ

สารนิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทักษะเกี่ยวกับความตายที่สะท้อนผ่านบทบาทของตัวละคร “ฉินิงะมิ” ในวรรณกรรมญี่ปุ่นร่วมสมัย โดยศึกษาจากวรรณกรรมกลุ่มตัวอย่างจำนวน 12 เรื่อง ที่มีเงื่อนไขในการคัดเลือกว่าวรรณกรรมเรื่องนั้นจะต้องมีตัวละครเอกเป็นฉินิงะมิ มีเนื้อหาหลักเกี่ยวกับความตายหรือชีวิต และเป็นวรรณกรรมที่ตีพิมพ์ในช่วงศตวรรษที่ 21 เป็นต้นมา จากนั้นเลือกเนื้อหาในประเด็นที่สามารถเชื่อมโยงกับทักษะเกี่ยวกับวิญญาณและความตายของชาวญี่ปุ่นมาเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ว่าข้อมูลเหล่านี้สะท้อนแนวคิดหรือทักษะเกี่ยวกับความตายของชาวญี่ปุ่นอย่างไร ผู้วิจัยพบว่าปรากฏทักษะเกี่ยวกับความตายอยู่ 3 ทักษะใหญ่ ๆ ได้แก่ ทักษะเกี่ยวกับวิญญาณ แนวคิดพิธีกรรมเกี่ยวกับความตาย และทักษะเกี่ยวกับโลกหลังความตาย

จากทักษะเกี่ยวกับความตาย 3 ทักษะที่พบข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสรุปได้ว่า แม้วิธีการนำเสนอเนื้อเรื่องของวรรณกรรมที่มีเนื้อหาหลักเกี่ยวกับความตายหรือชีวิตหรือรายละเอียดของตัวละครฉินิงะมิ ทั้งสถานภาพและบทบาทหน้าที่จะแปรเปลี่ยนตามยุคสมัยจะเปลี่ยนไป แต่แก่นของทักษะเกี่ยวกับความตายของชาวญี่ปุ่นนั้นยังคงเดิมอยู่โดยไม่แปรเปลี่ยนไปตามกาลเวลา

สาขาวิชาภาษาต่างประเทศลายมือชื่อนิสิต.....
 แขนงวิชาภาษาญี่ปุ่นลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์.....
 ปีการศึกษา 2565

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ชมนาด ศีตีสาร อาจารย์ที่ปรึกษาผู้ให้คำปรึกษา คำชี้แนะในการเขียนสารนิพนธ์เรื่องนี้ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.น้ำทิพย์ เมธเศรษฐ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สรัญญา ชูโชติแก้ว กรรมการของสารนิพนธ์ ผู้ให้คำแนะนำเรื่องข้อมูลในการเขียนประกอบเนื้อหาสารนิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.กนกวรรณ เลหาบูรณะกิจ คະตะกิริ และอาจารย์ท่านอื่น ๆ ในภาควิชาภาษาญี่ปุ่นที่คอยเป็นกำลังใจอยู่ห่าง ๆ

เพื่อน ๆ น้อง ๆ ร่วมรุ่นป.โท นาท น้องร่วมบ้านสี่ฟ้าหลังคาสีเขียว ที่แทบจะเป็นคู่หูเรื่องเรียน ผลัดกันช่วยเหลือ ดูงาน ผลัดกันเตือน แบ่งรับแบ่งสู้อะไรหลายอย่าง และกิปต์กับตอง เพื่อนและน้องที่ร่วมทุกข์ร่วมสุขในฐานะสมาชิกสามก๊วย (แผน ข.)

โอ้ห่ม รุ่นน้องสมัยเรียนที่ทับแก้ว ผู้จุดประกายไอเดียของสารนิพนธ์นี้ขึ้นมา

อาจารย์วัชรินทร์ เอนกพงศ์พันธ์ อาจารย์ภาคภาษาญี่ปุ่นที่มหาวิทยาลัยศิลปากร ผู้ให้คำแนะนำและข้อมูลหลายอย่างเกี่ยวกับตัวงาน

สถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่นที่ให้โอกาสในการมาเรียนป.โท เพื่อน รุ่นพี่ รุ่นน้องที่ทำงาน โดยเฉพาะพี่ปุ๋ย ศิษย์เก่ารั้วจามจุรี ผู้ให้ยืมซีดีเรียน ให้คำแนะนำ และช่วยสะสางไอเดียตอนเขียนสารนิพนธ์นี้ขึ้นมา และแพรว เพื่อนร่วมงานวัยเดียวกันแต่เป็นรุ่นพี่ในเรื่องการเรียน สำหรับคำแนะนำในการเขียนสารนิพนธ์และการรับมือกับความเครียดของการเรียนป.โท

ยาดม Herbpiness มิตรคู่ตัวในยามเรียนและยามเขียนงาน

うたのプリンスさまっ♪ ที่ได้รู้จักช่วงที่เอามาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการทำรายงานวิชาภาษาศาสตร์ในภาคการศึกษาแรก และคามิโอะชิ 黒崎蘭丸 ผู้เป็นน้ำหล่อเลี้ยงจิตใจในวันที่หมดพลัง

วง 超特急 ที่เพิ่งได้รู้จักเมื่อช่วงต้นปี เป็นสีสันชีวิตในช่วงที่รู้สึกท้อแท้แรงขับเคลื่อนในการทำสิ่งใด ๆ และคามิโอะชิ カイ ที่เป็นอีกหนึ่งยาใจในวันที่หมดแรง

ทุกอุปสรรค ที่มอบโอกาสให้เราได้ล้มและพยายามจะลุกขึ้นมา เพื่อเดินหน้าต่อไปให้ได้

และปะป๊ากับแม่ที่คอยเป็นห่วงอยู่ตลอดเวลาด้วยนะคะ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ	ซ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1. ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
1.3. คำถามของการวิจัย.....	3
1.4. ขอบเขตการวิจัย	4
1.5. วิธีการดำเนินการวิจัย	5
1.6. ข้อตกลงเบื้องต้น.....	5
1.7. คำจำกัดความของการวิจัย.....	9
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	11
2.1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับฉนิงะมิ	11
2.2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทัศนะเกี่ยวกับชีวิตและความตายผ่านตัวบทวรรณกรรม..	14
บทที่ 3 ทัศนะเกี่ยวกับวิญญาณที่สะท้อนผ่านตัวละครฉนิงะมิ.....	17
3.1. ทัศนะเกี่ยวกับวิญญาณ.....	17
3.2. สถานภาพของฉนิงะมิในวรรณกรรมร่วมสมัย	18

3.2.1. ฌินิงะมิที่เป็นเทพเจ้าในธรรมชาติ	19
3.2.2. ฌินิงะมิที่เป็นวิญญาณคนตาย	21
3.2.3. ฌินิงะมิที่เป็นมนุษย์	23
3.3. บทบาทของฌินิงะมิในวรรณกรรมร่วมสมัย	25
3.3.1. บทบาทในการเป็นผู้มารับดวงวิญญาณของผู้ตายส่งไปยังโลกหน้า	26
3.3.2. บทบาทในการเป็นผู้ตัดสินความเป็นตายของมนุษย์	28
3.3.3. บทบาทในการเป็นผู้ช่วยสะสางเรื่องที่ค้างคาใจของผู้ที่ใกล้ถึงชาติหรือดวงวิญญาณ ของผู้ตาย	28
3.3.4. บทบาทในการเป็นผู้กำจัดดวงวิญญาณร้าย	30
3.4. สรุปบทที่ 3	31
บทที่ 4 พิธีกรรมเกี่ยวกับความตายของญี่ปุ่นที่สะท้อนผ่านบทบาทของฌินิงะมิ	33
4.1. ทักษะเกี่ยวกับจักรวาลและพิธีกรรมวงจรชีวิต	33
4.2. แนวคิดของพิธีศพที่ปรากฏในวรรณกรรมร่วมสมัย	34
4.3. แนวคิดของพิธีทำบุญอุทิศส่วนกุศลที่ปรากฏในวรรณกรรมร่วมสมัย	40
4.4. สรุปบทที่ 4	43
บทที่ 5 ทักษะเกี่ยวกับโลกหลังความตายที่สะท้อนผ่านบทบาทของฌินิงะมิ	45
5.1. ทักษะเกี่ยวกับโลกหลังความตายของชาวญี่ปุ่น	45
5.2. โลกหลังความตายที่ปรากฏในวรรณกรรมญี่ปุ่นร่วมสมัย	46
5.3. ความเชื่อเรื่องการเกิดใหม่ที่ปรากฏในวรรณกรรมญี่ปุ่นร่วมสมัย	52
5.3.1. การได้เกิดใหม่เป็นมนุษย์อีกครั้ง	52
5.3.2. การเปลี่ยนผ่านสู่สถานะใหม่	56
5.4. สรุปบทที่ 5	59

บทที่ 6 บทสรุป	61
6.1. สรุปผลการศึกษา.....	61
6.1.1. ทักษะเกี่ยวกับวิญญาณที่สะท้อนผ่านตัวละครฉินงะมิ	61
6.1.2. พิธีกรรมเกี่ยวกับความตายของญี่ปุ่นที่สะท้อนผ่านบทบาทของฉินงะมิ	62
6.1.3. ทักษะเกี่ยวกับโลกหลังความตายที่สะท้อนผ่านบทบาทของฉินงะมิ	63
6.2. ประเด็นสำหรับการศึกษาค้นคว้าต่อไป	64
บรรณานุกรม.....	65
ภาคผนวก.....	68

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1	สถานภาพของฉินิงจะมีที่พบในวรรณกรรมกลุ่มตัวอย่าง	18
ตารางที่ 2	บทบาทของฉินิงจะมีที่พบในวรรณกรรมกลุ่มตัวอย่าง	25
ตารางที่ 3	คำที่มีความหมายบ่งชี้ถึงโลกหลังความตายที่ปรากฏในกลุ่มวรรณกรรมตัวอย่าง.....	46

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1	แผนภาพอธิบายทัศนะเกี่ยวกับชีวิตและความตายและพิธีกรรมวงจรชีวิต.....	54
----------	--	----

บทที่ 1

บทนำ

1.1. ที่มาและความสำคัญของปัญหา

สื่อร่วมสมัยของญี่ปุ่น ไม่ว่าจะเป็นภาพยนตร์ ละครทีวี การ์ตูนอนิเมชัน หนังสือการ์ตูน เกม มักหยิบยกประเด็นเรื่องชีวิตและความตายมาพูดถึงอย่างเรียบง่ายเหมือนเป็นเรื่องธรรมดา เป็นเรื่องใกล้ตัว ตัวอย่างเช่น การ์ตูนอนิเมชันเรื่อง “Colorful” ที่เล่าเรื่องของดวงวิญญาณหนึ่งที่ได้รับโอกาสกลับมาใช้ชีวิตในโลกมนุษย์อีกครั้งในร่างของมะโกะโตะ เด็กชายนักเรียนชั้นมัธยมต้น เพื่อค้นหาคำตอบว่าตัวเองทำบาปอะไรไปเมื่อชาติที่แล้ว แม้จะมีประเด็นของเรื่องการทำตัวตายและกลืนอายของความเป็นแฟนตาซี แต่การเล่าเรื่องผ่านชีวิตประจำวันธรรมดาของเด็กมัธยมต้นคนหนึ่งนั้นทำให้ผู้ชมไม่รู้สึกถึงความรุนแรงของความตาย และยังเชื่อมโยงเข้ากับวิถีชีวิตจริง ๆ ของตัวเองได้ วิธีการเล่าเรื่องแบบนี้ทำให้ผู้ชมตระหนักถึงคุณค่าของชีวิตผ่านความธรรมดาสามัญในชีวิตประจำวันอีกด้วย ทั้งที่หากพูดถึงความตายแล้ว ภาพและความรู้สึกที่ผุดขึ้นมาในหัวผู้คนล้วนเป็นความน่าพรันพรึง เป็นสิ่งลึกลับ ไม่ควรยุ่งเกี่ยวแต่อย่างใด แต่สื่อของญี่ปุ่นกลับเล่าถึงการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับ “ความตาย” ได้อย่างแนบเนียน ผ่านการใช้ฉากการดำเนินชีวิตประจำวันของตัวละคร แม้จะมีความเป็นแฟนตาซีหรือเรื่องเหนือธรรมชาติอยู่บ้าง แต่ก็ยังสามารถเชื่อมโยงเข้ากับเหตุการณ์ในชีวิตจริงได้โดยไม่รู้สึกฝืนหรือเป็นเรื่องในจินตนาการ ชวนให้ผู้ชมและผู้่านฉกคิดถึงการใช้ชีวิตของตัวเองว่าได้ใช้ชีวิตอย่างคุ้มค่าและไม่เสียดายแล้วหรือไม่ อย่างไรก็ตาม ในบางครั้งก็มีกรณีที่ตัวละครในสื่อกลับตายไปก่อนจะรู้ว่าชีวิตคืออะไรหรือรู้ว่าตัวเองต้องการสิ่งใด ซึ่งบทบาทของคนที่ยื่นมือมาช่วยเหลือผู้ที่หลงทางกับความหมายของชีวิตที่พบเจอในสื่อร่วมสมัยของญี่ปุ่นในช่วงหลัง โดยเฉพาะในวรรณกรรมญี่ปุ่นร่วมสมัยนี้คือ “ยมทูต”

ภาพจำของยมทูตสำหรับคนทั่วไปส่วนใหญ่เป็นภาพของโครงกระดูกสวมผ้าคลุมสีดำ ถือเคียวเล่มใหญ่ที่เอาไว้ใช้ตัดดวงวิญญาณออกจากกายเนื้อของผู้ที่ถึงที่ตาย เป็นผู้นำความตายมาสู่คนเป็น หรือเป็นผู้นำพาดวงวิญญาณไปสู่โลกหลังความตาย ภาพลักษณ์ดังกล่าวเป็นสิ่งที่พบในวัฒนธรรมตะวันตกโดยมีชื่อ

เรียกว่า Death หรือ The Grim Reaper โดยที่มาของ The Grim Reaper นั้นเกิดมาจากบุคลาธิษฐานของโรคกาฬมรณะหรือ Black Death ที่เกิดขึ้นในช่วงศตวรรษที่ 14 ที่ระบาดอย่างหนักจนคร่าชีวิตของผู้คนไปมากมาย รูปลักษณ์ที่เป็นโครงกระดูกนั้นเกิดจากการภาพลักษณ์ของศพผู้ตายหลังจากเน่าเปื่อยจนเหลือแต่กระดูก ส่วนผ้าคลุมนั้นเป็นสิ่งที่ใช้สวมตอนทำพิธีศพ และเดิมนั้นมาจากภาพของการใช้เคียวเกี่ยวเกี่ยวพืชผลในการเกษตร แต่เปลี่ยนจากการเกี่ยวเกี่ยวพืชผลเป็นการเกี่ยวเกี่ยวดวงวิญญาณแทน (McKenna, 2016)

ญี่ปุ่นเองก็มีตัวตนแบบนี้เช่นกันโดยเรียกว่า ฆินิงะมิ (死神 ^{しにがみ}) ซึ่งมักจะปรากฏในสื่อร่วมสมัยเป็นส่วนมาก สารานุกรม *นิฮนมิน โสกะกุตะอิจิเด็น* 『日本民俗大辞典』 ให้ความหมายของฆินิงะมิไว้ 2 แบบคือ แบบแรกระบุว่า ฆินิงะมิ หมายถึง เทพผู้ครองโลกยมบาล ทำหน้าที่ในการตัดสินดวงวิญญาณนั้น ๆ จากการกระทำเมื่อครั้งยังมีชีวิตอยู่ ซึ่งเป็นนิยามเดียวกับพระยม หรือยมราช (ヤマ) เทพเจ้าผู้ครองดินแดนนรกและเป็นเทพเจ้าแห่งความตายตามความเชื่อของอินเดีย และเอมมะ (閻魔 ^{えんま}) ตามความเชื่อของจีน และแบบที่สองระบุว่า ฆินิงะมิ หมายถึงเทพผู้นำความตายสู่มนุษย์ หรือเทพผู้กระตุ้นให้มนุษย์เกิดความคิดที่อยากจะทำตัวตาย บ้างก็ว่าเป็นดวงวิญญาณของผู้ตายที่ไม่สงบสุข ณ ที่ที่ผู้ตายเสียชีวิตแล้วชักนำคนเป็นคนอื่น ๆ ให้ตายเพื่อมาเป็นพวกพ้องเดียวกัน

ขณะที่ภาพลักษณ์ของฆินิงะมิที่ปรากฏในสื่อร่วมสมัยของญี่ปุ่นนั้น จะไม่ได้มีรูปลักษณ์ที่น่ากลัวเหมือนกับยมทูตในวัฒนธรรมตะวันตก แต่มีรูปลักษณ์เป็นมนุษย์ธรรมดาที่ทำหน้าที่เป็นผู้มารับดวงวิญญาณของผู้ตายไปยังโลกหลังความตายหรือคอยกำราบปราบปีศาจ เช่น ฆินิงะมิในเรื่อง “Bleach เทพมรณะ” มังงะชื่อดังที่ได้รับการทำเป็นอนิเมชัน ฆินิงะมิในเรื่องนี้จะทำหน้าที่เหมือนมนุษย์ทุกประการ แต่งตัวด้วยชุดกิโมโนและสะเกะมะสีดำ ทำหน้าที่กำจัดฮอลโลว์หรือดวงวิญญาณร้ายที่ทำอันตรายให้ทั้งมนุษย์และดวงวิญญาณอื่น หรือฆินิงะมิในเรื่อง *ยมทูตสีขาว* ไทท์โนเวลที่ได้รับการทำเป็นการ์ตูนอนิเมชัน โมโมะ ฆินิงะมิตัวเอกของเรื่องนั้นเป็นสาวน้อยในชุดสีขาวกับรองเท้าสีแดง ทั้งที่ฆินิงะมิคนอื่นแค่ทำหน้าที่พาดวงวิญญาณของมนุษย์ที่ตายแล้วไปส่งยังเบื้องบนเท่านั้น แต่เธอกลับทำเรื่องที่มีมากกว่าแค่หน้าที่ ยื่นมือเข้าช่วยเหลือผู้ที่เกี่ยวข้องกับดวงวิญญาณนั้น ๆ ที่ถูกทิ้งไว้ข้างหลัง ไม่ว่าจะเป็นการถ่ายทอดข้อความที่ผู้ตายฝากไว้ หรือช่วยเยียวยาจิตใจของผู้คนเหล่านั้นให้สามารถเดินหน้าต่อไปได้ แม้ฆินิงะมิของญี่ปุ่นจะ

ยังคงรายละเอียดบางส่วนของยมทูตในวัฒนธรรมตะวันตกไว้บ้าง เช่น ยังมีความเกี่ยวข้องกับสีดำ หรือมีอาวุธที่ใช้ในการจัดการกับวิญญาณ แต่ก็ไม่ได้ยึดติดกับภาพของโครงกระดูกสวมผ้าคลุมสีดำ ถือเคียวเล่มใหญ่แต่อย่างใด

จากภาพจำของผู้คนว่าฉนิงะมินั้นเป็นตัวตนที่น่าหวาดกลัว เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับความตายของผู้คน หรือแม้กระทั่งเชื่อกันว่าฉนิงะมิต่างหากที่เป็นผู้นำความตายมาสู่ผู้คน สู่การเป็นเสมือนผู้ปราบปีศาจ ร้ายดั่งฮีโร่ หรือเป็นผู้ช่วยมนุษย์หรือวิญญาณของผู้ตายในการค้นหาความหมายของการมีชีวิตของตัวเอง การเปลี่ยนแปลงของบทบาทหน้าที่ของฉนิงะมิตรงนี้สะท้อนความเชื่อหรือทัศนคติของชาวญี่ปุ่นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของบทบาทหน้าที่ของฉนิงะมิตรงนี้สะท้อนความเชื่อหรือทัศนคติของชาวญี่ปุ่นเกี่ยวกับความตายอย่างไรบ้าง เป็นประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการค้นหาคำตอบในงานวิจัยนี้

1.2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.2.1. เพื่อวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของตัวละครฉนิงะมิที่ปรากฏในวรรณกรรมญี่ปุ่นร่วมสมัย
- 1.2.2. เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อหรือทัศนคติเกี่ยวกับความตายของชาวญี่ปุ่นที่สะท้อนผ่านบทบาทหน้าที่ของตัวละครฉนิงะมิที่ปรากฏในวรรณกรรมญี่ปุ่นร่วมสมัย

1.3. คำถามของการวิจัย

- 1.3.1. ตัวละครฉนิงะมิที่ปรากฏในวรรณกรรมญี่ปุ่นร่วมสมัยนั้นมีบทบาทอย่างไร
- 1.3.2. บทบาทหน้าที่ของตัวละครฉนิงะมิที่ปรากฏในวรรณกรรมญี่ปุ่นร่วมสมัยนั้นสะท้อนความเชื่อหรือทัศนคติเกี่ยวกับความตายของชาวญี่ปุ่นอย่างไร

1.4. ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของข้อมูลว่าจะศึกษาและวิเคราะห์บทบาทของตัวละคร ฆิเงะมิผ่านวรรณกรรมญี่ปุ่นร่วมสมัย¹ โดยเก็บข้อมูลจากวรรณกรรมญี่ปุ่นร่วมสมัยในช่วงศตวรรษที่ 21² เป็นต้นมา โดยมีเงื่อนไขว่า วรรณกรรมที่เลือกนั้นจะต้องมีตัวละครเอกเป็นฆิเงะมิ และมีเนื้อหาหลักเกี่ยวกับความตายหรือชีวิต ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างผ่านทางเว็บไซต์ BOOK☆WALKER ซึ่งเป็นเว็บไซต์ขายสื่อประเภท E-Book มังงะ และไลท์โนเวลก่อตั้งโดยสำนักพิมพ์คะโดกะวะ หนึ่งในสำนักพิมพ์ชื่อดังของประเทศญี่ปุ่น ผู้วิจัยได้ค้นหาในหมวดหนังสือประเภท นวนิยาย (文芸・小説) และไลท์โนเวล (ライトノベル) โดยใช้คำค้นหา 「死神」「しにかみ」「シニガミ」แล้วมาคัดกรองเรื่องที่ต้องการผ่านการสืบค้นเรื่องย่อและรีวิวนั่งือจากเว็บไซต์ 読書メーター (bookmeter.com) อีกรอบหนึ่ง จากนั้นจึงได้อ่านเพื่อคัดกรองเรื่องที่ต้องการจนเหลือ 12 เรื่องดังนี้

ตารางรายชื่อวรรณกรรมที่ได้รับคัดเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง

ลำดับ	ชื่อเรื่อง	ผู้แต่ง	สำนักพิมพ์	ปีที่ตีพิมพ์ (ค.ศ.)
1	『しにかみのバラッド。』	ハセガワケイスケ	電撃文庫	2003-2009
2	『死神の精度』	伊坂幸太郎	文春文庫	2008
3	死神シリーズ	榎田ユウリ	新潮社	2014-2021
4	『優しい死神の飼い方』	知念実希人	光文社文庫	2016
5	『時給三〇〇円の死神』	藤まる	双葉文庫	2017
6	『死神少女と最期の初恋』	水城水城	ファミ通文庫	2018

¹ เริ่มตั้งแต่ญี่ปุ่นพ่ายแพ้สงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อเข้าสู่ปีไฉวะที่ 20 (ค.ศ.1945) เป็นต้นมา (เดือนเต็ม กฤชดาธานนท์, 2565: 1)

² เริ่มตั้งแต่ปีค.ศ.2001 เป็นต้นมา

7	『恋する死神と、僕が忘れた夏』	五十嵐雄策	メディアワークス 文庫	2018
8	『死神のノルマ』	宮田光	集英社オレンジ 文庫	2020
9	『死神の日曜日』	伊東良	幻冬舎	2020
10	『僕らの夜明けにさよならを』	沖田円	スターツ出版文庫	2020
11	死神の初恋シリーズ	朝比奈希夜	小学館文庫	2021-2022
12	『死神の絵の具「僕」が愛した 色彩と黒猫の選択』	長谷川馨	宝島社文庫	2022

1.5. วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 12 เล่มก่อนจะเลือกเนื้อหาในประเด็นที่สามารถเชื่อมโยงกับทศนะเกี่ยวกับวิญญาณและความตายของชาวญี่ปุ่นอันได้แก่

1.5.1. ข้อมูลเกี่ยวกับ ฉินิงะมิ (รูปลักษณ์ บทบาทหน้าที่ ฯลฯ)

1.5.2. ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตายหรือวิญญาณของผู้ตาย (รูปลักษณ์ สาเหตุการตาย ความสัมพันธ์กับคนรอบตัว ปมปัญหาที่ค้างใจ ฯลฯ)

1.5.3. โลกหลังความตายที่ปรากฏในท้องเรื่อง

1.5.4. ความเชื่อเรื่องการเกิดใหม่ที่ปรากฏในท้องเรื่อง

เมื่อได้เนื้อหาอันจะเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ข้างต้นแล้วจึงจะได้ดูว่า ข้อมูลเหล่านี้สะท้อนแนวคิดหรือทศนะเกี่ยวกับความตายของชาวญี่ปุ่นอย่างไร

1.6. ข้อตกลงเบื้องต้น

1.6.1. การถอดอักษรภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทยในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะใช้ระบบถอดอักษรที่เป็นผลงานวิจัยของอาจารย์สาขาภาษาญี่ปุ่น ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัลยาณี สิตสุวรรณ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุชาติ สัตยพงศ์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เสาวลักษณ์ สุริยะวงศ์ไพศาล

(ปัจจุบันคือ ศาสตราจารย์ กิตติคุณ ดร.สิริมนพร สุริยะวงศ์ไพศาล) อาจารย์ภาควิชา
ภาษาศาสตร์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุดาพร ลักษณะียนาวิน และอดีตอาจารย์ภาควิชา
ภาษาไทย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดุษฎีพร ชำนิโรคศาสตร์ แห่งคณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สระ

อักษรโรมันจิ

อักษรไทย

(สระเสียงสั้น สระเสียงยาว)

a, ā

อะ, อา

i, ī

อิ, อี

u, ū

อุ, อู

e, ē

เอะ, เอ

o, ō

โอะ, โอ

-ya, -yā

เอียะ, เอีย

-yu, -yū

อิว, อีว

-yo, -yō

เอียว, เอียว

พยัญชนะ

อักษรโรมันจิ

อักษรไทย

p เมื่อเกิดต้นคำ

พ

เมื่อเกิดที่อื่น	ป
b	บ
m	ม
f	ฟ
w	ว
t เมื่อเกิดต้นคำ	ท
เมื่อเกิดที่อื่น	ต
ts	ทซ์
ch	ช
d	ด
n	น
n ที่เป็นพยัญชนะก่อนพยางค์ทำหน้าที่คล้ายตัวสะกด	
เมื่อเกิดหน้าพยางค์ p, m, b	ม
เมื่อเกิดหน้า k, g, w	ง
เมื่อเกิดที่อื่น	น
n ทำหน้าที่เป็นตัวสะกดและตามด้วยสระ	น
s	ซ
sh	ฌ
z	ส

j	จ
r	ร
y	ย
k เมื่อเกิดต้นคำ	ค
เมื่อเกิดที่อื่น ๆ	ก
g เมื่อเกิดต้นคำ	ก
เมื่อเกิดที่อื่น ๆ	ง
h	ฮ

อย่างไรก็ตามผู้วิจัยไม่ได้ใช้ระบบถอดอักษรดังกล่าวสำหรับคำที่ใช้เป็นที่แพร่หลายแล้ว เช่น โตเกียว ไชตามะ เป็นต้น

- 1.6.2. ชื่อหนังสือ สารานุกรม และวรรณกรรมภาษาญี่ปุ่น ถอดอักษรตามระบบถอดอักษรและทำตัวเอียง ตามด้วยภาษาญี่ปุ่นใน 『』 เมื่อปรากฏครั้งแรกและเมื่อเห็นว่ามีควมจำเป็น เช่น *เอะฮันเฮียะกุโมะโนะงะตะริ* 『絵本百物語』 ครั้งต่อไปเขียนถอดอักษรเป็นภาษาไทยและทำตัวเอียง เช่น *เอะฮันเฮียะกุโมะโนะงะตะริ*
- 1.6.3. ชื่อของตัวบทวรรณกรรมภาษาญี่ปุ่น ถอดอักษรตามระบบถอดอักษรและทำตัวเอียง ตามด้วยภาษาญี่ปุ่นใน 「」 เมื่อปรากฏครั้งแรกและเมื่อเห็นว่ามีควมจำเป็น เช่น *มินิงะมิโนะนะสุเกะโอะยะยะ* 「死神の名付け親」 ครั้งต่อไปเขียนถอดอักษรเป็นภาษาไทยและทำตัวเอียง เช่น *มินิงะมิโนะนะสุเกะโอะยะยะ* ขณะที่ชื่อของตัวบทวรรณกรรมภาษาอังกฤษ จะใส่ไว้ใน “ ” โดยไม่ถอดเสียงอ่าน
- 1.6.4. ชื่อของวรรณกรรมกลุ่มตัวอย่างที่นำมาใช้ในงานวิจัย ถอดอักษรตามระบบถอดอักษรและทำตัวเอียง ตามด้วยภาษาญี่ปุ่นใน 『』 เมื่อปรากฏครั้งแรก เช่น *มินิงะมิโนะโนะรุมะ* 『死神のノルマ』 ครั้งต่อไปเขียนถอดอักษรเป็นภาษาไทยและทำตัวเอียง ยกเว้นกรณีมีชื่อ

ภาษาไทย จะใช้ชื่อภาษาไทยแทนการถอดอักษรและทำตัวเอียง ตามด้วยชื่อภาษาญี่ปุ่นใน『』 เมื่อปรากฏครั้งแรก เช่น ภารกิจวิญญาณของยมทูตสีขาวผู้อ่อนโยน『優しい死神の飼方』 ครั้งต่อไปใช้ชื่อภาษาไทยและทำตัวเอียง

1.6.5. ชื่อตัวละคร ถอดอักษรตามระบบถอดอักษร ยกเว้นกรณีที่วรรณกรรมเรื่องนั้นได้รับการแปลเป็นภาษาไทยแล้วจะอ้างอิงชื่อตัวละครตามฉบับแปล ซึ่งมีอยู่ 4 เรื่อง คือ

1.6.5.1. ยมทูตสีขาว『しにかみのバラッド。』

1.6.5.2. ไม่บรรทัดของยมทูต『死神の精度』

1.6.5.3. ภารกิจวิญญาณของยมทูตสีขาวผู้อ่อนโยน『優しい死神の飼方』

1.6.5.4. คำขอสุดท้ายของผู้ตายถึงผม『時給三〇〇円の死神』

1.6.6. ชื่อของผู้แต่งวรรณกรรมกลุ่มตัวอย่างที่นำมาใช้ในงานวิจัย และชื่อชาวญี่ปุ่น ถอดอักษรตามระบบถอดอักษร ตามด้วยภาษาญี่ปุ่นใน () ยกเว้นกรณีที่วรรณกรรมเรื่องนั้นได้รับการแปลเป็นภาษาไทยแล้วจะอ้างอิงชื่อผู้แต่งตามฉบับแปล ซึ่งมีอยู่ 4 เรื่องตามที่กล่าวในข้อข้างต้น

1.6.7. คำเฉพาะภาษาญี่ปุ่น ถอดอักษรตามระบบถอดอักษรและทำตัวเอียง ตามด้วยภาษาญี่ปุ่นใน () พร้อมพริ่งนะกำกับเมื่อปรากฏครั้งแรก เช่น โยะมิ (黄泉) ครั้งต่อไปเขียนถอดอักษรเป็นภาษาไทย ยกเว้นกรณีมีคำแปลภาษาไทย จะใช้คำแปลภาษาไทยแทนการถอดอักษรตามด้วยภาษาญี่ปุ่นใน () พร้อมพริ่งนะกำกับเมื่อปรากฏครั้งแรก เช่น วิญญาณร้าย (悪霊)

1.7. คำจำกัดความของการวิจัย

ฉินิงะมิ (死神) แปลตรงตัวว่า “เทพเจ้าแห่งความตาย” ผู้ทำหน้าที่นำพาดวงวิญญาณของคน ที่ตายแล้วไปยังโลกหน้า ในภาษาไทยอาจใช้คำว่า “ยมทูต” เพื่อหมายถึงเทพเจ้าองค์นี้ อย่างไรก็ตาม ฉินิงะมิมีหน้าที่คล้ายกับ the Grim Reaper ในวัฒนธรรมตะวันตกมากกว่ายมทูตของไทยซึ่งเป็นทำหน้าที่

เป็นผู้ช่วยทำวามราช ผู้ครองนรกและผู้ตัดสินดวงวิญญาณผู้ตาย ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจึงเลือกที่จะทับศัพท์ โดยใช้ “ฉินิจะมิ” แทนคำว่ามทูตที่คนไทยคุ้นเคย

โลกหลังความตาย (死後の世界) เป็นสถานที่ที่เป็นปลายทางของดวงวิญญาณของผู้ตาย ไม่ได้มีการบรรยายว่าเป็นสถานที่แบบใด เพียงแค่เป็นเสมือนโลกสมมติที่เป็นคู่ตรงข้ามกับโลกของคนเป็น เท่านั้น บางครั้งก็ใช้เป็นคำว่า **โลกหน้า (あの世)** ซึ่งเป็นคู่ตรงข้ามกับโลกนี้ (この世) ที่เป็นดินแดนของคนเป็น ให้ความรู้สึกเหมือนเป็นอีกฟากฝั่งกับดินแดนของคนเป็น

ดวงวิญญาณของผู้ตาย (霊魂) ดวงวิญญาณของมนุษย์หลังออกจากร่างของผู้ที่ได้เสียชีวิตลง วิญญาณประเภทนี้มักไม่มั่นคงเนื่องจากเพิ่งจะหลุดจากร่างกายของมนุษย์ หากอยู่บนโลกมนุษย์ไปนาน ๆ โดยที่ไม่มีฉินิจะมิมารับ จะกลายสภาพเป็นวิญญาณชั่วร้าย (悪霊) คอยสร้างความเดือดร้อนให้กับคนเป็น

เรื่องที่ยังค้างคาใจ (未練) หมายถึงสิ่งที่ค้างคาใจวิญญาณผู้ตายขณะที่ตัวเองกำลังจะลาจากโลกนี้ไป เป็นสิ่งที่ร่างดวงวิญญาณไฉนไม่สามารถไปยังโลกหลังความตายหรือโลกหน้าได้ มีทั้งเรื่องเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับคนรอบข้าง ความปรารถนาที่อยากทำเมื่อยังมีชีวิต หรือคำถามต่อโลกใบนี้

ทัศนะเกี่ยวกับชีวิตและความตาย (死生観) หมายถึงการรับรู้ มุมมองและความเชื่อที่มนุษย์มีต่อชีวิตและความตาย เช่น การมีอยู่ของวิญญาณ การมีอยู่ของโลกหลังความตาย การรับรู้ถึงความหมายของชีวิตและความตาย ซึ่งก็จะแตกต่างกันไปตามสิ่งที่ใช้ในการตีความ เช่น มุมมองทางศาสนา มุมมองทางปรัชญา มุมมองของกลุ่มคนหรือปัจเจกบุคคล

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับฉินงะมิและทัศนคติเกี่ยวกับความตาย สามารถจำแนกวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องออกเป็น 2 ประเภทได้ดังนี้

- 2.1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับฉินงะมิ
- 2.2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติเกี่ยวกับชีวิตและความตายผ่านตัวบทวรรณกรรม

2.1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับฉินงะมิ

งานวิจัยก่อนหน้าที่เกี่ยวข้องกับฉินงะมินั้นมีไม่ค่อนมากนัก ส่วนใหญ่จะเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระกุโงะ³เรื่องฉินงะมิ 「死神」 เพราะเป็นงานเขียนแรก ๆ ที่มีการปรากฏตัวของฉินงะมิในเรื่องระกุโงะเรื่องนี้แต่งโดยซันยูเทะอิเอ็นโซ (三遊亭圓朝) เป็นเรื่องราวของชายผู้หนึ่งที่มีหนี้สิน ขณะที่กำลังจะตัดสินใจจบชีวิตของตัวเองก็ได้พบกับฉินงะมิซึ่งช่วยเหลือให้เขาได้เป็นหมอและมีเงินใช้หนี้ โดยมีกติกาคือตกลงกันว่าหากว่าคนผู้นั้นถึงฆาตฉินงะมิจะนั่งอยู่ฝั่งเศียรขวา แต่ถ้าหากคนผู้นั้นยังไม่ถึงฆาต ฉินงะมิจะนั่งอยู่ตรงปลายเท้า ให้เขาเร่งหาเงินไปเพื่อให้อาชีพของฉินงะมิหายไป แต่แล้วก็มีเหตุให้ชายคนนั้นหักหลังฉินงะมิเมื่อเขาได้เข้าไปรักษาเศรษฐีผู้หนึ่ง เขาเห็นว่าฉินงะมินั่งอยู่ทิศทางที่หัวของเศรษฐีหันไปซึ่งแสดงว่าชะตาของเศรษฐีถึงฆาต แต่ชายคนนี้อาศัยช่วงที่ฉินงะมิหลับหงก กลับหัวกลับหางทิศทางการนอนของเศรษฐี เศรษฐีจึงมีชีวิตรอดต่อไปได้ ท้ายที่สุดแล้วชายคนนี้ก็ถึงฆาตเสียเองเพราะฉินงะมิดับดวงเทียนแห่งชีวิตของเขา เนื้อเรื่องดังกล่าวนี้มีเค้าโครงคล้ายกับนิทานกริมม์เรื่อง “Godfather Death” หรือในชื่อภาษาญี่ปุ่นว่า ฉินงะมิโนะนะสุเกะโอะยะยะ 「死神の名付け親」 ซึ่งเป็นนิทานของโลกฝั่งตะวันตกที่ตีพิมพ์ในปีค.ศ.1812 (澤, 2021)

³ ละครตลกที่มีผู้แสดงคนเดียวเป็นคนเล่าเรื่องราวทั้งหมด

ระกุงโงะเรื่องฉินิงะมิได้กลายเป็นตัวบทที่ใช้ในการศึกษาทั้งที่มาของฉินิงะมิและการรับอิทธิพลวัฒนธรรมตะวันตกในยุคเอโดะ (ค.ศ.1603-1867) ที่เป็นยุคที่ผลงานเรื่องนี้ได้ถือกำเนิดขึ้นมา ในส่วนของที่มาของฉินิงะมินั้น มะซุโกะ (増子 2016) ได้ศึกษาเรื่องภาพลักษณ์และตัวตนของฉินิงะมิผ่านระกุงโงะเรื่องนี้ มะซุโกะพบว่าเดิมที ในตัวบทนั้นไม่ได้เรียกตัวละครฉินิงะมิด้วยคำว่าฉินิงะมิ (死神) แต่เป็นคำว่า โยะมะระนะโอะทะอิโกะ (養丸の太いこ) และไม่มีตัวตนที่ชัดเจนจนกระทั่งมาถึงยุคของซันยูเทะอิเอ็นโซรุ่นที่สาม ที่เริ่มมีการเขียนพรรณนาภาพลักษณ์ของฉินิงะมิอย่างละเอียดมากขึ้น ฉินิงะมิมีรูปลักษณ์น่าเกลียดน่ากลัว ดูสกปรก ในส่วนของคำฉินิงะมิเป็นคำที่เกิดขึ้นมาใหม่ในยุคหลัง เดิมทีตัวตนของฉินิงะมิน่าจะตรงกับเอมมะ เทพเจ้าแห่งความตายตามความเชื่อของจีน ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากพระยม หรือยมราช เทพเจ้าแห่งความตายตามความเชื่อของอินเดีย แต่ฉินิงะมิในบริบทนี้จะกลายเป็นเทพผู้ครองยมโลก ซึ่งไม่ตรงกับบทบาทของฉินิงะมิในระกุงโงะเรื่องฉินิงะมิที่เป็นผู้นำพาความตายมาให้คนเป็น มะซุโกะสันนิษฐานว่าฉินิงะมิในบทบาทนี้น่าจะมีที่มาจากอิทหรืออิทซุกิ (穢鬼) โยกะอิที่สิงร่างคนแล้วทำให้เจ้าของร่างเกิดความรู้สึกอยากฆ่าตัวตายโดยการผูกคอตาย ในส่วนของการเปรียบเทียบกับจินนั้น มะซุโกะ (増子 2017) ได้สืบหาที่มาของอิทหรืออิทซุกิและเปรียบเทียบระหว่างจินกับญี่ปุ่นจากรวบรวมเรื่องราวและพบว่าในวรรณกรรมจีนมีการระบุถึงสิ่งที่ใกล้เคียงกับอิทในอิเก็นฉิ『夷堅志』 ซึ่งเป็นหนังสือรวมเรื่องเล่าเหนือธรรมชาติในช่วงราชสมัยราชวงศ์ซ่งใต้ (ปีค.ศ. 960-1279) รูปลักษณ์ของสิ่งที่ใกล้เคียงกับอิทในอิเก็นฉิที่ปรากฏจะเป็นสภาพศพตอนผูกคอตายเสียส่วนใหญ่ มะซุโกะคาดว่าญี่ปุ่นเองก็ได้รับอิทธิพลจากอิเก็นฉิดังจะเห็นได้จากอะฮันเฮยะกุโมะโนะงะตะริ『絵本百物語』 ซึ่งเป็นหนังสือรวมเรื่องเล่าเหนือธรรมชาติของญี่ปุ่น แต่ภาพลักษณ์ของอิทต่างจากของจีนออกไปเล็กน้อย คือไม่ใช่รูปลักษณ์ขณะตอนตาย แต่เป็นรูปลักษณ์ของคนที่เปลือยท่อนบน ผอมจนเห็นกระดูก นุ่งผ้าท่อนล่างที่ดูขมข่อเหมือนคนจนเสียมากกว่า ซึ่งรูปลักษณ์ของอิทนั้นเชื่อมโยงไปยังภาพเขียนเกี่ยวกับเปรตในนรกที่เป็นวิญญาณผู้ตายที่ทนทุกข์ทรมานอยู่ในโลกหลังความตาย นอกจากนี้มะซุโกะยังได้ย้อนกลับไปในตัวบทของระกุงโงะเรื่องฉินิงะมิและพบว่าฉินิงะมิถูกตัวเอกเรียกขานว่าเป็นบิมโบงะมิ (貧乏神) ซึ่งเป็นหนึ่งในเทพเจ้าที่ไม่ได้รับการต้อนรับด้วยเป็นเทพอัปมงคล มะซุโกะจึงสันนิษฐานว่าเดิมทีฉินิงะมินั้นอาจจะไม่ได้มีสถานะเป็นเทพเจ้า (神) แต่เป็นปีศาจ (鬼) ตามความเชื่อแบบญี่ปุ่นนั้นจะมีการบวงสรวงดวงวิญญาณร้าย

หรือปีศาจ เพื่อให้ดวงวิญญาณร้ายนั้นสงบลงกลายเป็นวิญญาณสงบ และเลื่อนชั้นเป็นเทพเจ้าในภายหลัง ด้วยกระบวนการนี้อีกที่เป็นโยคะที่ชักนำผู้คนเข้าหาความตายจึงกลายเป็นฉินงะมิด้วยความเชื่อดังกล่าวในที่สุด

งานวิจัยอีกเรื่องหนึ่งที่ใช้ระงูโงะเรื่องฉินงะมิในการศึกษา คืองานวิจัยของเจิ้ง (鄭 2019)⁴ ซึ่งศึกษาเรื่องการรับวัฒนธรรมตะวันตกของญี่ปุ่นผ่านการมองจากตัวบทของระงูโงะเรื่องฉินงะมิเปรียบเทียบกับนิทานกริมม์เรื่อง “Godfather Death” หรือชื่อภาษาญี่ปุ่นว่า ฉินงะมิโนะนะสุเกะโอะยะยะ และบทละครโอเปร่าเรื่อง “Crispino e la comare” หรือชื่อภาษาญี่ปุ่น คริสปิโนะโตะตะอะโอะ [クリスピーノと代母] โดยวิเคราะห์ถึงอิทธิพลของตะวันตกที่มีผลต่อตัวตนของฉินงะมิ เจิ้งค้นพบว่า ตัวตนของยมทูตในตัวบทเรื่อง “Godfather Death” และ “Crispino e la comare” นั้นปรากฏตัวในร่างของมนุษย์หรือใกล้เคียงกับมนุษย์ และสามารถสื่อสารกับมนุษย์ได้ บทบาทของยมทูตในทั้งสองเรื่องนั้นเกี่ยวข้องกับชีวิตและความตาย และพบการอุปมาอุปไมยอายุขัยมนุษย์กับเทียนและเปลวไฟงานของฝั่งตะวันตกทั้งสองชิ้น รายละเอียดทั้งรูปแบบการปรากฏตัวของยมทูต บทบาท และการอุปมาอุปไมยนั้นพบในระงูโงะเรื่องฉินงะมิด้วย ทั้งที่เดิมที ฉินงะมินั้นมีภาพลักษณ์เป็นสิ่งอัปมงคลดังที่พบเห็นได้จากเฮฮันเฮียะกุโมะโนะงะตะริ ว่าฉินงะมิเป็นตัวตนที่ชักนำมนุษย์เข้าหาความตาย นอกจากนี้ยังพบเห็นความเป็นตัวตนอัปมงคลของฉินงะมิอีกในบทละครหุ่นเชิดของชิกะมะทังชู มนสะเอะมอน (近松門左衛門) ทั้งสามชิ้น คือ ฉินจุนิมะอะโอะโสะมิ 「心中二枚絵草紙」, ฉินจุงะอะโอะวะโคะโอะริโนะทังซุอิตะชิ 「心中刃は氷の朔日」 และฉินจุนะโอะอะมิจิมะ 「心中天の網島」 ที่ต่างก็ล้อลงมนุษย์สู่ความตายเช่นกัน แต่ฉินงะมิในระงูโงะเรื่องฉินงะมินั้นไม่ได้เป็นสิ่งอัปมงคล เพราะยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือตัวละครเอกในยามที่จะคิดสั้น แม้ภายหลังฉินงะมิจะลงมือปลิดชีพตัวละครเอกด้วยการดับเปลวเทียนชีวิตของตัวละครเอก แต่ก็เพราะตัวละครเอกนั้นเป็นฝ่ายหักหลังฉินงะมิก่อน ซึ่งเป็นรายละเอียดเดียวกับงานของฝั่งตะวันตกทั้งสองชิ้น เจิ้งจึงสรุปได้ว่า ญี่ปุ่นได้รับเอาวัฒนธรรมของฝั่งตะวันตกมาหลอมรวมกับสิ่งที่ตัวเองมีอยู่แล้ว

⁴ 鄭衍琴 (2019) 「落語「死神」から見る日本における西洋文化の受容態度」(มีบันทึกประวัติการตีพิมพ์ปรากฏใน 人文社会学論叢編集委員会 (2020) 「日中友好中国大学生日本語科卒業論文コンクール特集号」『人文社会学論叢』2 (1) , 22.)

ไม่ได้เป็นการรังสรรค์สิ่งใหม่เสียทีเดียว ดังเห็นได้จากตัวตนของฉินิงะมิที่เดิมทีเป็นผู้ล่องลมมนุษย์สู่ความตาย กลายเป็นผู้ผดุงความเที่ยงธรรมเฉกเช่นตัวบทของฝั่งตะวันตก

นอกจากนี้บทความของ Wolterbeek (2021) ได้เปรียบเทียบภาพลักษณะของ the Grim Reaper ที่พบในคอมมิคส์หรือหนังสือการ์ตูนของโลกตะวันตกกับฉินิงะมิที่ปรากฏในมังงะหรือหนังสือการ์ตูนของญี่ปุ่น โดยไล่เรียงไปตั้งแต่ภาพเขียนที่พบตามกำแพงโบสถ์วิหารที่มักเป็นภาพของโครงกระดูกสีขาวถือเคียว บางครั้งก็ใส่ผ้าคลุมสีดำ มีบทบาทเป็นภาพแทนของความตาย มาสู่ตัวละครที่พบในคอมมิคส์ซึ่งแต่งตัวด้วยเสื้อผ้าสีออกดำ หรือมีเคียวเป็นอาวุธหลักแต่ที่ไม่เกี่ยวข้องกับความตายอีกต่อไป ส่วนของภาพลักษณะของฉินิงะมิที่พบในมังงะ ก็จะมีทั้งเพศชายและหญิงแตกต่างกับ the Grim Reaper ของโลกตะวันตกที่เป็นเพศชายเป็นหลัก Wolterbeek สันนิษฐานว่าที่มีฉินิงะมิเป็นเพศหญิงได้น่าจะเกี่ยวข้องกับตำนานเทพของอิชะนะมิเทพีผู้ตายจากการคลอดลูกและได้เดินทางไปสู่โลกหลังความตายเป็นคนแรกในตำนานเทพของญี่ปุ่น นอกจากนี้ Wolterbeek พบว่าฉินิงะมิส่วนใหญ่มีบทบาทเป็น psychopomp หรือผู้พาดวงวิญญาณผู้ตายไปสู่โลกหลังความตาย ไม่มีรูปลักษณะที่ตายตัว และไม่มีความสัมพันธ์กับภาพลักษณะของ the Grim Reaper ของโลกตะวันตกที่ต้องแต่งดำและถือเคียวเป็นอาวุธ

งานวิจัยที่ได้กล่าวไปข้างต้นล้วนมีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาคำตอบถึงที่มาของของฉินิงะมิว่ามีความเป็นไปเป็นมาอย่างไรตั้งแต่การปรากฏตัวครั้งแรกจนถึงยุคปัจจุบัน ทำให้ผู้วิจัยทราบถึงที่มาที่ไปของฉินิงะมิที่มีภาพลักษณะที่แปรผันไปตามวัฒนธรรมและยุคสมัย จากประเด็นดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยพิจารณาความเป็นไปได้ที่จะต่อยอดการศึกษาตัวตนของฉินิงะมิ รวมถึงประเด็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของฉินิงะมิในช่วงศตวรรษที่ 21 ต่อไปได้

2.2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทัศนะเกี่ยวกับชีวิตและความตายผ่านตัวบทวรรณกรรม

นอกจากการศึกษาที่มาของฉินิงะมิแล้ว ยังมีงานวิจัยจำนวนหนึ่งที่ศึกษาในประเด็นที่ว่า ฉินิงะมิได้สะท้อนสังคมหรือทัศนะของชาวญี่ปุ่นในแต่ละยุคสมัยอย่างไร ดังเช่นงานวิจัยของทะคะฮะมิ (高橋 2016) ที่เป็นการศึกษาเกี่ยวกับทัศนะเกี่ยวกับชีวิตและความตายของชาวญี่ปุ่นผ่านสื่อประเภทป๊อบคัล

เจอร์หรือป๊อบปูลาร์คัลเจอร์ สื่อที่เข้าถึงได้ง่ายและเป็นที่แพร่หลายโดยทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นภาพยนตร์อนิเมชัน มังงะหรือหนังสือการ์ตูน เกม เพลงในกระแสทั้งหลาย ในงานวิจัยนี้ทะคะฮะมิได้ศึกษาผ่านมังงะ 2 เรื่อง ได้แก่ *ฉินิงะมิคุง* 『死神<人>』 (1983) และ “DEATH NOTE” (2003) และได้พบว่าทัศนคติเกี่ยวกับชีวิตและความตายที่ปรากฏในเรื่อง*ฉินิงะมิคุง*จะมีการพูดถึงสังสารวัฏ เมื่อตายไปแล้วก็จะไปสู่ดินแดนที่มีการตัดสินดวงวิญญาณตามกรรมที่ได้กระทำเมื่อครั้งยังมีชีวิตอยู่ หากทำดีก็จะได้ไปสวรรค์ หากทำชั่วก็จะได้ตกนรก ขณะที่เรื่อง “DEATH NOTE” ได้สอดแทรกแนวคิดที่ว่าเมื่อมนุษย์ตายไปแล้วจะกลายเป็น “ความว่างเปล่า” โดยไม่เกี่ยวกับความดีหรือความชั่วที่ได้ทำไว้เมื่อครั้งยังมีชีวิตอยู่ และไม่มีโลกหน้ารออยู่ หลังจากตายไปแล้ว ทะคะฮะมิมองว่า ช่วงเวลาที่ห่างกัน 20 ปีของผลงานสองเรื่องนี้แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทัศนคติเกี่ยวกับชีวิตและความตายของชาวญี่ปุ่น เขายังได้ทำแบบสำรวจด้วยการสอบถามนักศึกษามหาวิทยาลัยซึ่งเป็นกลุ่มคนวัยรุ่น เพื่อพิสูจน์ผลจากการศึกษาดังกล่าวและพบว่า วัยรุ่นชาวญี่ปุ่นมีความเชื่อว่าเมื่อตายแล้วจะกลายเป็นความว่างเปล่าจริงตามผลการศึกษามังงะ และความเชื่อนี้ต่างออกไปจากความเชื่อแบบดั้งเดิมของญี่ปุ่นที่เชื่อว่าเมื่อตายแล้ววิญญาณจะเดินทางไปสู่โลกอื่นที่ไม่ใช่โลกมนุษย์

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่แม้ไม่ได้ศึกษาทัศนคติเกี่ยวกับชีวิตและความตายผ่านฉินิงะมิ แต่ก็ได้ทำการศึกษาผ่านสื่อประเภทสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น งานวิจัยของอุเอะตะและยะมะโมะโตะ (植田・山本 2022) ที่เป็นการศึกษาเรื่องบทบาทของหนังสือภาพ (絵本) ว่ามีผลต่อการสร้างความเข้าใจต่อทัศนคติเกี่ยวกับชีวิตและความตายของเด็กได้อย่างไร อุเอะตะและยะมะโมะโตะได้เก็บข้อมูลหนังสือรูปภาพที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับความตายมาวิเคราะห์และพบว่า ในอดีตญี่ปุ่นมีหนังสือภาพที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความตายน้อยมาก แต่ปัจจุบันกลับมีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในส่วนของอดีต ทั้งสองคนได้ศึกษาหนังสือภาพชุด*อะฮอนโนะเซะกะอิ โคะโตะโมะโนะเซะกะอิ* 『えほんのせかい こどものせかい』 ตีพิมพ์ในปีค.ศ.1987 ซึ่งเป็นหนังสือภาพที่ได้รับการตีพิมพ์อย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลาหลายปี และในจำนวน 61 เล่มของหนังสือชุดดังกล่าวมีเพียง*ชูโฮโนะมิโระอิโทะริ* 『スーホーの白い馬』 มีเนื้อหาเกี่ยวกับความตาย แม้จะเข้าสู่ยุคเมจิ (ค.ศ.1868-1912) ที่มีการส่งเสริมสื่อสิ่งพิมพ์และนักเขียนญี่ปุ่นมีเสรีภาพในการเขียนมากขึ้น แต่หนังสือภาพที่ดำเนินเรื่องด้วยความตายก็มีไม่มากนัก ถึงมีการนำเรื่องเล่าอย่างเช่นนิทานกริมม์มาแปล แต่หากมี

การกล่าวถึงความตายผู้แปลก็มักไม่แปลออกมาตรง ๆ เพราะขณะนั้นญี่ปุ่นอยู่ในช่วงเวลาที่เพิ่งพ่ายแพ้จากสงครามโลกครั้งที่ 2 มา จึงมีความพยายามในการหลีกเลี่ยงสิ่งที่เชื่อมโยงไปถึงความโหดร้ายและความสูญเสียจากสงครามเพื่อที่จะผู้คนได้อยู่อย่างสงบสุข ส่วนในปัจจุบันนั้น อุเอะตะและยะมะโมะโตะได้สำรวจจำนวนหนังสือภาพที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความตายที่ได้รับการตีพิมพ์ในแต่ละปีและพบว่ามีความเพิ่มขึ้นเป็นเท่าตัวในแต่ละทศวรรษ เนื่องจากผู้คนเริ่มเห็นคุณค่าชีวิตของตนเองน้อยลงจนมีอัตราการฆ่าตัวตายที่เพิ่มสูงขึ้น การที่มีสื่อสิ่งพิมพ์หรือหนังสือภาพที่มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับชีวิตและความตายมากขึ้นก็เพื่อที่จะปลุกฝังให้เด็กตระหนักถึงคุณค่าของชีวิตตัวเองมากยิ่งขึ้นนั่นเอง

งานวิจัยทั้งหมดที่กล่าวมานี้ทำให้ผู้วิจัยทราบถึงที่มาที่ไปของฉินงะมิที่มีภาพลักษณะที่แปรผันไปตามวัฒนธรรมและยุคสมัย รวมถึงการศึกษาทัศนะเกี่ยวกับชีวิตและความตายที่สะท้อนผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นมังงะ หนังสือภาพหรือนิยาย อย่างไรก็ตาม งานวิจัยเหล่านี้ยังไม่ได้ศึกษาถึงบทบาทหน้าที่ของฉินงะมิว่าได้สะท้อนทัศนะเกี่ยวกับชีวิตและความตายหรือไม่ รวมทั้งยังไม่ได้มีการศึกษาฉินงะมิที่พบในกลุ่มเป้าหมายอันเป็นวรรณกรรมญี่ปุ่นร่วมสมัยในช่วงศตวรรษที่ 21 ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจึงจะศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของฉินงะมิในวรรณกรรมญี่ปุ่นร่วมสมัยว่าสะท้อนทัศนะเกี่ยวกับชีวิตและความตายของชาวญี่ปุ่นอย่างไร

บทที่ 3

ทัศนะเกี่ยวกับวิญญาณที่สะท้อนผ่านตัวละครมิเงมิ

3.1. ทัศนะเกี่ยวกับวิญญาณ

หากพูดถึงเรื่องวิญญาณแล้ว ขณะที่ชาวไทยมีความเชื่อว่า วิญญาณมีอยู่แค่ในสิ่งมีชีวิต ชาวญี่ปุ่นกลับเชื่อว่าวิญญาณหรือทมะ (魂) มีอยู่ในทุกสิ่ง ไม่ว่าจะมีชีวิตหรือไม่มีชีวิต ความเชื่อแบบนี้เรียกกันว่า ลัทธิวิญญาณนิยม (Animism) เป็นความเชื่อพื้นฐานที่มีอยู่ในสังคมญี่ปุ่นมายาวนาน แม้จะมีการผสมผสานกับความเชื่อในศาสนาต่าง ๆ ที่ญี่ปุ่นรับเข้ามาในแต่ละยุคสมัย นอกจากนี้ทัศนะของชาวญี่ปุ่น วิญญาณของสิ่งมีชีวิตยังจำแนกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ วิญญาณสงบ (和魂) และวิญญาณไม่สงบ (荒魂) วิญญาณของผู้ที่เพิ่งเสียชีวิตถือเป็นวิญญาณไม่สงบ เนื่องจากยังมีความพลุ่งพล่าน มีมลทิน และสามารถสร้างความเดือดร้อนให้กับมนุษย์ได้ จำต้องผ่านพิธีกรรมการทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปเรื่อย ๆ เพื่อชำระล้างดวงวิญญาณ (净化) ให้บริสุทธิ์กลายเป็นวิญญาณสงบ และเลื่อนขั้นเป็นวิญญาณบรรพบุรุษในภายหลังตามวงจรของพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิตและความตาย หากไม่ผ่านกระบวนการทำให้วิญญาณสงบลง ดวงวิญญาณนั้นจะหลุดจากวงจรของการเป็นวิญญาณบรรพบุรุษ กลายสภาพเป็นวิญญาณร้าย (悪霊) ซึ่งสามารถดลบันดาลให้เกิดเรื่องร้ายแรงกับมนุษย์ได้ ไม่ว่าจะเป็นการเข้าสิง การสาปแช่ง ทำให้เจ็บป่วย ล้มหมอนนอนเสื่อ เป็นต้น (ขมนาด ศีตสาร, 2561: 134; 五来⁵, 2021: 12)

ความเชื่อที่ว่าทุกสิ่งล้วนมีวิญญาณสถิตอยู่ทำให้เทพเจ้าหรือคะมิ (神) ของญี่ปุ่นมีจำนวนมากมายมหาศาลและมีสถานะเดียวกับวิญญาณ กล่าวคือเทพเจ้าเหล่านี้จะมีอำนาจในการดลบันดาลให้เกิดได้ทั้งเรื่องดีและเรื่องไม่ดีต่อมนุษย์ได้เช่นเดียวกับการเป็นวิญญาณไม่สงบและวิญญาณสงบ หากเทพเจ้านั้นอยู่ในสถานภาพเป็นวิญญาณไม่สงบ ก็จำเป็นต้องมีการบวงสรวง (祀⁶) เพื่อให้เทพเจ้าอยู่ในสถานภาพวิญญาณสงบ และกลายเป็นเทพที่ดลบันดาลให้เกิดเรื่องดี ๆ กับมนุษย์ ถึงแม้ว่าญี่ปุ่นจะมีเทพ

⁵ ฉบับที่ผู้วิจัยใช้อ้างอิงเป็นฉบับตีพิมพ์ใหม่โดยสำนักพิมพ์โคะดันฉะ ต้นฉบับเดิมตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์คะโตะกะวะในปีค.ศ.1994

เจ้าเป็นจำนวนมาก แต่ก็มีกรแบ่งประเภทอย่างชัดเจนโดยนักคติชนหลายคน เช่น มะทซ์ชิมูระ คะสุโอะ (1994) ที่แบ่งเทพเจ้าออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ได้แก่ เทพเจ้าในธรรมชาติกับเทพเจ้าทางวัฒนธรรม ยะนะงิตะ คุนิโอะ (1962) เองก็ได้แบ่งเทพเจ้าออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ เทพเจ้าประจำตระกูล เทพเจ้าประจำศาลเจ้าใหญ่ และเทพเจ้าอื่น ๆ (อ้างถึงใน ชมนาด คีตีสาร, 2561: 129-133) ส่วนอุเอะฮะระ (上原 2012) ได้แบ่งเทพเจ้าออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ โมะโนะคะมิ <もの> 神 หรือเทพเจ้าในธรรมชาติและ ทะมะคะมิ <たま> 神 หรือเทพเจ้าจากดวงวิญญาณมนุษย์

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดที่ชนะเกี่ยวกับวิญญาณข้างต้นมาใช้ในการวิเคราะห์ตัวละครมิโนงะมิในกลุ่มวรรณกรรมตัวอย่างแล้วได้ข้อมูลที่จำแนกออกมาเป็น 2 ประเด็นดังนี้ คือ สถานภาพของมิโนงะมิในวรรณกรรมร่วมสมัย และบทบาทของมิโนงะมิในวรรณกรรมร่วมสมัย

3.2. สถานภาพของมิโนงะมิในวรรณกรรมร่วมสมัย

จากการเก็บข้อมูลจากวรรณกรรมกลุ่มตัวอย่างทั้ง 12 เรื่องนั้น ผู้วิจัยพบสถานภาพของมิโนงะมิอยู่หลากหลายสถานภาพซึ่งสามารถจำแนกตามตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 1 สถานภาพของมิโนงะมิที่พบในวรรณกรรมกลุ่มตัวอย่าง

ลำดับ	ชื่อเรื่อง	ปีที่ตีพิมพ์ (ปีค.ศ.)	สถานภาพของมิโนงะมิ		
			เทพเจ้าโดย ธรรมชาติ	วิญญาณ ผู้ตาย	มนุษย์
1	ยมทูตสีขาว	2003-2009			
2	ไม้บรรทัดของยมทูต	2008	✓		
3	ไลท์โนเวลชุด “มิโนงะมิ”	2014-2021	✓		
4	ภารกิจวิญญาณของยมทูตสีขาวผู้ อ่อนโยน	2016	✓		
5	คำขอสุดท้ายของผู้ตายถึงผม	2017		✓	✓

6	ฉินิงะมิโฌโจะโตะชะอิโงะโนะฮะซัทซุโกะอิ	2018	✓		
7	โคะอิซุรุฉินิงะมิโตะ โปะกุงะวะซุระตะนะทซุ	2018		✓	✓
8	ฉินิงะมิโอะโนะรุมะ	2020	✓		✓
9	ฉินิงะมิโอะนิชิโยะบิ	2020	✓		
10	โปะกุงะโนะโยะอะเกะนิชะโยะนะระโวะ	2020		✓	
11	ไลท์โนเวลชุด “ฉินิงะมิโอะฮะซัทซุโกะอิ”	2021-2022	✓		
12	ฉินิงะมิโอะเอะโนะงุ “โปะกุ” กะอะอิฉิตะฉิกิชะอิโตะคุ โระเนะโกะโนะเซ็นตะกุ	2022		✓	

จากข้อมูลในตารางข้างต้นสามารถสรุปสถานภาพของฉินิงะมิออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

3.2.1. ฉินิงะมิที่เป็นเทพเจ้าในธรรมชาติ

3.2.2. ฉินิงะมิที่เป็นวิญญาณคนตาย

3.2.3. ฉินิงะมิที่เป็นมนุษย์

3.2.1. ฉินิงะมิที่เป็นเทพเจ้าในธรรมชาติ

ฉินิงะมิที่เป็นเทพเจ้าในธรรมชาติหรือเป็นเทพเจ้าโดยกำเนิด ปรากฏอยู่ในวรรณกรรมกลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวน 7 เรื่อง ได้แก่ ไม้บรรทัดของยมทูต 『死神の精度』 ไลท์โนเวลชุด “ฉินิงะมิ” 『死神シリーズ』 การกวีวิญญาณของยมทูตสี่ขาผู้อ่อนโยน 『優しい死神の飼い方』 ฉินิงะมิโฌโจะโตะชะอิโงะโนะฮะซัทซุโกะอิ 『死神少女と最期の初恋』 ฉินิงะมิโอะโนะรุมะ 『死神のノルマ』 ฉินิงะมิโอะนิชิโยะบิ 『死神の日曜日』 และ ไลท์โนเวลชุด “ฉินิงะมิโอะฮะซัทซุโกะอิ” 『死神の初恋シリーズ』 โดยฉินิงะมิเหล่านี้จะมีสถานะเป็นวิญญาณ (霊的な存在) ซึ่งมีความลึกซึ้งและอยู่เหนือการรับรู้ของมนุษย์ เฉพาะผู้ที่มีสัมผัสที่หกหรือผู้ที่ฉินิงะมิต้องการให้เห็นเองถึงจะรับรู้ถึงการมีอยู่ของฉินิงะมิได้

นอกจากนี้ฉินิงจะมีอีกจะมีอำนาจเหนือธรรมชาติ สามารถแทรกแซงมนุษย์ได้ เช่น กรณีของฉินิงมีในเรื่อง *ไม้บรรทัดของยมทูต* นั้น หากไปสัมผัสเข้ากับเป้าหมายโดยตรง จะทำให้เป้าหมายหมดสติและอายุขัยลดลงไปหนึ่งปีต่อครั้ง ดังฉากต่อไปนี้

「さっきは突然、倒れたから、驚いた」まさか、私が素手で触ったからだよ、と説明するわけにもいかない。私たちが素手で触ると、人間の寿命は一年縮んでしまうのだが、だいたい彼女は、かなりの確率で、近々亡くなることになっているので、問題はないはずだ。(伊坂, 2005: 16)

“จู่ ๆ คุณก็เป็นลม ผมตกใจมาก”

จะให้อธิบายว่าเพราะผมโดนตัวคงไม่ได้ ปกติเมื่อถูกพวกเราสัมผัสด้วยมือเปล่า อายุขัยของมนุษย์จะลดลงหนึ่งปี แต่ในเมื่อหญิงสาวมีแนวโน้มใกล้จะตายอยู่แล้ว ย่อมไม่มีปัญหา (อิซากะ, 2552: 18)

ฉากที่ยกมาข้างต้นนั้นเป็นฉากที่ “ชิบะ” ฉินิงมีที่เป็นตัวละครเอกของเรื่องกำลังปฏิบัติภารกิจในการค้นหาเป้าหมายที่ได้รับคำสั่งมา แต่เนื่องจากเป้าหมายมีความระแวงและตั้งท่าจะเดินหนี ชิบะจึงเปลือยมือเปล่าร่างตัวหญิงสาวไว้ ทำให้เธอหมดสติไป ฉากนี้แสดงให้เห็นว่าฉินิงมีมีพลังอำนาจในการช่วงชิงสติสัมปชัญญะและอายุขัยของมนุษย์ได้

กรณีของฉินิงมีในเรื่อง *ภารกิจวิญญาณของยมทูตสี่ขาผู้อ่อนโยน* ก็มีอำนาจในการสะกดจิตแทรกแซงจิตใจของมนุษย์ที่เป็นเป้าหมาย และเป็นตัวตนที่อยู่เหนือกระแสกาลเวลาและการรับรู้ของมนุษย์ ดังในบทบรรยายต่อไปนี้

私は絶句した。異なる次元に存在する私達を人間は知覚できない。直接魂に干渉して、言霊で話しかけたり、夢に出るなどの方法がない訳ではないが、そんなことをしてもほとんど、『気のせい』ですまされてしまうし、場合によっては『精神を病んだ』と思われてしまうことさえある。(知念, 2013: 10)

ผมถึงกับอึ้ง พวกมนุษย์ไม่มีทางที่จะรับรู้ถึงพวกเราที่อยู่คนละมิติกัน แม้เชื่อว่าอะไรวิธีสื่อสารโดยสิ้นเชิงเสียทีเดียว ยังอาจจะแทรกแซงทางวิญญาณโดยตรง พุดคุยโดยใช้วจาวิญญาณเข้าฝัน ฯลฯ แต่แม้จะทำแบบนั้น โดยทั่วไปก็จะถูกมองแค่ว่า ‘คิดไปเอง’ บางกรณีถึงกับถูกคิดว่า ‘สงสัยจะประสาทกินซะแล้ว’ ไปเสียนี้ (จิเน็น, 2564: 10)

ฉากที่ยกมาข้างต้นนั้นเป็นฉากที่ฉินิงะมิตัวเอกของเรื่องกำลังตะลึงกับคำสั่งของหัวหน้าทีมมอบหมายงานที่ได้ใกล้ชิดมนุษย์ให้ เพราะคุณสมบัติของฉินิงะมิในเรื่องนี้นั้นเป็นตัวตนที่อยู่เหนือการรับรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้าของมนุษย์ ถ้าไม่ใช่อำนาจแทรกแซงเข้าไป เช่น การเข้าฝัน มนุษย์ก็ไม่สามารถรับรู้ถึงการมีตัวตนของฉินิงะมิได้ จึงลงเอยที่หัวหน้าได้มอบร่างชั่วคราวซึ่งเป็นร่างของสุนัขเพศผู้ให้ฉินิงะมิตัวเอกของเรื่องเพื่อให้ทำงานใกล้ชิดมนุษย์ได้ง่ายขึ้น

3.2.2. ฉินิงะมิที่เป็นวิญญาณคนตาย

ฉินิงะมิที่เป็นเทพเจ้าจากดวงวิญญาณมนุษย์ ปรากฏอยู่ในวรรณกรรมกลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ ยมทูตสีขาว 『シにがみのバラッド。』 คำขอสุดท้ายของผู้ตายถึงผม 『時給三〇〇円の死神』 โคะอิซุรุฉินิงะมิโตะ โปะกุงะวะชะเระตะนะทะซุ 『恋する死神と、僕が忘れた夏』 โปะกุงะโระโนะโยะอะเกะนิชะโยะนะระโอะ 『僕らの夜明けにさよならを』 และ ฉินิงะมิโอะเอะโนะงุ “โปะกุงะ” กะอะอิฉิตะฉิกิชะอิโตะคุโระเนะโกะโนะเซ็นตะกุ 『死神の絵の具 「僕」が愛した色彩と黒猫の選択』 ฉินิงะมิในเรื่องล้วนไม่ได้เป็นฉินิงะมิมาตั้งแต่แรกเริ่ม แต่เป็นวิญญาณของผู้ตายมาก่อนแล้วได้รับมอบหมายหน้าที่มา ซึ่งมีทั้งกรณีที่เป็นด้วยความสมัครใจกับถูกเลือกด้วยอำนาจหรือเงื่อนไขบางอย่าง เช่น กรณีของฉินิงะมิในเรื่อง ยมทูตสีขาว ที่เกิดจากดวงวิญญาณของผู้ที่ทำบาปมหันต์ จึงต้องมาเป็นฉินิงะมิเพื่อไถ่บาปนั้น ดังในบทบรรยายต่อไปนี้

死神というのは、前世で罪を犯した者がその罪を贖うため、悲しみの中で『魂』を運ぶ者のことだ。

その罪とは——みずから命を絶つこと。

黒い姿はその罪の証であり、死神という命を司る、奪い運ぶということに従事させられているのである。(ハセガワ, 2003: 299)

ยมทูตคือผู้ที่เคยทำบาปในชาติภพก่อน เพื่อเป็นการชดใช้บาปนั้น จึงต้องคอยนำพา ‘ดวงวิญญาณ’ ไปท่ามกลางความโศกเศร้า
 บาปที่ว่าก็คือ...การจบชีวิตตนเอง
 ร่างสีดำเป็นหลักฐานแห่งบาปนั้น ยมทูตได้รับมอบหมายให้นำพาหรือพรางเอาดวงชีวิตไป (ฮาเซงาวะ, 2548: 284-285)

กรณีของตัวเอกในเรื่อง *คำขอสุดท้ายของผู้ตายถึงผม* ฮานาโมริ ยูกิ คือวิญญาณผู้ตายที่อยู่บนโลกคนเป็นมาอย่างยาวนาน หาทางสะสางเรื่องที่ค้างคาใจของตัวเองไม่ได้ จนได้รับการชักชวนมาให้เป็นฉนิงะมิ เพื่อว่าอาจจะค้นพบหนทางที่ทำให้เธอไปสู่สุคติได้

「その様子だと知らねえみたいだな。死神には二種類いるんだよ。半年限定のアルバイトと、《死者》でありながら死神になる無期限タイプがな。結構有名な話だぜ」

雨野さんは笑う。笑い続ける。

抗えない絶望を吐き出しながら。

「長く《死者》をやっているとお誘いが来るんだよ。死神になって他の《死者》と触れ合い、自分を見つめ直さねえか、てな。そこで応じれば、面倒を見る側になるってわけよ。そんでもって雇用期間に制限のないそいつを中心に、アルバイトを育てる寸法さ。じゃないと業務が滞っちゃうだろう？」(藤まる, 2017: 214)

“ท่าทางแบบนั้น แสดงว่าคงไม่รู้มาก่อนละสิ ยมทูตมีสองประเภท คือ ที่ทำเป็นงานพาร์ทไทม์แค่ครึ่งปี กับ ‘ผู้ตาย’ ที่ทำงานเป็นยมทูตโดยไม่มีระยะเวลาจำกัด เรื่องนี้ดังที่เดิยวนะ”

คุณอามาโนะหัวเราะไม่หยุด สำรอกคำพูดชวนสิ้นหวังเกินทนออกมาเรื่อย ๆ

“พอเป็น ‘ผู้ตาย’ ไปนาน ๆ เขาก็จะมีคนมาชวนให้เป็นยมทูต จะได้ใช้โอกาสนั้นมีปฏิสัมพันธ์กับ ‘ผู้ตาย’ คนอื่นเพื่อจะได้กลับมามองทบทวนตัวเองอีกครั้ง และถ้าตอบรับก็จะเปลี่ยนมาเป็นฝ่ายดูแลคนอื่นแทน จากนั้นผู้ตายที่ทำงานได้โดยไร้กำหนดเวลาก็จะกลายเป็นผู้ฝึกฝนให้พวกยมทูตพาร์ตไทม์ เพราะไม่เงินหน้าที่ของยมทูตก็พลอยชะงักไปหมดนะสิ” (ฟูจิมารุ, 2562: 204-205)

ฉากที่ยกมาข้างต้นนั้นเป็นฉากที่ซาคุระได้รู้ความจริงเกี่ยวกับตัวตนของฮานาโมริจากปากของคุณอามาโนะ วิญญาณคนตายที่ติดอยู่บนโลกคนเป็นอย่างยาวนาน คุณอามาโนะรับรู้ว่าฮานาโมริเป็นวิญญาณคนตายเฉกเช่นเดียวกับตัวเองและได้รับการชักชวนให้เป็นฉินิงะมิ เนื่องจากมีแค่วิญญาณคนตายเท่านั้นที่จะมองเห็นและตามหาพวกเดียวกันเองได้ นอกจากนี้ยังสามารถทำงานเป็นฉินิงะมิได้โดยไร้ซึ่งเงื่อนไขของเวลา แตกต่างจากมนุษย์ที่ได้รับเลือกให้เป็นฉินิงะมิ ซึ่งจะทำงานในฐานะงานพาร์ตไทม์ที่มีระยะเวลาทำงานเพียงครึ่งปี ก่อนที่มนุษย์คนนั้นจะกลับไปใช้ชีวิตตามเดิมโดยไม่มี ความทรงจำสมัยทำงานเป็นฉินิงะมิติดตัวกลับไป

3.2.3. ฉินิงะมิที่เป็นมนุษย์

นอกจากฉินิงะมิที่เป็นวิญญาณไม่ว่าจะทั้งโดยกำเนิดหรือเป็นวิญญาณของผู้ตายแล้วได้รับเลือกให้เป็นฉินิงะมิแล้ว ยังมีกรณีของมนุษย์ที่ยังมีชีวิตอยู่แล้วได้รับเลือกให้เป็นฉินิงะมิด้วย ซึ่งส่วนมากมักจะเป็นผู้ช่วยของฉินิงะมิอีกทีหนึ่ง ฉินิงะมิประเภทนี้พบในวรรณกรรมจำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ *คำขอสุดท้ายของผู้ตายถึงผม*, *โคะอิซุรุฉินิงะมิโตะ* *โเบะกุงะวะซุระตะนะทังซุ* และ *ฉินิงะมิโนะโนะรุมะ*

กรณีของฉินิงะมิในเรื่อง *ฉินิงะมิโนะโนะรุมะ* เคะอิ เด็กหนุ่มผู้มีสัมผัสพิเศษในการมองเห็นดวงวิญญาณ ได้ทำสัญญากับฉินิงะมิในการทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยชำระดวงวิญญาณที่แปดเปื้อนและส่งไปสู่สุคติ เขาจะได้รับพลังในการดึงเอา *โอะโอะมิ* (重石) ที่เปรียบเสมือนหินมลทินของดวงวิญญาณที่แปดเปื้อนจากเรื่องที่ค้างคาใจออก ก่อนที่ดวงวิญญาณจะเสื่อมจนสูญเสียดุลยภาพซึ่งจะทำให้ส่งไปสู่สุคติได้ยากขึ้น

「そういうものなんだ。死神が霊を放置するのは、死神には重石を回収することができないからだ。死神にとって未浄化の黒い重石は猛毒のようなもので触れることができない。だから代わりに、霊が見える人間にそれをやらせる。でも真つ当な人間のままだと仕事をする上で不都合もあるから、死神は契約した人間を部分的に死神化させる。ほら、さっきケイが膨らませた風船、空に浮かび上がっただろ。あぁいうところ」(宮田, 2020: 45)

“แบบนี้แหละ การที่ฉินิงะมิต้องปล่อยวิญญาณทิ้งไว้ เพราะฉินิงะมิไม่มีอำนาจในการเก็บรวบรวมหินถ่วงนี้แหละ หินถ่วงสีดำที่ยังไม่ได้ชำระล้างนั้น สำหรับฉินิงะมิแล้วราวกับเป็นพิษร้ายที่ไม่สามารถแตะต้องได้ ดังนั้นจึงต้องให้มนุษย์ที่มองเห็นวิญญาณได้นั้นทำแทน แต่ให้มนุษย์ที่ยังคงความเป็นมนุษย์เพียว ๆ อยู่ทำงานก็ออกจะไม่สะดวก ฉินิงะมิเลยปรับเปลี่ยนบางส่วนของมนุษย์ที่ทำให้สัญญาด้วยให้มีสภาพเป็นฉินิงะมิ นี่ไง ลูกโป่งที่เคอะอิเป่าเมื่อกี้ มันลอยขึ้นฟ้าไปใช้ไหมล่ะ พลังนั้นแหละ” (ผู้วิจัยแปล)

ฉากข้างต้นเป็นฉากที่รุริโอะ นักสืบฟ้าที่เปรียบเสมือนคู่หูและพี่เลี้ยงของเคอะอิได้อธิบายให้อิบิกิฟังถึงสาเหตุที่มนุษย์ธรรมดาอย่างเคอะอิกลายเป็นผู้ช่วยฉินิงะมิ เพราะฉินิงะมิไม่สามารถจัดการกับโอโม่ะมิได้ด้วยตัวเอง จึงต้องยืมมือของมนุษย์ที่มีสัมผัสที่หกในการช่วยจัดการกับโอโม่ะมิให้ แต่ด้วยความที่ยังอยู่ในร่างของมนุษย์ที่ต้องกินและนอน ตลอดจนมีอายุขัยจำกัดทำให้ทำงานได้ไม่นาน ฉินิงะมิจึงมอบอำนาจที่ทำให้มนุษย์ผู้นั้นอยู่ในสภาพกึ่งวิญญาณ กล่าวคือ ไม่ได้รับผลกระทบจากประสาทสัมผัสทั้งห้า ไม่ต้องกินและนอน และมีอายุยืนยาวเพื่อที่จะได้ทำงานได้อย่างสะดวกและยาวนาน

จากงานวิจัยของมะซุโกะ (増子, 2016, 2017) จะเห็นได้ว่าเดิมทีฉินิงะมินั้นไม่ว่าจะเป็นเทพแห่งความตาย หรือเป็นวิญญาณร้ายที่ชักนำคนไปสู่ความตายแล้วได้รับการบวงสรวงให้เป็นเทพเจ้าในภายหลัง ต่างก็มีจุดร่วมเดียวกันคือเป็นมีสถานะเป็นวิญญาณของเทพหรือเป็นโยกะอิที่เป็นคนละภพกับมนุษย์และวิญญาณของมนุษย์ ขณะที่ฉินิงะมิที่ปรากฏในวรรณกรรมนั้น แม้วรรณกรรมที่ตีพิมพ์ก่อนปี ค.ศ. 2017 จะปรากฏแค่ฉินิงะมิรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งและมีแนวโน้มเป็นฉินิงะมิที่เป็นเทพเจ้าใน

ธรรมชาติก็ตาม แต่วรรณกรรมที่ตีพิมพ์หลังปีค.ศ. 2017 เป็นต้นมา จะเริ่มปรากฏนิพนธ์นิพนธ์ที่ได้รับการคัดเลือกมาจากดวงวิญญาณผู้ตายเพิ่มขึ้นมาด้วย บางเรื่องก็มีแค่นิพนธ์นิพนธ์ที่เป็นวิญญาณคนตายเพียงอย่างเดียว ซึ่งผู้วิจัยอนุมานได้ว่า ยิ่งเข้าสู่สมัยปัจจุบันมากเท่าไร จากตัวตนที่เป็นเทพแบบ โมะโนะคะมิ หรือเทพเจ้าในธรรมชาตินั้น ได้แปรเปลี่ยนเป็น ทะมะคะมิ หรือเทพเจ้าจากดวงวิญญาณมนุษย์มากขึ้น หรืออาจกล่าวได้ว่า จากตัวตนที่เป็นนิพนธ์นิพนธ์โดยกำเนิด สู่การเป็นวิญญาณมนุษย์ที่ได้รับการเลื่อนชั้นกลายเป็นเทพมากขึ้น นอกจากนี้ ความเป็นเทพหรือคะมินั้น ยังได้แปรเปลี่ยนกลายเป็นสถานภาพ จากการที่มนุษย์ที่ยังมีชีวิตสามารถเป็นนิพนธ์นิพนธ์ได้ แต่เป็นได้โดยอำนาจของนิพนธ์นิพนธ์ที่เป็นเทพโดยมักจะอยู่ในสถานะผู้ช่วยชั่วคราว ซึ่งพบเห็นได้ทั้งจากกรณีของซาคุระ ตัวเอกในเรื่อง *คำขอสุดท้ายของผู้ตายถึงผม* ที่ทำงานพาร์ตไทม์เป็นนิพนธ์นิพนธ์ในระยะเวลาครึ่งปี และเคะอิ ตัวเอกในเรื่อง *นิพนธ์นิพนธ์โมะโนะคะมิ* ที่ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยนิพนธ์นิพนธ์ในระยะเวลา 13 ปี

3.3. บทบาทของนิพนธ์นิพนธ์ในวรรณกรรมร่วมสมัย

จากการเก็บข้อมูลจากกลุ่มวรรณกรรมตัวอย่างทั้ง 12 เรื่อง ผู้วิจัยพบบทบาทหน้าที่ของนิพนธ์นิพนธ์อยู่หลากหลายบทบาทซึ่งสามารถจำแนกตามตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 2 บทบาทของนิพนธ์นิพนธ์ที่พบในวรรณกรรมกลุ่มตัวอย่าง

ลำดับ	ชื่อเรื่อง	ปีที่ตีพิมพ์ (ปีค.ศ.)	บทบาทหน้าที่ของนิพนธ์นิพนธ์			
			มารับดวง วิญญาณ	ตัดสิ้นความเป็นตาย	สะสางเรื่องที่ ค้างคาใจ	กำจัดดวง วิญญาณร้าย
1	<i>ยมทูตสีขาว</i>	2003-2009	✓			
2	<i>ไม้บรรทัดของยมทูต</i>	2008		✓		
3	ไลท์โนเวลชุด “นิพนธ์นิพนธ์”	2014-2021	✓			
4	<i>ภารกิจวิญญาณของยมทูตสีขาว ผู้อ่อนโยน</i>	2016	✓		✓	
5	<i>คำขอสุดท้ายของผู้ตายถึงผม</i>	2017	✓		✓	
6	<i>นิพนธ์นิพนธ์โมะโนะคะมิโตะซะอิโงะโนะ ซะทซุโกะอิ</i>	2018	✓		✓	

7	โคะอิซุรุฉินิงะมิโตะ โปะกุงะวะซุระตะนะทซุ	2018	✓		✓	
8	ฉินิงะมิโอะโอะรุมะ	2020	✓		✓	
9	ฉินิงะมิโอะนิชิโอะบิ	2020	✓			✓
10	โปะกุงะโอะโอะอะเกะนิชะโอะนะระโอะ	2020	✓		✓	
11	โลทโนเวลซุท “ฉินิงะมิโอะฮะทซุโกะอิ”	2021-2022	✓		✓	✓
12	ฉินิงะมิโอะเอะโอะรุ “โปะกุ” กะอะอิฉินิงะมิโอะโอะโอะโระเนะโอะเนะเซ็นตะกุ	2022	✓		✓	✓

จากข้อมูลในตารางข้างต้นสามารถสรุปบทบาทหน้าที่ของฉินิงะมิออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

3.3.1. บทบาทในการเป็นผู้มารับดวงวิญญาณของผู้ตายส่งไปยังโลกหน้า

3.3.2. บทบาทในการเป็นผู้ตัดสินความเป็นตายของมนุษย์

3.3.3. บทบาทในการเป็นผู้ช่วยสะสางเรื่องที่ค้างคาใจของผู้ที่ใกล้ถึงชาติหรือดวงวิญญาณของผู้ตาย

3.3.4. บทบาทในการเป็นผู้กำจัดดวงวิญญาณร้าย

3.3.1. บทบาทในการเป็นผู้มารับดวงวิญญาณของผู้ตายส่งไปยังโลกหน้า

บทบาทในการเป็นผู้มารับดวงวิญญาณของผู้ตายส่งไปยังโลกหน้านั้นเป็นบทบาทหลักที่พบในวรรณกรรมในกลุ่มตัวอย่างเกือบทุกเรื่อง มีลักษณะเด่นคือฉินิงะมิจะได้รับคำสั่งให้ไปรับดวงวิญญาณของผู้ตายหรือผู้ที่กำลังจะถึงชาติ เพื่อที่จะส่งดวงวิญญาณนั้นไปยังสวรรค์ โลกหน้าหรือสถานที่อื่นที่ไม่ใช่โลกของคนเป็น เช่น กรณีของฉินิงะมิในเรื่อง *ยมทูตสีขาว* ที่ฉินิงะมิจะมีลักษณะที่น่ากลัว แต่งกายด้วยชุดสีดำ และมาพาดวงวิญญาณของผู้ตายขึ้นไปยังเบื้องบน แม้โฉมจะแตกต่างไปจากฉินิงะมิคนอื่นทั้งในแง่ของรูปลักษณ์ที่เป็นสีขาว และให้ความรู้สึกชวนพิศวงมากกว่าจะน่ากลัว แต่ก็มีหน้าที่ในการพาดวงวิญญาณของผู้ตายขึ้นไปส่งยังเบื้องบนตามที่ได้รับคำสั่งมาเช่นกัน ต่างออกไปจากฉินิงะมิคนอื่นสักเล็กน้อยตรงที่เธอไม่ได้แค่ก้มหน้าก้มตาทำงานไป เธอมีความเห็นอกเห็นใจทั้งฝั่งของดวงวิญญาณของ

ผู้ตายและผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่และถูกทิ้งไว้เบื้องหลัง จึงพยายามจะทำให้ทุกฝ่ายไร้ความกังวลใจให้มากที่สุด ผ่านการปฏิสัมพันธ์กับผู้คนเหล่านั้น ดังในบทบรรยายต่อไปนี้

そういえば、今朝、死神に逢った。

これで、二度目の経験だ。

最初は親父が死んだとき。

あのときの死神は黒い姿をしていて、ものすごい恐怖を感じた。

それからだ。よけいなモノが見えるようになったのは。

そして、あの死神の少女を出逢った。

少女は——モモはおかしなヤツだった。

「あたしは落ちこぼれだから」

とか、自分で言う。

白い服に赫い靴。幼くも不思議な魅力に満ちた綺麗な顔。まったく死神らしくない。

確かに、昔見た死神とは違う。親父を——空へと連れていったあの死神とは。

(ハセガワ, 2003: 199-200)

จะว่าไป เมื่อเข้าเขาเจอมมทูต

นี่เป็นประสบการณ์ครั้งที่สอง

ครั้งแรกตอนพ่อเสียชีวิต

มมทูตในตอนนั้นมีร่างสีดำ และให้ความรู้สึกน่าหวาดกลัวเป็นที่สุด

ตั้งแต่นั้นมาเขาเริ่มมองเห็นในสิ่งที่ไม่อยากเห็น

และแล้วเขาก็ได้พบกับสาวน้อยยมทูตผู้นั้น

เธอ...โมโม่เป็นคนแปลก

“ฉันเป็นคนไม่เอาไหนนะ” เธอพูดขึ้นมาเอง

ชุดสีขาวกับรองเท้าสีแดง ใบหน้าอึ้งดงามแม้จะเยาว์วัยหากเปี่ยมไปด้วยเสน่ห์อันน่า

พิศวง ดูไม่สมกับเป็นยมทูตสักนิด

แถมยังแตกต่างจากยมทูตที่เคยเห็นในสมัยก่อน ยมทูตซึ่งพาพ่อ...ขึ้นไปบนฟ้า

(ฮาเซงาวะ, 2548: 192-193)

3.3.2. บทบาทในการเป็นผู้ตัดสินความเป็นตายของมนุษย์

เป็นบทบาทที่พบแค่ในเรื่อง *ไม้บรรทัดของยมทูต* ซึ่งฉินิงจะมีจะได้รับคำสั่งมาจากแผนกอื่น ก่อนที่ฉินิงจะมีลงพื้นที่เพื่อเข้าใกล้เป้าหมายที่ได้รับคำสั่งมาและประเมินว่าควรจะให้มนุษย์ที่เป็นเป้าหมายคนนั้นตายตามที่ได้รับคำสั่งมาหรือปล่อยให้มีชีวิตอยู่ต่อไปภายในเวลาหนึ่งสัปดาห์ ในกรณีที่ฉินิงมีลงความเห็นให้มนุษย์ผู้นั้นต้องตายตามคำสั่งที่ได้รับมา พอเข้าสู่วันที่แปดตั้งแต่ฉินิงมีเริ่มภารกิจติดตามเป้าหมาย มนุษย์ที่เป็นเป้าหมายก็จะจบชีวิตลงด้วยอุบัติเหตุรูปแบบต่าง ๆ เมื่อฉินิงมีเฝ้าดูเป้าหมายตายเรียบร้อยก็เป็นอันจบงาน ดังในบทบรรยายต่อไปนี้

私たちは一週間の調査が終わると、担当部署に結果の報告を行う。その結果が「可」である場合、いや、大半は、「可」であるのだが、その翌日、つまり八日目に、「死」が実行される。私たちはその実行を見届けて、仕事を終了したことになるのだ。(伊坂, 2005: 25)

หลังจากหาข้อมูลหนึ่งสัปดาห์ พวกเราจะส่งรายงานไปยังแผนกรับผิดชอบ หากผลเป็น ‘รับไว้’ (ซึ่งส่วนใหญ่ก็เป็นแบบนี้) วันรุ่งขึ้นหรือคือในวันที่แปด แผนกจะจัดการให้เป้าหมายพบ ‘ความตาย’ และเมื่อเฝ้าดูเขาตายจนเรียบร้อย ถือว่างานของเราเสร็จสมบูรณ์ (อิซากะ, 2552: 24)

3.3.3. บทบาทในการเป็นผู้ช่วยสะสางเรื่องที่ค้างคาใจของผู้ที่ใกล้ถึงฆาตหรือดวงวิญญาณของผู้ตาย

เป็นบทบาทหน้าที่เริ่มพบในวรรณกรรมที่ตีพิมพ์หลังปีค.ศ. 2016 เป็นต้นมา ผู้วิจัยพบบทบาทนี้ในวรรณกรรมจำนวน 8 เรื่องจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ *ภารกิจวิญญาณของยมทูตสี่ขาผู้อ่อนโยน*, *คำขอลุคท้ายของผู้ตายถึงผม*, *ฉินิงมีโฌโจะโตะชะอิโงะโนะฮะทซุโกะอิ*, *โคะอิซุรุฉินิงมีโตะ โปะกุงะวะชะระตะนะทซุ*, *ฉินิงมีโนะโนะรุมะ โปะกุงะโนะโยะอะเกะนิชะโยะนะระวะ*, *ไลท์โนเวลชุด “ฉินิงมีโนะฮะทซุ”*

ซุโกะอิ” และ ฌินิงะมิโนะเอะโนะรุ “โยะกุ” กะอะอิฉิมิตะฉิมิกิซะอิโตะคุโรระเนะโกะโนะเซ็นตะกุ บทบาทหน้าที่หลักในข้อนี้คือ ก่อนจะรับดวงวิญญาณของผู้ตายหรือผู้ที่กำลังจะถึงฆาตไปส่งยังที่ที่ดวงวิญญาณควรไปนั้น ฌินิงะมิจะช่วยเหลือเรื่องที่ค้างคาใจของดวงวิญญาณผู้ตาย เพื่อที่ดวงวิญญาณเหล่านั้นจะไม่กลายเป็นวิญญาณติดที่ (地縛霊) ซึ่งจะทำให้ส่งไปโลกหน้าได้ลำบาก เช่น กรณีของยะกุโมะ ฌินิงะมิตัวเอกของไลท์โนเวลชุด “ฌินิงะมิโนะสะทซุโกะอิ” ที่จะรับฟังผู้ที่กำลังจะถึงฆาตเล่าเรื่องที่ค้างคาใจออกมาให้หมด ก่อนที่จะส่งดวงวิญญาณของผู้ตายไปยังยมโลก ดังฉากต่อไปนี้

「それはよかった。だがもう最期だ。善人ぶらなくてもいい。胸にあるつかえはすべて吐いてから逝きなさい」

(中略)

「聖人君子であるのは立派だ。妻や子供、そして孫の前では、そのまま貫き通して旅立てばいい。しかし、心に靄を抱えたまま黄泉に入ると、次に生まれるまで少し時間がかかるようだ。この世に置いていけるものは置いていくがいい。今の私たちしか聞いていないぞ」(朝比奈, 2021: 156)

“ถือว่าเป็นเรื่องที่น่ายินดี ทว่าเวลาหมดลงแล้ว เจ้าไม่จำเป็นต้องฝืนทำตัวเป็นคนดี จงพูดทุกสิ่งอย่างที่ค้างคาอยู่ในใจเจ้าออกมาให้หมดแล้วจากไปอย่างสงบเสียเถิด”

(ละ)

“การเป็นคนตั้งมั่นในศีลธรรมนั้นเป็นเรื่องที่น่าเลื่อมใส เจ้าจะวางตัวแบบนั้นต่อหน้าภรรยา ลูกหลานก่อนลาจากโลกนี้ไปย่อมได้ ทว่า ถ้าไปยังยมโลกโดยที่จิตใจยังมีเรื่องขุนหมอง จะใช้เวลาพอสมควรกว่าจะได้กลับมาเกิดใหม่ อะไรที่ละทิ้งไว้ยังภพนี้ได้ก็ทิ้งทิ้งไป ณ ที่แห่งนี้มีแค่พวกข้าเท่านั้นที่รับรู้เรื่องของเจ้านะ” (ผู้วิจัยแปล)

ฉากข้างต้นเป็นฉากที่ยะกุโมะกำลังเกลี้ยกล่อมให้เป้าหมายนั้นระบายสิ่งที่ค้างคาใจออกมาให้หมด แม้มนุษย์ที่เป็นเป้าหมายจะยืนยันว่าตัวเองไม่มีอะไรที่ค้างคาใจ เพราะยะกุโมะดูออกว่าคนผู้นี้ยังมีเรื่องที่เกิดขึ้นเอาไว้จึงอยากจะช่วยเหลือเพื่อที่มนุษย์ผู้นี้จะได้ตายไปโดยหมดห่วงและเดินทางไปยังยมโลกได้โดยสวัสดิภาพ

3.3.4. บทบาทในการเป็นผู้กำจัดดวงวิญญาณร้าย

เป็นบทบาทหน้าที่ที่พบในวรรณกรรมจำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ *ฉินิงะมิโนะนิชิโยะชิ*, *ไลท์โนเวลชุด “ฉินิงะมิโนะฮะชิโกะอิ”* และ *ฉินิงะมิโนะเอะโนะงุ “โปะกุ” กะอะอิฉิตะมิชิซะอิโตะคุโระเนะโกะโนะเซ็นตะกุ* กรณีที่ดวงวิญญาณของผู้ตายนั้นไม่มีฉินิงะมิไปรับอย่างทันท่วงที หรือถูกปล่อยไว้บนโลกมนุษย์นานเกินไปก็จะกลายเป็นวิญญาณร้ายที่จะสร้างความเดือดร้อนให้คนเป็น หน้าที่ในการตัดไฟแต่ต้นลมจะเป็นของฉินิงะมิที่ต้องทำหน้าที่กำจัดดวงวิญญาณร้ายเหล่านั้นเพื่อไม่ให้ไปสร้างความเดือดร้อนให้กับภพมนุษย์ เช่น กรณีของฉินิงะมิจากเรื่อง *ฉินิงะมิโนะฮะชิโกะอิ กิซะอิโนะฮะนะโยะเมะวะอะอิโอะมะเนะกุ* 『死神の初恋 犠牲の花嫁は愛を招く』 ไลท์โนเวลเล่มแรกในไลท์โนเวลชุด “ฉินิงะมิโนะฮะชิโกะอิ” กรณีที่ฉินิงะมิไปแตะสัมผัสลักษณะสีขาว ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ทำจากเลือดของฉินิงะมิที่หน้าผากของเป้าหมายไม่ทันก่อนที่จะสิ้นลม ดวงวิญญาณเหล่านั้นก็จะกลายเป็นดวงวิญญาณร้ายเร่ร่อนไร้ที่ไปในภพมนุษย์ ฉินิงะมิจำต้องรับผิดชอบในการกำจัดดวงวิญญาณดังกล่าวซึ่งเกิดจากความบกพร่องของตัวเองในการทำงานล่าช้าเพื่อไม่ให้วิญญาณร้ายเหล่านั้นไปสร้างความเดือดร้อนให้แก่มนุษย์ ดังในบทบรรยายต่อไปนี้

死者が黄泉に旅立てるよう額に印をつけるのが死神の役割。その印がないと魂は輪廻できなくなり悪霊になる。黄泉に行けず悪霊となった魂は人間の世をさまよひ、悪事を働くという。死神がいなければ、街には悪霊があふれ、荒れ果てて廃れてしまうのだ。(朝比奈, 2021: 11)

การแตะสัมผัสลักษณะที่หน้าผากของผู้ตายเพื่อให้เดินทางไปยังยมโลกได้นั้นเป็นหน้าที่ของฉินิงะมิ หากไร้ซึ่งสัญลักษณ์ดังกล่าว ดวงวิญญาณจะไม่สามารถไปเกิดและกลายเป็นวิญญาณร้าย ดวงวิญญาณดังกล่าวจะเร่ร่อนไปทั่วภพมนุษย์และกระทำเรื่องชั่วร้าย หากไร้ซึ่งการมีอยู่ของฉินิงะมิ วิญญาณร้ายคงมีอยู่ทั่วทุกมุมเมือง อาละวาดสร้างความเสียหายจนเมืองล่มสลายได้ (ผู้วิจัยแปล)

จากงานวิจัยของมะซุโกะ (増子, 2016) เดิมทีแล้วฉินิงะมินั้นมีหน้าที่เป็นเทพแห่งความตาย คอยตัดสินดวงวิญญาณของผู้ตายซึ่งคาดว่าจะได้รับอิทธิพลมาจากเอมมะของจีน หรือเป็นอิกิหรืออิทซุกิ โยกะอิที่

ทำให้เจ้าของร่างของมนุษย์ที่ตัวเองสิ่งนั้นเกิดความรู้สึกอยากฆ่าตัวตาย ก่อนจะพัฒนากลายเป็นเทพผู้มารับดวงวิญญาณของผู้ตายไปยังยมโลก ซึ่งเกิดจากการรับอิทธิพลตะวันตกในช่วงยุคเอโดะ ฌินเงะมีในวรรณกรรมกลุ่มตัวอย่างต่างก็มีบทบาทเหมือนกับที่กล่าวไปในข้างต้น เช่น เรื่อง *ยมทูตสีขาว* ที่ฌินเงะมีมีหน้าที่ในการมารับดวงวิญญาณผู้ตายไปส่งยังเป็องบน หรือ *ไม้บรรทัดของยมทูต* ที่ฌินเงะมีมีหน้าที่ในการพิพากษาว่าเป้าหมายที่ได้รับคำสั่งมานั้นควรจะปล่อยให้ตายตามคำสั่งที่ได้รับมาหรือปล่อยให้มีชีวิตอยู่ต่อไป ก่อนที่จะเริ่มมีบทบาทใหม่ของฌินเงะมีเพิ่มเข้ามาในวรรณกรรมที่ตีพิมพ์หลังปีค.ศ. 2016 เป็นต้นมา คือ บทบาทของการเป็นผู้ช่วยสะสางเรื่องที่ค้างคาใจของผู้ที่ใกล้ถึงชาติหรือดวงวิญญาณของผู้ตาย ก่อนจะมารับดวงวิญญาณของผู้ตายหรือผู้ที่ถึงชาติไปยังโลกหน้าหรือที่ที่ดวงวิญญาณควรไปอยู่ ฌินเงะมีต้องมีปฏิสัมพันธ์กับเป้าหมายเพื่อที่จะช่วยสะสางเรื่องที่ค้างคาใจของผู้ที่กำลังจะถึงชาติหรือดวงวิญญาณของผู้ตาย เพื่อที่จะสามารถพาดวงวิญญาณนั้น ๆ ไปยังโลกหน้าหรือที่ที่ดวงวิญญาณควรไปอยู่ได้อย่างราบรื่น หากไม่ช่วยผู้ที่ถึงชาติหรือดวงวิญญาณผู้ตายให้หลุดพ้นจากเรื่องที่ค้างคาใจได้ จะทำให้ดวงวิญญาณนั้นไปสู่สุคติได้ยาก ไม่กลายเป็นวิญญาณติดที่ที่ต้องเร่ร่อนไร้ที่ไปอยู่บนโลกมนุษย์ ก็กลายเป็นวิญญาณร้ายที่อาจจะสร้างความเดือดร้อนให้กับคนเป็นได้ และเป็นหน้าที่ของฌินเงะมีอีกเช่นกันที่ต้องมาปราบวิญญาณร้ายเหล่านั้น

จากแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของบทบาทหน้าที่ฌินเงะมีดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยอนุมานได้ว่า สถานภาพของฌินเงะมีนั้นได้แปรเปลี่ยนจากความเป็นเทพที่มีอำนาจในการดลบันดาลสิ่งต่าง ๆ หรือเป็นเพียงผู้นำทางดวงวิญญาณไปยังโลกหลังความตาย สู่การเป็นผู้ช่วยชำระล้างดวงวิญญาณให้บริสุทธิ์ เพื่อที่ดวงวิญญาณจะได้เปลี่ยนผ่านสถานะจากดวงวิญญาณไม่สงบ กลายเป็นดวงวิญญาณสงบ สามารถเลื่อนขั้นไปสู่สถานะถัดไปในวงจรของการเป็นวิญญาณบรรพบุรุษได้ ซึ่งรายละเอียดของบทบาทในการเป็นผู้ช่วยชำระล้างดวงวิญญาณให้บริสุทธิ์นั้น จะกล่าวอย่างละเอียดในบทถัดไป

3.4. สรุปบทที่ 3

จากการใช้ทัศนะเกี่ยวกับวิญญาณวิเคราะห์ตัวละครฌินเงะมีที่ปรากฏในวรรณกรรมกลุ่มตัวอย่าง ทั้ง 12 เรื่อง สามารถจำแนกประเด็นออกมาเป็น 2 ประเด็น คือ สถานภาพของฌินเงะมีในวรรณกรรมร่วมสมัย และบทบาทของฌินเงะมีในวรรณกรรมร่วมสมัย

สถานภาพของฉินิงะมิที่ปรากฏนั้นมีอยู่ 3 สถานภาพใหญ่ ๆ คือ ฉินิงะมิที่เป็นเทพเจ้าในธรรมชาติ จำนวน 7 เรื่อง ฉินิงะมิที่เป็นวิญญาณคนตาย จำนวน 5 เรื่อง และฉินิงะมิที่เป็นมนุษย์ จำนวน 3 เรื่อง ผู้วิจัยพบแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงสถานภาพของฉินิงะมิว่า ยิ่งเข้าไปใกล้ยุคสมัยปัจจุบันเพียงไร สถานภาพของฉินิงะมิก็แปรเปลี่ยนจากฉินิงะมิที่เป็นเทพเจ้าในธรรมชาติไปสู่ฉินิงะมิที่เป็นวิญญาณคนตายหรือแม้กระทั่งเป็นมนุษย์เสียเองที่กลายมาเป็นฉินิงะมิ (แต่กรณีนี้มักจะพบในฐานะเป็นผู้ช่วยฉินิงะมิอีกทีหนึ่ง) หรือกล่าวอีกอย่างได้ว่า ฉินิงะมิได้พัฒนาจากการเป็นเทพเจ้ามาสู่ความเป็นมนุษย์มากขึ้น

ในส่วนของบทบาทหน้าที่ของฉินิงะมิที่ปรากฏในวรรณกรรมกลุ่มตัวอย่างนั้นมีอยู่ 4 บทบาทด้วยกัน ได้แก่ บทบาทในการเป็นผู้มารับดวงวิญญาณของผู้ตายไปส่งยังโลกหน้า บทบาทในการเป็นผู้ตัดสินความเป็นตายของมนุษย์ บทบาทในการเป็นผู้ช่วยสะสางเรื่องที่ค้างคาใจของผู้ที่ใกล้ถึงฆาตหรือดวงวิญญาณของผู้ตาย และบทบาทในการเป็นผู้กำจัดดวงวิญญาณร้าย สำหรับสองบทบาทแรกนั้นไม่ได้แตกต่างไปจากขนบดั้งเดิมทางวัฒนธรรมของฉินิงะมิ แต่สองบทบาทหลังนั้นเริ่มปรากฏมากขึ้นในยุคสมัยที่ใกล้กับปัจจุบัน บทบาทในการเป็นผู้ช่วยสะสางเรื่องที่ค้างคาใจของผู้ที่ใกล้ถึงฆาตหรือดวงวิญญาณของผู้ตายนั้นจะมากับบทบาทในการเป็นผู้มารับดวงวิญญาณของผู้ตายไปส่งยังโลกหน้า บทบาทนี้อยู่ในขั้นตอนที่ฉินิงะมิต้องทำก่อนเพื่อที่จะสามารถพาดวงวิญญาณไปส่งยังโลกหน้าได้ และหากฉินิงะมิทำหน้าที่ในการช่วยสะสางเรื่องที่ค้างคาใจให้ผู้ใกล้ถึงฆาตหรือดวงวิญญาณของผู้ตายไม่สำเร็จ ทำให้ดวงวิญญาณกลายเป็นดวงวิญญาณร้าย ฉินิงะมิก็มีหน้าที่ต้องมากำจัดดวงวิญญาณนั้นเพื่อไม่ให้เกิดความเดือดร้อนกับคนเป็นต่อไป

บทที่ 4

พิธีกรรมเกี่ยวกับความตายของญี่ปุ่นที่สะท้อนผ่านบทบาทของฉินงะมิ

4.1. ทศนะเกี่ยวกับจักรวาลและพิธีกรรมวงจรชีวิต

ทศนะเกี่ยวกับจักรวาลของชาวญี่ปุ่นนั้นเริ่มจากความเชื่อว่าเทพเจ้ากับมนุษย์นั้นอยู่ในจักรวาลเดียวกัน การกำเนิดจักรวาลและโครงสร้างของจักรวาลนั้นสามารถพบเห็นได้จาก *โคะจิกิ* 『古事記』 วรรณกรรมที่เป็นลายลักษณ์อักษรเล่มแรกของญี่ปุ่นที่เล่าถึงเรื่องการกำเนิดประเทศญี่ปุ่นและตำนานเทพองค์ต่าง ๆ เริ่มต้นจากการที่มีเทพตั้งต้นปรากฏขึ้นมาก่อน แล้วจึงมีเทพอิสะนะงิและเทพอิสะนะมิซึ่งเป็นเทพชายหญิงปรากฏขึ้นมา ทั้งสองเทพเป็นเทพที่ทำให้กำเนิดทั้งหลายเทพองค์อื่น ๆ และเกาะโอะโนะโอะโอะ (オノノコ島) ดินแดนที่ว่ากันว่าเป็นต้นกำเนิดของเกาะญี่ปุ่น โดยดินแดนนั้นสามารถแบ่งได้สามส่วนคือ *ทะกะมะงะฮะระ* (高天原) ดินแดนส่วนบนหรือดินแดนที่เหล่าทวยเทพอยู่ *อะมิฮะระโนะนะกะทสุกุนิ* (葦原中国) ดินแดนส่วนกลางหรือดินแดนที่มนุษย์อยู่ และ *โยะมิโนะกุนิ* (黄泉国) ดินแดนส่วนล่างหรือดินแดนที่เหล่าวิญญาณของผู้ตายอาศัยอยู่ ซึ่งก่อให้เกิดเป็นแนวคิดของโลกหลังความตายในภายหลัง ทั้งสามดินแดนนี้ไม่ได้อยู่กันอย่างเอกเทศ ต่างมีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องเป็นวัฏจักรซึ่งกันและกัน การดำรงอยู่ของจักรวาลนั้นไม่ได้มีแต่ความผาสุกตลอดกาล แต่จะมีช่วงเวลาที่เกิดอาเพศซึ่งนำไปสู่จุดจบแล้วก็กลับมาสู่การเริ่มต้นใหม่อีกครั้ง วนเวียนไปเป็นวงจรเช่นนี้ ซึ่งในวงจรเหล่านั้นก็รวมไปถึงธรรมชาติเทพ และมนุษย์ด้วยเช่นกัน (宮家準, 1989: 401-404)

วงจรที่เกิดขึ้นในทศนะเกี่ยวกับจักรวาลนั้นก็ปรากฏในพิธีกรรมวงจรชีวิต (人生儀礼) เป็นพิธีกรรมที่จัดขึ้นเมื่อมนุษย์เข้าสู่ช่วงที่มีการเปลี่ยนสถานภาพ จากสถานภาพหนึ่งไปสู่อีกสถานภาพหนึ่ง โดยชาวญี่ปุ่นเชื่อกันว่าระหว่างรอยต่อของการเปลี่ยนผ่านนั้นเป็นช่วงเวลาชีวิตมนุษย์ไม่มั่นคงและมีอันตราย จึงต้องจัดพิธีกรรมเพื่อขอให้เทพคุ้มครองให้ผ่านพ้นช่วงรอยต่อนี้ไปได้โดยสวัสดิภาพ (ขมนาด คีติสาร, 2561: 148) ซึ่งพิธีกรรมที่ผู้คนรู้จักกันเป็นส่วนใหญ่ก็ได้แก่ พิธีฉลองเด็กอายุ 3 ขวบ 5 ขวบ และ 7 ขวบ (七五三) พิธีฉลองการบรรลุนิติภาวะ (成人式) พิธีฉลองอายุครบ 5 รอบ (還暦祝い) เป็นต้น พิธีกรรมวงจรชีวิตไม่ได้จบแค่ช่วงที่มนุษย์ยังมีชีวิตอยู่เท่านั้น แต่ยังกินความไปถึงหลังจากมนุษย์คนนั้นเสียชีวิตไปแล้วด้วย ไม่ว่าจะเป็นพิธีศพ พิธีทำบุญครบรอบวันตาย เช่น พิธีทำบุญ 7 วัน พิธีทำบุญ 49 วัน

จวบจนพิธีทำบุญ 33 ปีหรือ 50 ปีซึ่งเป็นการทำบุญให้กับผู้ตายครั้งสุดท้าย ก่อนที่วิญญาณผู้ตายจะสูญเสียอัตลักษณ์และไปรวมกับวิญญาณของบรรพบุรุษในที่สุด (ชมขนาด ศีตีสสาร, 2561: 151) พิธีกรรมวงจรชีวิตจึงทำหน้าที่เหมือนหลักกิโลเมตรของแต่ละช่วงชีวิตที่เป็นช่วงเปลี่ยนผ่านหรือช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อให้มนุษย์ยังอยู่ในวงจรอย่างที่เราควรเป็น

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของทัศนะเกี่ยวกับจักรวาลและพิธีกรรมวงจรชีวิตข้างต้นมาใช้ในการวิเคราะห์บทบาทของฉินงะมิในวรรณกรรมกลุ่มตัวอย่างแล้วได้ข้อมูลที่จำแนกออกมาเป็น 2 ประเด็นดังนี้ คือแนวคิดของพิธีศพที่ปรากฏในวรรณกรรมร่วมสมัย และแนวคิดของพิธีทำบุญอุทิศส่วนกุศลที่ปรากฏในวรรณกรรมร่วมสมัย

4.2. แนวคิดของพิธีศพที่ปรากฏในวรรณกรรมร่วมสมัย

จากบทที่แล้วที่ผู้วิจัยกล่าวถึงบทบาทของฉินงะมิในวรรณกรรมร่วมสมัยว่าพบบทบาทใหม่ในวรรณกรรมกลุ่มตัวอย่างที่ตีพิมพ์ในยุคหลัง คือ บทบาทในการเป็นผู้ช่วยสะสางเรื่องที่ค้างคาใจของผู้ที่ใกล้ถึงชาติหรือดวงวิญญาณของผู้ตาย ซึ่งจะมากับบทบาทในการเป็นผู้มารับดวงวิญญาณของผู้ตายส่งไปยังโลกหน้าซึ่งเป็นบทบาทเดิมของฉินงะมิ การสะสางเรื่องที่ค้างคาใจให้ผู้ใกล้ถึงชาติหรือดวงวิญญาณของผู้ตายนั้นเป็นสิ่งที่ฉินงะมิจำเป็นต้องทำเพื่อที่จะพาวิญญาณไปจากภพมนุษย์ได้ หากไม่ทำหรือทำไม่สำเร็จดวงวิญญาณนั้นจะกลายเป็นดวงวิญญาณติดที่ซึ่งส่งไปโลกหน้าได้ยากขึ้น หรือกลายเป็นดวงวิญญาณร้ายที่จะไปสร้างความเดือดร้อนให้คนเป็น เช่น กรณีของฉินงะมิจากเรื่อง โปะกะระโนะโยะอะอะเกะนิชะโยะนะระโวะ ฉินงะมิที่ชื่อว่า “คิวิ” นอกจากจะมารับดวงวิญญาณของผู้ที่ถึงชาติแล้วนั้น ยังต้องคอยขจัดเรื่องที่ค้างคาใจให้กับดวงวิญญาณด้วย เพราะถ้าขจัดไม่หมดก็จะไม่สามารถส่งไปสู่สุคติได้ โดยคิวิจะรู้ได้จากจังหวะที่จับมือกับดวงวิญญาณนั้นว่าสามารถส่งไปยังโลกหน้าได้เลย หรือดวงวิญญาณนั้นมีเรื่องค้างคาใจที่ต้องยื่นมือเข้าช่วยเหลือ ดังฉากต่อไปนี้

キュウが手を差し出すと、伊久雄さんはためらうこともなくその手を取った。

ふたりが向かい合う。伊久雄さんの両手を、キュウの両手がそれぞれ握る。伊久雄さんは言葉どおり、何も憂うことなんてないような表情で目を閉じた。

しん、と周囲が静かになった。ほんのわずかの風の音すら聞こえない。

これから伊久雄さんは成仏する。他人のことなのに、なぜか少しだけ緊張し、両手をきつく握った。

「……おまえ」

キュウが低い声で呟く。

「未練があるな？」

伊久雄さんは目を開き、何度か瞬きをした。

「私に、未練？」

「そうだ」

キュウはため息を吐いてから手を離れた。伊久雄さんはきょとんとした顔でその場に立ち尽くしている。(沖田, 2020: 54-55)

พอคิวยื่นมือออกมา คุณอิคุโอะก็จับมือนั้นโดยไร้ความลังเล

ทั้งสองหันหน้าเข้าหากัน มือทั้งสองข้างของคิวจับกับมือทั้งสองข้างของคุณอิคุโอะ เป็นอย่างที่คุณอิคุโอะกล่าว เขาหลับตาลงด้วยสีหน้าไร้ซึ่งความอารมณ์ใด ๆ ทั้งสิ้น

พลันบรรยากาศโดยรอบตกอยู่ในความเงียบสงัด กระทั่งเสียงลมแผ่วเบาก็ไม่อาจได้ยิน

จากนี้ไปคุณอิคุโอะจะได้ไปสู่สุคติ ทั้งที่เป็นเรื่องของคนอื่นแท้ ๆ แต่ฉันกลับรู้สึกตื่นเต้น

เล็กน้อยจนเผลอกำมือแน่น

“...นี่นาย”

คิวพิมพ์ไปด้วยเสียงทุ้มต่ำ

“ยังมีเรื่องที่ค้างคาใจอยู่สินะ?”

คุณอิคุโอะลื้มตา และกะพริบตาอยู่หลายครั้ง

“ตัวฉัน มีเรื่องที่ค้างคาใจ?”

“ใช่แล้ว”

คิวถอนหายใจก่อนจะปล่อยมือ คุณอิคุโอะยื่นนิ่งไม่ไหวติงอยู่ ณ ที่แห่งนั้นด้วยสีหน้าฉงน

(ผู้วิจัยแปล)

กรณีของฉินิงะมิในเรื่อง *ฉินิงะมิโนะโนะรุมะ* เคอิ เด็กหนุ่มผู้มีสัมผัสพิเศษในการมองเห็นดวงวิญญาณได้ทำสัญญากับฉินิงะมิโดยเป็นผู้ช่วยชำระและส่งดวงวิญญาณที่แปดเปื้อนไปสู่สุคติ เคอิมิพลั่งในการตั้งเอาโอะโมะมิที่เปรียบเสมือนหินมลทินของดวงวิญญาณที่แปดเปื้อนจากเรื่องที่ค้างคาใจออกก่อนที่ดวงวิญญาณจะเสื่อมจนสูญเสียดุลักษณะซึ่งจะทำให้ส่งไปสู่สุคติได้ยากขึ้น แต่วิธีการนี้เป็นการฝืนส่งดวงวิญญาณไปสู่สุคติ จนกระทั่งเคอิได้เจอกับฮิบิกิ เด็กสาวผู้มีสัมผัสพิเศษในการได้ยินเสียงของดวงวิญญาณ เมื่อทั้งสองร่วมมือกัน เคอิจึงสามารถรับฟังเรื่องที่ค้างคาใจของดวงวิญญาณและส่งไปสู่สุคติได้ โดยที่ดวงวิญญาณเหล่านั้นเต็มใจละทิ้งโอะโมะมิด้วยตัวเอง ดังฉากต่อไปนี้

「実はな、霊を魂に変えるには、さっきケイがやってみたいに強制的に重石をぶ
ん取る以外に、もう一つの方法があるんだ。霊の未練を断ち切ってやるんだよ」

ケイはうんざりしたように天を仰ぐと、扉に寄りかかった。ルリオを止めること
は諦めたらしい。

「どうやって？」

「未練の元になっている願いや欲望を叶える、あるいはどうしたって叶えられな
いことを霊自身に納得させる。そうして死を受け入れさせれば、霊が自分自身で重
石を出すんだ。(後略)」(宮田 2020 : 51)

“ที่จริง การเปลี่ยนวิญญาณให้กลายเป็นดวงจิต นอกจากวิธีการฝืนดึงหินถ่วงออกมา
แบบที่เคอิทำเมื่อครูแล้ว ก็ยังมีอีกวิธีหนึ่งนะ คือการช่วยขจัดเรื่องที่ค้างคาใจของวิญญาณให้
แหละ”

เคอิแหงนมองฟ้าอย่างเอือมระอา ก่อนจะเอนตัวพังกำแพง คงเหนื่อยจะห้ามรูริโอะ
แล้วละมัง

“ทำยังไงเธอ?”

“ทำให้ความปรารถนาหรือกิเลสที่เป็นบ่อเกิดของเรื่องที่ค้างคาใจเป็นจริง หรือทำให้ตัว
วิญญาณเองยอมรับว่ามันไม่มีทางเป็นจริงไปได้ พอยอมรับความตายได้แล้ววิญญาณก็จะคายหิน
ถ่วงออกมาด้วยตัวเองแหละ (ละ)” (ผู้วิจัยแปล)

ชาวญี่ปุ่นมองว่าคนเรานั้นแยกออกได้เป็นสองส่วน คือ ร่างกาย (肉体) และดวงวิญญาณ (魂・靈魂) หลังจากที่มีมนุษย์เสียชีวิตไปแล้วนั้น ดวงวิญญาณจะหลุดออกจากร่างกายและร่อนเร่ไปเรื่อย โดยจะอยู่ในสถานะเป็นวิญญาณไม่สงบก่อนจะค่อย ๆ กลายเป็นวิญญาณสงบตามกระบวนการของพิธีกรรมวงจรชีวิต ส่วนร่างกายนั้นจะเข้าสู่กระบวนการเน่าสลายตามธรรมชาติ ซึ่งสิ่งที่เข้ามามีบทบาทในการจัดการกับร่างกายที่ค่อย ๆ เน่าสลายนั้นก็คือพิธีศพนั่นเอง พิธีศพของชาวญี่ปุ่นนั้นรับมาจากจีน ซึ่งมี 4 รูปแบบหลักคือ พิธีศพแบบซุอิโซ (水葬) หรือการนำศพไปลอยน้ำในแม่น้ำ พิธีศพแบบคะโซ (火葬) หรือการเผาศพ พิธีศพแบบโดะโซ (土葬) หรือการนำศพไปฝังดิน และพิธีศพแบบบะกุโซ (曝葬) หรือการนำศพไปทิ้งไว้ที่โล่งแจ้ง ซึ่งในพิธีศพแบบบะกุโซยังมีชื่อเรียกแตกต่างกันไปอีก เช่นโซโซ (鳥葬) หรือการนำศพไปทิ้งแล้วปล่อยให้พวกนกกิน ฟุโซ (風葬) หรือการปล่อยให้ศพตากแดดตากลมจนร่างกายเน่าสลายไปเองตามธรรมชาติ เป็นต้น ต่อมาพิธีศพแบบบะกุโซได้เลือนหายไปตามกาลเวลา ผู้คนนิยมทำพิธีศพแบบโดะโซหรือการฝังดินแทนเนื่องจากไม่มีพื้นที่ให้ทิ้งศพไว้กลางแจ้งได้ ส่วนพิธีศพแบบซุอิโซ ต่อมาภายหลังก็เปลี่ยนเป็นการลอยพระพุทธรูปหรือภาพพิมพ์พระพุทธรูปแทน ในปัจจุบันพิธีศพญี่ปุ่นที่นิยมจัดกันนั้นมีเพียงพิธีศพแบบเผาและพิธีศพแบบฝัง ไม่ว่าจะเป็พิธีศพแบบใดล้วนมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ร่างกายของผู้ตายเสื่อมสลายให้เร็วที่สุดเพื่อปลดปล่อยดวงวิญญาณของผู้ตายไปสู่สถานะถัดไป (五来, 2021: 11-15, 20; 井之口, 2002: 146-158)

แม้ในวรรณกรรมกลุ่มตัวอย่างจะไม่ปรากฏฉากของพิธีศพ แต่แนวคิดของพิธีศพนั้นสะท้อนผ่านบทบาทหน้าที่ของฉินงะมิที่เป็นผู้ช่วยสะสางเรื่องที่ค้างคาใจของผู้ที่ใกล้ถึงฆาตหรือดวงวิญญาณของผู้ตาย กล่าวคือ จากเดิมที่พิธีศพเป็นเหมือนจุดเริ่มต้นการเดินทางของดวงวิญญาณของผู้ตายสู่วงจรของการชำระล้างเป็นวิญญาณบริสุทธิ์และเลื่อนขั้นกลายเป็นวิญญาณบรรพบุรุษ สู่การที่ฉินงะมิกลายเป็นผู้ปลดปล่อยดวงวิญญาณจากเรื่องที่ค้างคาใจ ซึ่งเปรียบเสมือนการกำจัดร่างกายของพิธีศพ ทำให้ดวงวิญญาณเป็นอิสระและเข้าสู่กระบวนการกลายเป็นวิญญาณสงบได้ตามวงจรของพิธีกรรมวงจรชีวิต

ปัจจุบันนี้ตัวรูปแบบของพิธีศพเองก็เริ่มแปรเปลี่ยนจากพิธีศพทางศาสนาสู่พิธีศพแบบไร้ศาสนา ซึ่งมีจุดประสงค์แค่เพื่อไว้อาลัยให้แก่ผู้ตายเท่านั้น เนื่องจากการจัดพิธีศพนั้นใช้เงินมาก ความเชื่อและ

ความศรัทธาในศาสนาก็เริ่มจางหายไปตามกาลเวลา ชาวญี่ปุ่นจึงเพียงแค่จัดพิธีศพง่าย ๆ เพื่อกำจัดร่างกายของผู้ตายโดยไม่ได้คำนึงถึงความเป็นพิธีรีตองดังเช่นในอดีต (井上, 2010: 107-108) ผู้วิจัยมองว่าถึงแม้รูปแบบของพิธีศพจะเปลี่ยนไปตามกาลเวลา แต่จุดประสงค์ของการส่งดวงวิญญาณของผู้ตายเข้าสู่วงจรของการกลายเป็นวิญญาณบรรพบุรุษนั้นยังคงเดิม

นอกจากนี้ยังมีฉากของสถานที่ในวรรณกรรมกลุ่มตัวอย่างที่สะท้อนแนวคิดของพิธีศพ ดังปรากฏในวรรณกรรม 2 เรื่อง คือ เรื่อง *คำขอสุดท้ายของผู้ตายถึงผม* และ *ฉินิงะมิโนะนิชิโยะบิ* โดยทั้ง 2 เรื่องนี้มีสถานที่ที่เปรียบเสมือนที่พักของดวงวิญญาณของผู้ตายก่อนจะถึงเวลาไปสู่สุคติ โดยเรื่อง *คำขอสุดท้ายของผู้ตายถึงผม* จะเรียกว่า “ลอสไทม์” โลกเสมือนที่เกิดขึ้นทันทีที่คนผู้นั้นเสียชีวิต โดยในโลกนี้จะเหมือนว่าผู้ตายนั้นยังมีชีวิตอยู่ ช่วงเวลาใน “ลอสไทม์” นี้มีขึ้นเพื่อให้ดวงวิญญาณของผู้ตายจัดการกับเรื่องที่ค้างคาใจของตัวเองโดยเวลาของแต่ละคนจะไม่เท่ากัน ดังคำอธิบายในฉากต่อไปนี้

「ロスタイムとは、未練を晴らすために与えられた限りある時間。《死者》は未練を晴らすことでロスタイムを終わらせこの世を去るか、いつ訪れるかわからない時間切れを待ってこの世を去るかを選ばなきゃいけない。しかもどちらを選んだ場合でも、ロスタイム中に起こった全ての事象、記憶はリセットされてしまうの」

「(前略) 記憶を維持し続けることが出来るのは、他の《死者》と死神だけなの」
(藤まる, 2017: 53)

“ลอสไทม์ คือช่วงเวลาอันจำกัดที่ได้มาเพื่อขจัดความอาลัยอาวรณ์ของตัวเอง ‘ผู้ตาย’ ต้องเลือกระหว่างการกำจัดเรื่องค้างคาใจของตน เพื่อให้ช่วงเวลาลอสไทม์สิ้นสุดลงแล้วไปสู่สุคติ หรือไม่ก็เฝ้ารอให้ลอสไทม์ที่ไม่รู้จะหมดเวลาเมื่อไหร่จบไปเองแล้วค่อยไปสู่สุคติ แต่ไม่ว่าจะเลือกแบบไหน ทุกสิ่งที่เกิดขึ้นในช่วงลอสไทม์ตลอดจนความทรงจำทุกอย่างของทุกคนจะถูกกลบล้างออกไปทั้งหมด

“(ละ) คนที่ยังสามารถเก็บความทรงจำเหล่านั้นไว้ได้จะมีแค่ ‘ผู้ตาย’ คนอื่นกับยมทูตเท่านั้น” (พุจิมารุ, 2562: 51-52)

กรณีของเรื่อง *ฉินิงมิโนะนิชิโยะบิ* นั้น จะเป็นสถานที่ที่เปรียบเสมือนห้องพักของผู้โดยสารระหว่างรถรถไฟขบวนที่ตัวเองจะได้ขึ้น โดยสิ่งนั้นถูกกำหนดไว้ตั้งแต่ที่คนผู้นั้นลืมตาดูโลกว่าจะได้ขึ้นรถไฟที่พาไปยังโลกหน้าเมื่อไหร่ แต่ก็มีกรณีของผู้ที่ตายก่อนตัวเองจะถึงขาด เช่น กรณีของผู้ที่ฆ่าตัวตาย ดวงวิญญาณก็ต้องมาเร่ร่อนอยู่ในที่ที่เปรียบเสมือนห้องพักของผู้โดยสารไปจนกว่าจะถึงเวลาที่รถไฟขบวนของตัวเองมารับโดยที่ฉินิงมิให้ความช่วยเหลืออะไรไม่ได้จนกว่าจะถึงเวลานั้น ดังคำอธิบายในฉากต่อไปนี้

「ここが、魂の待合室なの？」

光のカーテンをくぐるとき、ナオミは一瞬、身構えた。だが、それは単なる光に過ぎない。眩しく輝くこともない、昼間なら誰も意識しない自然の灯り。漆黒の闇のなかでしか際立つこともないただの光。

「すごく広いでしょう」

カーテンの光が照らし出す、こちら側の空間は、しかし、何もない、ただ広いだけの空間だった。たぶん、ナオミの小学校の校庭に置いてある鉄棒や滑り台も、バス停にあるようなベンチさえない。(伊東, 2020: 217)

“ที่นี่คือห้องพักผู้โดยสารของดวงวิญญาณหรือ?”

นะโอะมิถึงกับผงะถอยไปชั่วขณะตอนลอดผ่านม่านแสงเข้ามา ทว่า มันก็เป็นเพียงแค่แสงสว่าง เป็นแสงสว่างโดยธรรมชาติที่ไม่ได้เจิดจ้าหรือส่องประกาย แสงสว่างที่หากเป็นเวลากลางวันก็คงไม่มีผู้ใดตระหนักรู้ เป็นเพียงแสงสว่างที่โดดเด่นได้เพียงเพราะอยู่ท่ามกลางความมืดมนอนธการเท่านั้น

“กว้างเอาเรื่องเลยใช่ไหมล่ะ”

พื้นที่ว่างทางฝั่งนี้ที่มีแสงจากม่านสอดส่องออกมานั้นก็กลับไร้ซึ่งสิ่งใด เป็นแค่พื้นที่ว่างอันกว้างขวางเท่านั้น กระทั่งบาร์โหนหรือกระดานลื่นแบบที่จัดวางอยู่ในสวนของโรงเรียนประถมของนะโอะมิ หรือแม้แต่ม้านั่งอย่างที่มีอยู่ที่ป้ายรถเมล์ก็ไม่มีเลยสักสิ่งอย่าง (ผู้วิจัยแปล)

หนึ่งในขั้นตอนของพิธีศพของญี่ปุ่น คือ การ *โมะงะริ* (*もがり*) เป็นการเก็บศพของผู้ตายไว้ในระยะเวลาหนึ่งก่อนจะทำพิธีศพ โดยอาจจะเก็บไว้ในบ้านหรือพื้นที่ที่เตรียมไว้สำหรับเก็บศพ จุดประสงค์ของการ *โมะงะริ* นั้นเป็นไปเพื่อยืดระยะเวลาที่ผู้ตายที่เป็นเจ้าของร่างอาจจะฟื้นกลับคืนจากความตาย หรือเพื่อเป็นการให้ระยะเวลาแก่ดวงวิญญาณของผู้ตายได้เปลี่ยนสถานะจากดวงวิญญาณไม่สงบกลายเป็นดวงวิญญาณสงบ ในสมัยก่อนหากยังเป็นชนชั้นสูงหรือจักรพรรดิก็จะยังเก็บร่างไว้ได้นานเพราะสามารถสร้างอาคารเพื่อเก็บศพโดยเฉพาะได้ ขณะที่ชาวบ้านก็จะแค่กั้นพื้นที่กลางแจ้งแล้วหาที่ปิดไว้สำหรับเก็บศพหรือฝังในดินไว้ตั้ง ๆ ปัจจุบันนี้การ *โมะงะริ* หลงเหลืออยู่ในพิธีศพแบบเผ่าที่จะญาติผู้ตายจะเก็บศพของผู้ตายไว้ก่อนเพียงไม่กี่วันก่อนจะนำไปทำพิธีเผา และพิธีศพของราชวงศ์กษัตริย์ที่จะเก็บพระบรมศพไว้เป็นเวลาหลายเดือน หรือเป็นปีก่อนจะนำพระบรมศพไปประกอบพิธีต่อไป (五来, 2021: 13-14; 井之口, 2002: 29-30)

ทั้ง “ลอสโทม์” ในเรื่อง *คำขอสุดท้ายของผู้ตายถึงผม* หรือห้องพักของผู้โดยสารรถไฟในเรื่อง *มินิเมะมิโนะนิชิโยะบิ* นั้น ต่างเปรียบเสมือนเป็นสถานที่พักของดวงวิญญาณที่รอเวลาจะไปสู่สุคติ ซึ่งในเรื่อง *คำขอสุดท้ายของผู้ตายถึงผม* ระหว่างที่รอเวลาจะไปสู่สุคติได้นั้นวิญญาณของผู้ตายก็ค่อย ๆ ค้นหาเรื่องที่ค้างคาใจของตัวเองและสะสางมันให้เรียบร้อยเพื่อที่จะไปสู่สุคติได้ เปรียบเสมือนการค่อย ๆ ถูกชำระล้างดวงวิญญาณเพื่อจะกลายเป็นวิญญาณสงบและเลื่อนขึ้นไปเรื่อย ๆ จนไปรวมกับวิญญาณของบรรพบุรุษในตอนสุดท้าย ขณะที่เรื่อง *มินิเมะมิโนะนิชิโยะบิ* นั้น ถ้าวิญญาณของผู้ตายยอมรออยู่ในห้องพักของผู้โดยสารแต่โดยดีก็จะได้ขึ้นรถไฟขบวนที่พาตัวเองไปยังโลกหน้าได้ตามเวลาที่ถูกลิขิตไว้ แต่ก็มีดวงวิญญาณบางดวงที่หลบหนีกลับไปยังโลกคนเป็นและกลายเป็นดวงวิญญาณร้ายสร้างความเดือดร้อนให้กับมนุษย์ ซึ่งจะถูกลำจัดโดยมินิเมะมิโนะนิชิโยะบิ ในภายหลัง

4.3. แนวคิดของพิธีทำบุญอุทิศส่วนกุศลที่ปรากฏในวรรณกรรมร่วมสมัย

นอกจากบทบาทในการเป็นผู้ช่วยสะสางเรื่องที่ค้างคาใจของผู้ที่ใกล้ถึงขาดหรือดวงวิญญาณของผู้ตายของมินิเมะมิโนะนิชิโยะบิ จะสามารถสะท้อนแนวคิดของพิธีศพได้แล้ว ผู้วิจัยยังพบว่ามีแนวคิดเรื่องพิธีกรรมความตายแฝงอยู่ในระยะเวลาการดำเนินภารกิจของมินิเมะมิโนะนิชิโยะบิ หรือระยะเวลาการดำเนินเรื่องของ วรรณกรรมหลายเล่ม อันได้แก่ เรื่อง *ไม้บรรทัดของยมทูต*, *มินิเมะมิโนะนิชิโยะบิ*, *โตะชะอิโงะโนะฮะทซุโกะอิ* และ *โคะอิซุรุมิ*

นิงะมิโตะ โปะกุระวะซุระตะนะทซุ ที่ระยะเวลาที่มิเนงะมิทำภารกิจในแต่ละครั้งคือ 7 วัน เริ่มตั้งแต่เข้าหา เป้าหมายในตอนที่ยังมีชีวิตอยู่จนกระทั่งเวลาถึงขาดเพื่อรอเก็บงานหรือรับดวงวิญญาณไปยังโลกหน้า และมีกรณี 49 วันปรากฏในเรื่อง โปะกุระโนะโยะอะเกะนิชะโยะนะระวะ ซึ่งมิเนงะมิต้องรับส่งดวงวิญญาณไปยังโลกหน้าภายใน 49 วัน ไม่เช่นนั้นดวงวิญญาณจะกลายเป็นวิญญาณติดที่ แล้วยังยากลำบากในการพาไปโลกหน้ามากขึ้น

少女が手帳を広げつつ、丁寧に説明してくる。

「はい。近い未来、具体的には七日以内に死ぬのが決まった人間は、この手帳に名前や年齢、性別、住所、死亡時刻や場所などの情報が載ります。わたしたち死神は日々その内容を確認し、該当者の魂を回収しに行くのが仕事なんですよ。例えば……」(水城, 2018: 6)

เด็กสาวกางสมุดบันทึกพลางอธิบายอย่างสุภาพ

“คะ ในอนาคตอันใกล้ หรือพูดให้เป็นรูปธรรมก็คือมนุษย์ที่จะเสียชีวิตภายในเจ็ดวันนั้น ทั้งชื่อกับอายุ เพศ ที่อยู่ สาเหตุการเสียชีวิตและสถานที่เกิดเหตุ ข้อมูลเหล่านั้นจะปรากฏบนสมุดบันทึกเล่มนี้ค่ะ พวกเรามิเนงะมิก็คะคอยตรวจสอบเนื้อหาในแต่ละวันแล้วไปเก็บรวบรวมดวงวิญญาณของผู้ที่เข้าข่าย นั่นคืองานของพวกเราค่ะ อย่างเช่น...” (ผู้วิจัยแปล)

ฉากข้างต้นนั้นยกมาจากวรรณกรรมเรื่อง มิเนงะมิโฆโตะโตะชะอิโงะโนะซะทซุโกะอิ เคียวกะ มิเนงะมิตัวเอกของเรื่องได้ชี้แจงให้เคะอิ เด็กหนุ่มที่เป็นเป้าหมายงานของเธอฟังถึงเนื้อหาของมิเนงะมิว่า หากชื่อมนุษย์ที่เป็นเป้าหมายปรากฏบนสมุดรายชื่อผู้ตาย คน ๆ นั้นก็จะเสียชีวิตภายในเวลา 7 วัน และมิเนงะมิก็คะมารับตัวในวันที่เจ็ดนั่นเอง แต่กรณีของเคะอิ เคียวกะได้มาแจ้งตายตั้งแต่วันแรกด้วยเหล่ามิเนงะมิเพิ่งมีนโยบายในการแจ้งตายให้แก่เป้าหมายล่วงหน้า เพื่อจะได้มีเวลาในการช่วยจัดเรื่องที่ค้างคาใจให้กับผู้ที่ถึงขาด จากเดิมทีที่แค่มาเก็บงานในวันสุดท้ายเท่านั้น

กรณีของมิเนงะมิในเรื่อง โปะกุระโนะโยะอะเกะนิชะโยะนะระวะ คิว มิเนงะมิตัวเอกของเรื่องได้อธิบายให้ ฮิโนะ อะโอะบะ ตัวเอกหญิงที่เป็นเป้าหมายงานของเขาฟังถึงเส้นตายในการทำงานแต่ละเคส

ของเขาว่ามีเวลาจำกัดอยู่ที่ 49 วัน เพราะถ้าเลย 49 วันไปแล้วจะยังส่งดวงวิญญาณไปยังโลกหน้าได้ยากขึ้นเพราะกลายเป็นวิญญาณติดที่ไป ดังฉากต่อไปนี้

「病院にはほとんど用はない。死んだ直後に導くわけじゃないから、迎えに行く頃には大体の魂は縁のある場所に戻っている」

「へえ……そういうものなんだ」

「葬儀が行われる者はそれを終えてから。基本は四十九日を迎える前に成仏させる。四十九日を過ぎてしまうと、いわゆる地縛霊と言われるようなものになって、成仏させられなくなってしまうこともある」

だから仕事を遅らせることはできないとキュウは言う。(沖田, 2020: 48-49)

“ฉันแทบไม่มีธุระกับโรงพยาบาล ยังไงซะก็ไม่ได้มานำทางดวงวิญญาณหลังจากที่ตายทันที ตอนที่มารับส่วนใหญ่วิญญาณก็จะกลับไปอยู่ที่ที่ตัวเองผูกพันอยู่แล้ว”

“เห...เป็นอย่างนี้เอง”

“หลังจากที่พิธีศพจบลงแล้วนั้นแหละ โดยทั่วไปก็ต้องส่งไปสู่สุคติก่อนจะครบสี่สิบเก้าวัน ถ้าเลยสี่สิบเก้าวันไปแล้วก็จะกลายเป็นสิ่งที่เขาเรียกกันว่าวิญญาณติดที่ แล้วจะยังส่งไปสู่สุคติได้ยากขึ้นไปอีก” (ผู้วิจัยแปล)

หลังจากพิธีศพจบลงแล้วก็ใช้ว่าทุกอย่างจะจบลง ชาวญี่ปุ่นยังคงมีพิธีกรรมเกี่ยวกับความตายต่อเนื่องไปหลังจากพิธีศพจบลงแล้ว นั่นก็คือพิธีทำบุญอุทิศส่วนกุศล เนื่องจากคนญี่ปุ่นมีความเชื่อว่าดวงวิญญาณของผู้ตายยังคงต้องได้รับการทำบุญอุทิศส่วนกุศลเพื่อชำระล้างดวงวิญญาณและเลื่อนขึ้นไปเรื่อยๆ ตามวงจรจนไปจบที่การรวมเข้ากับดวงวิญญาณของบรรพบุรุษที่กลายเป็นเทพบรรพบุรุษ โดยพิธีการทำบุญอุทิศส่วนกุศลที่ว่าก็จะทำขึ้นตามจำนวนวันที่ขยับออกไปเรื่อยๆ ๗ วัน 49 วัน 100 วัน จนไปจบที่ 33 ปีหรือ 50 ปีซึ่งเป็นการอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ตายครั้งสุดท้าย (ขมนาด ศีตีสาร, 2561: 152) ซึ่งจำนวนวันของพิธีทำบุญอุทิศส่วนกุศลนั้นก็สอดคล้องกับระยะเวลาการดำเนินภารกิจของฉินิงะมิหรือระยะเวลาการดำเนินเรื่องของวรรณกรรมในกลุ่มตัวอย่าง

โดยปกติแล้วพิธีการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ตายนั้น จะทำโดยญาติของผู้ตายหรือพระ โดยทำเป็นระยะวันตามที่กล่าวไปข้างต้น แต่ก็มีกรณีของศพไร้ญาติ ผู้ที่ตายโดยลำพัง ซึ่งในสมัยก่อนก็จะมีพระที่เป็นผู้ทำพิธีทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้ แต่ในยุคปัจจุบันนี้ที่ชาวญี่ปุ่นใช้ชีวิตอยู่โดยลำพังมากขึ้น ทำให้ชาวญี่ปุ่นรู้สึกโดดเดี่ยวและไม่สบายใจว่าหากตายไปแล้วตัวเองจะสามารถไปสู่สุคติได้หรือไม่ จะหลุดจากวงจรของพิธีกรรมชีวิตและความตายหรือไม่ ผู้วิจัยมองว่าความไม่สบายใจของชาวญี่ปุ่นในยุคปัจจุบันนี้ สะท้อนผ่านบทบาทของฉินงะมิที่กลายมาเป็นผู้ช่วยขจัดเรื่องที่ค้างคาใจให้ดวงวิญญาณ ชำระล้างดวงวิญญาณให้บริสุทธิ์เพื่อที่จะกลายเป็นวิญญาณสงบ และผ่านกระบวนการเลื่อนขั้นไปรวมกับวิญญาณบรรพบุรุษได้ในภายหลัง

4.4. สรุปบทที่ 4

แม้ในวรรณกรรมกลุ่มตัวอย่างทั้ง 12 เรื่องจะไม่มีฉากเกี่ยวกับพิธีกรรมวงจรชีวิตอย่างชัดเจน แต่จากการใช้แนวคิดพิธีกรรมวงจรชีวิตในการวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของตัวละครฉินงะมิที่ปรากฏในวรรณกรรมกลุ่มตัวอย่าง ก็สามารถวิเคราะห์และจำแนกประเด็นออกมาเป็น 2 ประเด็น คือ แนวคิดของพิธีศพและแนวคิดของพิธีทำบุญอุทิศส่วนกุศลที่ปรากฏในวรรณกรรมร่วมสมัย

สำหรับแนวคิดของพิธีศพที่เป็นพิธีที่จัดขึ้นเพื่อกำจัดร่างกายของผู้ตาย เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นให้ดวงวิญญาณได้รับการชำระล้าง กลายเป็นวิญญาณสงบแล้วเข้าสู่กระบวนการเปลี่ยนสถานะเป็นวิญญาณบรรพบุรุษตามวงจรได้ แนวคิดนี้ได้สะท้อนผ่านบทบาทหน้าที่ของฉินงะมิในการช่วยผู้ที่ใกล้ถึงขาดหรือดวงวิญญาณของผู้ตายสะสางเรื่องที่ค้างคาใจ เมื่อฉินงะมิจัดการสะสางเรื่องที่ค้างคาใจให้กับผู้ที่ใกล้ถึงขาดหรือดวงวิญญาณของผู้ตายได้ หลังจากที่เสียชีวิตแล้วดวงวิญญาณของผู้ตายนั้นจึงสามารถที่จะไปสู่สุคติได้โดยสวัสดิภาพ นอกจากนี้แนวคิดของพิธีศพยังสะท้อนผ่านสถานที่ที่เปรียบเสมือนที่พักวิญญาณในเรื่องซึ่งเป็นแนวคิดที่คล้ายคลึงกับหนึ่งในขั้นตอนของพิธีศพ คือการเก็บศพไว้ระยะหนึ่งก่อนทำพิธี ซึ่งเป็นขั้นตอนที่มีขึ้นเพื่อให้ดวงวิญญาณของผู้ตายได้รับการชำระล้างและกลายเป็นวิญญาณสงบเช่นกัน ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า แม้จะไม่ปรากฏตัวพิธีอย่างชัดเจน แต่แนวคิดของพิธีศพที่เป็นจุดเริ่มต้นของการเดินทางของดวงวิญญาณของผู้ตายในพิธีกรรมวงจรชีวิตนั้นซ่อนอยู่ในบทบาทของการเป็นผู้ปลดปล่อยดวงวิญญาณจากเรื่องที่ค้างคาใจของฉินงะมินั่นเอง

แนวคิดของพิธีทำบุญอุทิศส่วนกุศลนั้นแฝงอยู่ในระยะเวลาการดำเนินภารกิจของฉินงะมิหรือระยะเวลาการดำเนินเรื่องของวรรณกรรม เช่น ระยะเวลา 7 วัน หรือ 49 วัน ซึ่งตรงกับพิธีทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ตายตามระยะเวลาครบปีต่าง ๆ โดยปกติแล้วพิธีทำบุญอุทิศส่วนกุศลนั้นจะเป็นหน้าที่ของญาติผู้ตายหรือพระ แต่สิ่งที่ผู้วิจัยพบในวรรณกรรมกลุ่มตัวอย่างนั้นกลับกลายเป็นหน้าที่ของฉินงะมิในการที่จะต้องทำภารกิจส่งดวงวิญญาณไปโลกหน้าให้ได้ภายในเวลาดังกล่าว

บทที่ 5

ทัศนะเกี่ยวกับโลกหลังความตายที่สะท้อนผ่านบทบาทของฉินงิมิ

5.1. ทัศนะเกี่ยวกับโลกหลังความตายของชาวญี่ปุ่น

โลกหลังความตายของชาวญี่ปุ่นนั้นมีความหลากหลายรูปแบบแตกต่างกันไปตามยุคสมัย โลกหลังความตายของชาวญี่ปุ่นในยุคแรกเริ่มนั้นคือโยะมิ (黄泉) ⁶ ดังจะเห็นได้จากวรรณกรรมเรื่อง โคะจิกิ ที่กล่าวถึงไปในบทที่ 4 โดยโยะมิเป็นสถานที่ที่เทพอัสสะนะมิไปอยู่หลังจากที่เสียชีวิตจากการคลอดเทพไฟ ซึ่งบรรยายไว้ว่าเป็นสถานที่ที่มีดมและเต็มไปด้วยมลทิน บ้างว่าโยะมินั้นแผลงมาจากยะมิ (闇) หรือความมืดด้วยเป็นสถานที่มืดมิด หรือแผลงมาจากยะมะ (山) หรือภูเขา ซึ่งเป็นอีกนิยามหนึ่งของโลกหลังความตายของชาวญี่ปุ่นซึ่งจะลงรายละเอียดในภายหลัง ตำแหน่งที่ตั้งของโยะมินั้นจะเป็นโลกเบื้องล่างหรือโลกใต้พิภพ ซึ่งเป็นโลกตรงข้ามกับทะเลกะมะสะฮะระ โลกเบื้องบนที่เป็นที่อยู่ของเหล่าทวยเทพ

พอเข้าสู่ยุคเฮอัน (ค.ศ.794-1185) ซึ่งเป็นยุคสมัยที่ญี่ปุ่นเริ่มรับอิทธิพลทางวัฒนธรรมและศาสนาจากประเทศจีน จากโลกหลังความตายที่มีลักษณะเป็นนามธรรม ก็เริ่มเป็นรูปธรรมขึ้นมาด้วยมโนภาพของสวรรค์และนรก (極楽と地獄) โลกของเหล่าดวงวิญญาณผู้ตายที่แบ่งได้หลายภพภูมิตามกรรมที่ดวงวิญญาณนั้น ๆ ก่อไว้ในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ หากทำกรรมดีก็จะได้ขึ้นสวรรค์ หากทำกรรมชั่วก็ต้องมาชดใช้ในนรกตามการตัดสินของเทพเอ็่มมะซึ่งเป็นเทพผู้ปกครองนรก

ในยุคสมัยถัดมา โลกหลังความตายของชาวญี่ปุ่นจะเป็นภูเขาหรือทะเล ซึ่งสืบเนื่องมาจากอิทธิพลพิธีศพของพุทธศาสนาทั้งแบบพุทโธหรือการทิ้งศพไว้ในภูเขา และพิธีศพแบบซุอิโชหรือการนำศพไปลอยน้ำในแม่น้ำ สำหรับพิธีศพแบบพุทโธนั้น ด้วยจุดหมายปลายทางของการนำศพไปทิ้งไว้คือภูเขา ภูเขาจึงกลายเป็นที่รวมเหล่าดวงวิญญาณของผู้ตาย และกลายเป็นโลกหลังความตายโลกหนึ่งไปโดยปริยาย เช่นกันกับพิธีศพแบบซุอิโช ปลายทางของแม่น้ำทุกสายจะไหลไปบรรจบกันที่ทะเล ทะเลจึงกลายเป็นโลก

⁶ 上田正昭 (1964) 「黄泉国」 下中邦彦編『世界大百科事典 29』初版第 15 刷発行, 平凡社, 252.

หลังความตายอีกโลกหนึ่งด้วยเช่นกัน มีบางทฤษฎีกล่าวไว้ว่า แท้จริงแล้วนิทานเรื่องอุระมิมะทะโรนั้นเป็นภาพสะท้อนของโลกหลังความตายที่เป็นทะเลด้วย (五来, 2021: 13-14, 23, 33-34)

นอกจากนี้โอเอริกซึ ฌิโนะบุ นักคติชนก็มีการพูดถึงโลกอื่น (他界) ซึ่งเป็นดินแดนที่เหล่าวิญญาณอาศัยอยู่ โดยเรียกโลกอื่นที่ว่าว่า โทะโกะโยะ (常世) กับฮะฮะงะกุนิ (比かき国) โลกทั้งสองนั้นอยู่ในระนาบแนวนอนคนละฟากฝั่งกัน โดยฮะฮะงะกุนิจะเป็นดินแดนของต้นกำเนิด ถิ่นที่อยู่ของดวงวิญญาณบรรพบุรุษ ขณะที่โทะโกะโยะนั้นจะเป็นดินแดนที่คล้ายกับ นิระอิกะนะอิ (ニライカナイ) ดินแดนอีกฟากฝั่งทะเลอันไกลโพ้นที่เป็นโลกอื่นตามความเชื่อของโอกินาวา ซึ่งเป็นจังหวัดที่เป็นเกาะล้อมรอบด้วยทะเล ผู้ที่มองว่าโทะโกะโยะเป็นดินแดนที่คล้ายกับนิระอิกะนะอิอีกท่านคือยะนะงิตะ คุนิโอบิตาแห่งคติชนวิทยาญี่ปุ่น ทำให้ความเชื่อเกี่ยวกับโลกหลังความตายที่เป็นทะเลและภูเขานั้นชัดเจนขึ้นไปอีก (宮家, 1989: 374; ชมนาด คีตีสาร, 2561: 68)

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดทัศนะเกี่ยวกับโลกหลังความตายของชาวญี่ปุ่นข้างต้นมาใช้ในการวิเคราะห์บทบาทของตัวละครมิเงะมีในกลุ่มวรรณกรรมตัวอย่างแล้วได้ข้อมูลที่จำแนกออกมาเป็น 2 ประเด็นดังนี้คือ โลกหลังความตายที่ปรากฏในวรรณกรรมญี่ปุ่นร่วมสมัย และความเชื่อเรื่องการเกิดใหม่ที่ปรากฏในวรรณกรรมญี่ปุ่นร่วมสมัย

5.2. โลกหลังความตายที่ปรากฏในวรรณกรรมญี่ปุ่นร่วมสมัย

จากการเก็บข้อมูลจากรรณกรรมทั้ง 12 เรื่อง พบการใช้คำที่มีความหมายบ่งชี้ถึงโลกหลังความตายมากมาย ซึ่งสามารถแสดงเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 3 คำที่มีความหมายบ่งชี้ถึงโลกหลังความตายที่ปรากฏในวรรณกรรมกลุ่มตัวอย่าง

ลำดับ	ชื่อเรื่อง	ปีที่ตีพิมพ์ (ปีค.ศ.)	โลกหลังความตาย
1	ยมทูตสีขาว	2003-2009	สวรรค์ (天上)

2	ไม้บรรทัดของยมทูต	2008	กลับสู่สภาพก่อนเกิด (生まれる前の状態に戻る)
3	ไลท์โนเวลชุด “ฉินิงะมิ”	2014-2021	กฎของธรรมชาติ (自然の摂理)
4	ภารกิจวิญญาณของยมทูตสี่ขาผู้ อ่อนโยน	2016	กลับคืนสู่ ‘นายท่าน’ 「我が主様」のもと
5	คำขอสุดท้ายของผู้ตายถึงผม	2017	โลกหน้า (来世)
6	ฉินิงะมิเฒ่าโงะโตะชะอิโงะโนะ ฮะทซุโกะอิ	2018	โลกวิญญาณ (霊界)
7	โคะอิซุรุฉินิงะมิโตะ โปะกุงะวะซุ เระตะนะทซุ	2018	ไม่กล่าวถึง
8	ฉินิงะมิโนะโนะรุมะ	2020	ฝั่งนั้น (あちら)
9	ฉินิงะมิโนะนิชิโยะบิ	2020	โลกหน้า (あの世)
10	โปะกุงะระโนะโยะอะเกะนิชะโยะ นะระโวะ	2020	สวรรค์ (天国) , โลกหน้า (あの世)
11	ไลท์โนเวลชุด “ฉินิงะมิโนะฮะทซุ โกะอิ”	2021-2022	โยะมิ (黄泉)
12	ฉินิงะมิโนะเอะโนะงุ “โปะกุ” กะอะอิฉิตะฉิกิชะอิโตะคุ โระนะโกะโนะเซ็นตะกุ	2022	ปรโลก (冥界)

ในวรรณกรรมกลุ่มตัวอย่างทั้ง 12 เรื่อง มี 4 เรื่องที่กล่าวถึงทิศทางการหายไปของดวงวิญญาณของผู้ตาย ได้แก่ ยมทูตสี่ขา, ภารกิจวิญญาณของยมทูตสี่ขาผู้อ่อนโยน, ฉินิงะมิโนะโนะรุมะ และฉินิงะมิโนะนิชิโยะบิ ว่าฉินิงะมิพาดวงวิญญาณขึ้นไปบนฟ้า หรือดวงวิญญาณลอยขึ้นไปยังฟากฟ้า เช่น ฉากใน

เรื่อง *ฉินิงะมิโนะโนะระมุระ* เมื่อฉินิงะมินำดวงจิตของผู้ตายที่ได้รับการชำระล้างแล้วใส่ในลูกโป่ง จากนั้นก็ปล่อยลูกโป่งใบนั้นลอยขึ้นฟ้าไป แล้วก็หายลับไปจากสายตา ดังในบทบรรยายต่อไปนี้

ケイは魂に風船を差し出した。ぴよんと跳ねるようにして風船に向かった魂は、黄色の膜を破ることなくその内側に入り込むと、チカチカと瞬いた。

それが合図であったかのように、ケイは金糸から手を放した。解き放たれた風船が上昇を始め、小鳥の美しいさえずりが庭に響き始めた。

時には高らかに、時にはささやくように。時には音を短く刻み、時には長く伸ばして。ルリオは声を多彩に使い分け、音楽を奏でた。その調べは優しく穏やかで、そして少しだけ悲しい——。

黄色の風船は屋根を越え空へと向かい、やがてふっとその姿を消した。(宮田, 2020: 43-44)

เคอียีนดวงจิตไปยังลูกโป่ง ดวงจิตที่มุ่งไปยังลูกโป่งราวกับกระโดดตั้งขึ้นไปนั้นแทรกซึมเข้าไปในลูกโป่งสีเหลืองโดยที่ผิวไม่ฉีกขาดก่อนจะส่องแสงวิบวับ

ราวกับสิ่งนั้นเป็นสัญญาณ เคอียีก็ปล่อยมือจากด้ายสีทอง ลูกโป่งที่ถูกปล่อยนั้นเริ่มลอยตัวสูงขึ้น เสียงอันไพเราะของเหล่านกน้อยก็เริ่มก้องกังวาน

บางครั้งก็เสียงดัง บางคราก็เบาราวกระซิบ บ้างก็เสียงสั้นกระชับ บ้างก็เอื้อนเสียงยาว รูริโอะใช้เสียงอันหลากหลายขับขานบทเพลง ท่วงทำนองนั้นทั้งละมุนและอ่อนโยน และเจือความเศร้าอยู่เล็กน้อย——

ลูกโป่งสีเหลืองลอยพันหลังคามุ่งสู่ฟากฟ้า ก่อนจะหายวับไปในที่สุด (ผู้วิจัยแปล)

แม้ในวรรณกรรมกลุ่มตัวอย่างจะมีการใช้คำที่มีความหมายบ่งชี้ถึงโลกหลังความตายมากมาย เช่น โยะมิ *เมะอิกะอิ* (冥界) หรือปรโลก *เระอิกะอิ* (靈界) หรือโลกวิญญาณ *ระอิชะ* (来世) หรือโลกหน้า และอะโนะโยะ (あの世) หรือโลกฝั่งนั้น แต่จุดร่วมที่มีเหมือนกันคือ ในตัววรรณกรรมส่วนใหญ่จะไม่มีการบรรยายว่าโลกหลังความตายหน้าตาเป็นอย่างไร และดวงวิญญาณของผู้ตายเดินทางไปยังโลกหลังความตายอย่างไร ดวงวิญญาณเพียงแค่อยู่นั่นหรือไม่ได้กล่าวถึงเลย แม้ไลท์โนเวลชุด “ฉินิงะมิโนะระมุ”

โกะอิ” และเรื่อง *ฉินิงะมิโนะเอะโนะงุ “โปะกุ” กะอะอิมิตะมิกิซะอิโตะคุโระเนะโกะโนะเซ็นตะกุ* จะมีชื่อเรียกโลกหลังความตายเป็นโยะมิกับปรโลกซึ่งเป็นโลกที่อยู่ใต้พิภพเหมือนกัน ก็ไม่ปรากฏฉากว่าดวงวิญญาณผู้ตายเดินทางไปทีนั้นอย่างไร

จากทัศนะเกี่ยวกับโลกหลังความตายของญี่ปุ่นที่กล่าวไปในข้างต้น จะเห็นได้ว่าโลกหลังความตายนั้นมีอยู่ 4 รูปแบบด้วยกัน คือ อยู่ข้างบนหรือบนฟ้า อยู่ข้างล่างหรือใต้ดิน เป็นภูเขาและทะเล ในส่วนของโลกฝั่งนั้น อุเมะฮะระ (1989) ได้กล่าวไว้ว่าโลกฝั่งนั้นเป็นเหมือนโลกฝั่งตรงข้ามกับโลกฝั่งนี้ (この世) ที่เป็นโลกที่มนุษย์อาศัยอยู่ โดยที่โลกฝั่งนั้นกับโลกฝั่งนี้จะมีการไปมาหาสู่กันเป็นวงจร กล่าวคือ เมื่อมนุษย์ตายไปกลายเป็นวิญญาณก็จะไปอยู่ที่โลกฝั่งนั้น พอผ่านกระบวนการเลื่อนชั้นจากดวงวิญญาณกลายเป็นเทพแล้ว ถึงจุดหนึ่งก็จะวนกลับมาเกิดใหม่ยังโลกฝั่งนี้ (อ้างถึงใน 宮家, 1989: 375)

เมื่อนำทัศนะดังกล่าวมาวิเคราะห์โลกหลังความตายที่ปรากฏในวรรณกรรมกลุ่มตัวอย่างก็พบว่าต่างให้ภาพเป็นโลกหลังความตายที่อยู่ข้างบนหรือบนฟ้าและโลกฝั่งนั้นเป็นส่วนมาก โดยเฉพาะโลกฝั่งนั้นนั้นมีแนวโน้มที่จะพบมากขึ้นในวรรณกรรมกลุ่มตัวอย่างที่ตีพิมพ์ในยุคหลัง แม้ไลท์โนเวลชุด “ฉินิงะมิโนะฮะทังโกะอิ” และเรื่อง *ฉินิงะมิโนะเอะโนะงุ “โปะกุ” กะอะอิมิตะมิกิซะอิโตะคุโระเนะโกะโนะเซ็นตะกุ* จะมีชื่อเรียกโลกหลังความตายเป็นโยะมิกับปรโลกซึ่งเป็นภาพของโลกใต้พิภพ แต่ก็เพียงแค่อธิบายมาใช้เพื่อให้เหมาะสมกับฉากในเรื่อง โดยที่ไลท์โนเวลชุด “ฉินิงะมิโนะฮะทังโกะอิ” นั้นมีฉากในเรื่องเป็นญี่ปุ่นยุคโบราณ และเรื่อง *ฉินิงะมิโนะเอะโนะงุ “โปะกุ” กะอะอิมิตะมิกิซะอิโตะคุโระเนะโกะโนะเซ็นตะกุ* นั้นมีฉากในเรื่องเป็นโลกตะวันตก เพราะทั้งสองเรื่องต่างก็ไม่ได้กล่าวถึงฉากของดวงวิญญาณของผู้ตายว่าเดินทางไปยังโลกหลังความตายอย่างไร ผู้วิจัยจึงอนุมานได้ว่า โลกหลังความตายที่เคยเป็นรูปธรรมเมื่ออดีตนั้น ค่อย ๆ แปรเปลี่ยนกลายเป็นนามธรรมเมื่อยุคสมัยเปลี่ยนผ่านมาสู่ปัจจุบัน กลายเป็นโลกฝั่งนั้นที่ให้อาภลักษณ์เหมือนโลกคู่ขนานที่อยู่คนละฝั่งกับโลกฝั่งนี้ที่มนุษย์ใช้ชีวิตกันอยู่

นอกจากนี้ยังมีสิ่งที่สังเกตได้อีกประเด็นหนึ่ง คือ แม้จะพบคำว่าสวรรค์ (天上・天国) ในวรรณกรรมกลุ่มตัวอย่างบ้างก็ตาม แต่กลับไม่พบคำว่านรก (地獄) อยู่เลย และต่อให้มีคำว่าสวรรค์ก็เป็นแค่การระบุถึงปลายทางของดวงวิญญาณผู้ตายว่าไปสู่อะไรบน ไม่ได้มีความเกี่ยวข้องกับสิ่งที่กระทำไว้เมื่อครั้งยังมีชีวิตอยู่ เช่น กรณีของฉินิงะมิในเรื่อง *ยมทูตสีขาว* และ *ฉินิงะมิโนะเอะโนะงุ “โปะกุ” กะอะอิมิตะ*

ตะมิทชิอะอิโตะคุโระเนะโกะโนะเซ็นตะกุ การที่ได้รับเลือกให้มาทำหน้าที่ฉนิงะมิ นั้นเพราะเมื่อครั้งยังมีชีวิตอยู่คนนั้น ๆ ได้ทำบาปมหันต์ไว้ เช่น กรณีของอัน ฉนิงะมิในเรื่อง *ยมทูตสีขาว* นั้นได้ปลิดชีพตัวเอง วิญญาณของเธอจึงได้รับเลือกให้มาเป็นฉนิงะมิ และกรณีของฉนิงะมิในเรื่อง *ฉนิงะมิโนะเอะโนะงุ* “โปะกุ” *กะอะอิฉนิทะมิทชิอะอิโตะคุโระเนะโกะโนะเซ็นตะกุ* ก็มีทั้งวิญญาณของเป้าหมายงานของตัวเองที่จบชีวิตของตัวเองแล้วจะได้รับคัดเลือกให้เป็นฉนิงะมิ ก็มีการเฉลยในเรื่องภายหลังว่า เดิมทีตัวเองเป็น シ ャ ッ ク ・ ザ ・ リ ッ パ ー หรือขาดกรต่อเนืองแจ็กเดอะริปเปอร์ เมื่อตายไปแล้วก็ถูกเลือกโดยเป็องบนให้เป็นฉนิงะมิเพื่อที่จะให้ชดใช้ความผิดบาปที่ก่อขึ้นในอดีตและเข้าใจคุณค่าของชีวิตอีกครั้ง

「ねえ。私はこれから死ぬけど、死ねばまたあなたに会えるのかしら？」
それだけ訊いておきたくて、可能な限り手短に尋ねた。

(中略)

「まあ、会えないことはないけれどね。君がそう望むなら」

「本当？」

「上司が君に死神として適性を見出したなら、きっと僕らはまた会えるだろう。実際、君にはすでに将来有望という評価が下がっている。今から死ぬ人間に使う言葉としては、いささか不適切かもしれないけれど」

「つまり私もあなたと同じ、ひとではないものになれるということ？」

「可能性の話さ。未来は君の選択次第だ」(長谷川, 2022 : 67-68)

“นี่ จากนี้ไปฉันจะตายก็จริง ถ้าตายไปแล้วจะได้พบกับคุณอีกไหม”

ฉันอยากถามเพียงแค่นั้น คำถามสั้น ๆ ในตอนที่ยังมีโอกาสให้ถาม

(ละ)

“ก็ ใ้ว่าจะเจอกันไม่ได้ หากเธอประสงค์แบบนั้น”

“จริงหรือ?”

“ถ้าหัวหน้าเห็นคุณสมบัติอันเหมาะสมในการเป็นฉนิงะมิของเธอ พวกเราก็คงจะได้พบกันอีก ที่จริงแล้วก็มีกระประเมินแล้วว่าเธอมีแวว ถึงแม้ว่าจะจะเป็นคำพูดไม่เหมาะสมสักเท่าไรหรอกที่ จะพูดกับมนุษย์ที่กำลังจะตายต่อจากนี้”

“หรือก็คือ ฉันจะกลายเป็นสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์เหมือนกับคุณอย่างนั้นหรือ?”

“ความน่าจะเป็นนั้นนะ อนาคตขึ้นอยู่กับทางเลือกของเธอ” (ผู้วิจัยแปล)

ฉากที่ยกมาข้างต้นเป็นฉากที่ฉินจิงมีตัวเอกของเรื่อง ฉินจิงมีโนะเอะโนะงุ “โยะกุ” กะอะอิมิตะมิกิซะอิโตะคุโระเนะโกะโนะเซ็นตะกุ กำลังพูดคุยกับอูซุอิ คะเอะเตะ เต็กสาวที่เป็นหนึ่งในเป้าหมายงานของเขาโดยที่กะเอะเตะจะตายด้วยน้ำมือของตัวเอง คะเอะเตะที่ได้พบกับฉินจิงมีรู้สึกต้องตาในท่าทีที่ดูเป็นผู้ชายสุขุมและทรงภูมิ เธอจึงถามออกไปว่าจะได้เจอกันอีกไหม ซึ่งฉินจิงมีก็ตอบว่าอาจจะได้เจอกันอีก เพราะกะเอะเตะมีคุณสมบัติเหมาะที่จะเป็นฉินจิงมีหลังจากที่ตายไป เพราะหนึ่งในคุณสมบัติที่เหมาะสมของดวงวิญญาณที่มาเป็นฉินจิงมีได้คือเคยทำบาปมหันต์เมื่อครั้งที่ยังมีชีวิตอยู่นั่นเอง

ทั้งการฆ่าตัวตายหรือการฆ่าผู้อื่นล้วนนับเป็นบาปที่ร้ายแรงเพราะเป็นการพรากชีวิต แต่ตัวละครที่กระทำการเหล่านั้นไม่ได้มีจุดจบเป็นการลงนรกเพื่อชดใช้ความผิด กลับเป็นโลกหลังความตายเฉกเช่นเดียวกับดวงวิญญาณอื่น ๆ สิ่งที่ดวงวิญญาณผู้กระทำการบาปมหันต์เหล่านั้นได้รับไม่ใช่บทลงโทษ แต่เป็นโอกาสในการเป็นฉินจิงมีเพื่อไถ่บาปเพื่อจะได้กลับเข้าสู่วงจรเพื่อไปเกิดใหม่เป็นมนุษย์ได้อีกครั้ง หากพิจารณาพิธีกรรมวงจรชีวิตที่กล่าวถึงในบทที่ 4 ไปนั้นแล้ว เป้าหมายของดวงวิญญาณผู้ตายคือการถูกชำระล้างและเลื่อนชั้นจนไปรวมเข้ากับวิญญาณบรรพบุรุษ กรณีของผู้ที่ฆ่าตัวตาย ตายด้วยอุบัติเหตุ การตายที่ไม่ได้ตายตามอายุขัยนั้นถือว่าเป็นสิ่งที่ผิดปกติ เนื่องจากดวงวิญญาณของผู้ตายจะหลุดจากวงจรของการเลื่อนชั้นเป็นดวงวิญญาณบรรพบุรุษ เพื่อที่จะให้ดวงวิญญาณเหล่านี้ได้กลับสู่วงจรอย่างที่เราจะเป็นอีกครั้งก็ต้องพึ่งพาอำนาจของเทพเจ้า (ชมนาด คีตีสาร, 2561: 247-248) และหากมองจากทัศนะเกี่ยวกับวิญญาณ ชินโตมองว่าเดิมทีดวงวิญญาณนั้นบริสุทธิ์และมีพลังอยู่แล้ว แต่จะค่อย ๆ แปรเปื้อนจากมลทิน (穢れ) ซึ่งเกิดจากบาปที่กระทำมา ถ้าได้รับการชำระล้างมลทินก็จะกลับมาบริสุทธิ์ได้เหมือนเดิม (宮家, 1989: 387) จากแนวคิดเรื่องทัศนะเกี่ยวกับวิญญาณและพิธีกรรมวงจรชีวิตในข้างต้น ผู้วิจัยจึงอนุมานว่าชาวญี่ปุ่นไม่ได้มีความเชื่อเรื่องบาปบุญคุณโทษเป็นตัวกำหนดจุดหมายปลายทางของโลกหลังความตายไม่ว่าคนผู้นั้นจะเป็นใครและกระทำการสิ่งใดมา จุดหมายปลายทางล้วนเหมือนกันทุกผู้ทุกคนคือโลกหลังความตายและการได้กลับสู่วงจรชีวิตอีกครั้ง

5.3. ความเชื่อเรื่องการเกิดใหม่ที่ปรากฏในวรรณกรรมญี่ปุ่นร่วมสมัย

จากการเก็บข้อมูลจากวรรณกรรมกลุ่มตัวอย่างทั้ง 12 เรื่องนั้น สามารถจำแนกความเชื่อเรื่องการเกิดใหม่ที่ปรากฏในวรรณกรรมกลุ่มตัวอย่างได้เป็น 2 ความเชื่อใหญ่ ๆ คือ การได้เกิดมาเป็นมนุษย์อีกครั้ง และการเปลี่ยนผ่านสู่สถานะใหม่

5.3.1. การได้เกิดใหม่เป็นมนุษย์อีกครั้ง

ในวรรณกรรมกลุ่มตัวอย่างนั้นมีเรื่องที่เกี่ยวข้องถึงการเกิดใหม่ 3 เรื่อง คือ *ยมทูตสีขาว*, *ไลท์โนเวลชุด “ฉินิงะมิโนะฮะทซึโกะอิ”* และ *ฉินิงะมิโนะเอะโนะงุ “โปะกุ” กะอะอิมิตะมิกิชะอิโตะคุโรเนะโกะโนะเซ็นตะกุ* กรณีของเรื่อง *ยมทูตสีขาว* และ *ฉินิงะมิโนะเอะโนะงุ “โปะกุ” กะอะอิมิตะมิกิชะอิโตะคุโรเนะโกะโนะเซ็นตะกุ* จะเน้นไปที่ตัวฉินิงะมิเองที่กลายมาเป็นฉินิงะมิเพื่อไถ่บาป จะได้กลับเข้าสู่วงจรเพื่อไปเกิดใหม่ได้อีกครั้ง ขณะที่ไลท์โนเวลชุด *“ฉินิงะมิโนะฮะทซึโกะอิ”* จะกล่าวว่า หลังจากที่มนุษย์เสียชีวิตไปแล้วนั้น ดวงวิญญาณของผู้ตายก็จะถูกลบความทรงจำ แล้วรอเวลาที่จะได้มาเกิดใหม่อีกครั้งหนึ่ง ดังคำอธิบายในฉากต่อไปนี้

「しかし、これは終わりではない。黄泉に行ったあと再び人として生まれ変わり、会いたいと懇願していた者に再会するという可能性がないわけではない」

八雲はそう言うけれど、おそらくとても確率の低い話だ。

「そのような事例に遭遇されたことはあるのですか？」

「ああ、あるよ。しかも何度も。魂となった時点でこの世の記憶はすっかり消え去る。しかし、本当に絆が強ければ、私たちにも説明できないなんらかの力が働いて、次の世で再び巡り合うという事象は珍しくない」

「珍しくない？」

確率が低いとばかり思っていた千鶴は驚いた。

「そうだ。そこまで相手を求める強い気持ちがあるのが珍しいのであって、似たような境遇や近い場所に生まれ変わる事自体はよくあるのだ」(朝比奈, 2021:

150)

“ทว่า นี่ไม่ใช่จุดจบ หลังจากที่เหยียบย่างไปยังยมโลกแล้วก็จะได้กลับมาเกิดในฐานะมนุษย์อีกครั้ง และใช้ว่าจะเป็นไปได้ที่จะไม่ได้กลับมาพบพานกับผู้ที่ปรารถนาจะเจอกันอีกครั้ง”

ยะโกโมะกล่าวแบบนั้นก็จริง แต่คงเป็นเรื่องที่มีความเป็นไปได้ไม่น้อยมาก

“เคยประสบกับเรื่องราวแบบนี้หรือคะ?”

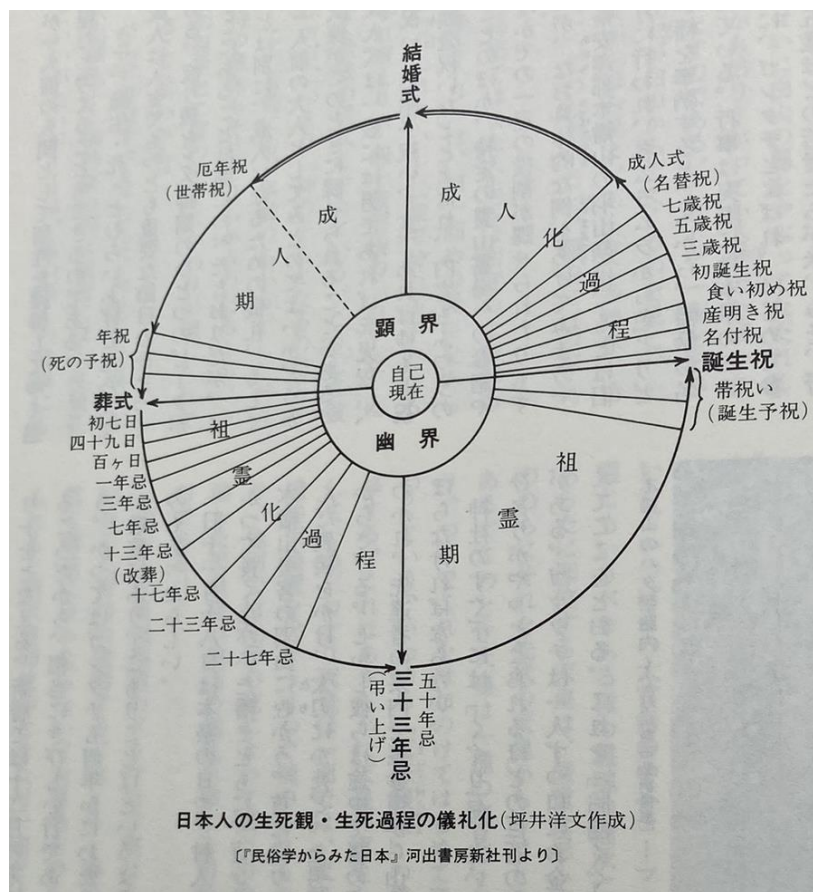
“อา ใช่แล้ว หลายต่อหลายครั้งด้วย ณ วินาทีที่กลายเป็นดวงวิญญาณนั้น ความทรงจำของโลกนี้จะถูกลบเลือนหมดสิ้น ทว่า หากสายสัมพันธ์นั้นแน่นแฟ้นพอ จะมีพลังอำนาจอะไรสักอย่างที่พวกข้าเองก็อธิบายไม่ได้ดลบันดาลให้เกิดการพบพานกันอีกครั้งในชาติภพต่อไป ซึ่งเรื่องดังกล่าวก็มีอยู่ไม่น้อย”

“มีอยู่ไม่น้อย?”

ชิสุรุที่เอาแต่คิดว่ามันเป็นเรื่องที่มีความเป็นไปได้ไม่น้อยมากนั้นถึงกับประหลาดใจ

“ใช่แล้ว การที่ดวงวิญญาณนั้นมีความรู้สึกปรารถนาอันแรงกล้าต่ออีกฝ่ายนั้นเป็นเรื่องหายาก ทำให้ได้กลับมาเกิดใหม่ในสภาพแวดล้อมที่คล้ายคลึงกันหรือใกล้เคียง ซึ่งเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นบ่อยอยู่เหมือนกัน” (ผู้วิจัยแปล)

หากสังเกตลักษณะของวงจรในพิธีกรรมวงจรชีวิตของญี่ปุ่นที่กล่าวถึงไปในบทที่ 4 แล้ว จะพบการเดินทางของดวงวิญญาณผู้ตายว่าเป็นการขยับสถานะของวิญญาณจากสภาพวิญญาณไม่สงบกลายเป็นวิญญาณสงบผ่านการชำระล้างดวงวิญญาณตามระยะเวลาปีที่ผันผ่าน ก่อนจะไปรวมกับวิญญาณบรรพบุรุษในท้ายที่สุด จึงดูเหมือนดวงวิญญาณนั้น ๆ ไม่ได้มีชาติภาพหน้าหรือการเกิดใหม่เป็นมนุษย์อีกครั้ง แต่ในความเป็นจริงแล้วเมื่อถึงจุดหนึ่งเทพบรรพบุรุษก็จะกลับมาเกิดยังโลกมนุษย์อีกครั้งตามทัศนะเกี่ยวกับจักรวาลที่ว่าทุกสิ่งทุกอย่างล้วนเป็นวงจรหมุนเวียนกันไป ดังแผนภาพอธิบายทัศนะเกี่ยวกับชีวิตและความตายและพิธีกรรมวงจรชีวิตข้างล่างนี้

ภาพที่ 1 แผนภาพอธิบายทัศนคติเกี่ยวกับชีวิตและความตายและพิธีกรรมวงจรชีวิต⁷

ในวรรณกรรมกลุ่มตัวอย่างทั้ง 12 เรื่องนั้น นอกจากจะพบปลายทางของดวงวิญญาณของผู้ตายที่เป็นการได้ไปเกิดเป็นมนุษย์ใหม่อีกครั้งแล้ว ยังพบปลายทางของดวงวิญญาณอีกหนึ่งรูปแบบคือ การกลายเป็นความว่างเปล่า ไม่มีอะไรอยู่เลยหลังจากที่เสียชีวิตไป ดังจะเห็นได้จากเรื่อง *ภารกิจวิญญาณของยมทูตสีขาวผู้อ่อนโยน* การที่ไม่สามารถพาดวงวิญญาณที่เร่ร่อนอยู่บนโลกมนุษย์ยาวนานเกินไปจน

⁷ หมายเหตุ : จาก 真野俊和 (1985) 「再生の儀礼」 小野泰博・下出積與・梶山林継・鈴木範久・藺田稔・奈良康明・尾藤正英・藤井正雄・宮家準・宮田登編 『日本宗教辞典』 弘文堂, 673.

กลายเป็นดวงวิญญาณติดที่ ดวงวิญญาณเหล่านี้จะค่อย ๆ สูญเสียความเป็นตัวตนของตัวเองไปเรื่อย ๆ จนกลายเป็นความว่างเปล่า (無) ในที่สุดซึ่งถือเป็นความผิดพลาดอย่างมากในการทำงานของฉินิงะมิ ในไลท์โนเวลชุด “ฉินิงะมิ” เองก็มีการพูดถึงกรณีที่หากเป้าหมายของฉินิงะมิไม่ยอมเซ็นชื่อในเอกสารตามเวลาที่กำหนด ดวงวิญญาณจะเข้าสู่กระบวนการแตกสลาย (崩壊) หรือกระบวนการที่ทั้งร่างกายและดวงวิญญาณแตกสลายไปพร้อม ๆ กัน ไม่หลงเหลืออะไรไว้บนโลก ซึ่งถือเป็นเรื่องที่โหดร้ายกับผู้ที่ถูกทิ้งไว้เบื้องหลังที่ไม่รู้ว่าคน ๆ นั้นหายไปไหนยังมีชีวิตอยู่หรือเสียชีวิตไปแล้ว เนื่องจากไม่มีร่องรอยหลงเหลือให้ตามได้เลย ดังคำอธิบายในฉากต่อไปนี้

「ここが【契約】と【崩壊】の違いのところだ。井上さんが僕の説得に応じてくれて、さっさと契約書にサインをくれていたら、死体はちゃんと残ったのに。まあ、本人が行きたいって言うからつきあったけど、実に時間の無駄だったね」

(榎田, 2014 : 115)

“นี่คือจุดที่แตกต่างกันระหว่าง ‘การลงนาม’ กับ ‘การผูกพัน’ ยังไงล่ะ ถ้าคุณอโนะอูเอะ รับประทานอาหารเกลี้ยกล่อมของผม แล้วยอมเซ็นชื่อในหนังสือสัญญาให้เลย ศพก็จะยังคงเหลืออยู่ แหม เจ้าตัวบอกว่าอยากจะทำให้ได้ก็เลยยอมติดตามมาด้วย กลายเป็นเสียเวลาโดยใช่เหตุแท้ ๆ”
(ผู้วิจัยแปล)

แม้ในงานวิจัยของทะคะซะมิ (高橋, 2016) ที่ศึกษาเกี่ยวกับทัศนะเกี่ยวกับชีวิตและความตายของชาวญี่ปุ่นผ่านมังงะ 2 เรื่อง ได้แก่ ฉินิงะมิคุง 『死神<人>』(1983) และ “DEATH NOTE” (2003) และได้ข้อสรุปว่าวัยรุ่นชาวญี่ปุ่นเริ่มมีความเชื่อว่าเมื่อตายไปแล้วจะกลายเป็น “ความว่างเปล่า” และไม่มีโลกหน้ารออยู่หลังจากตายไปแล้วตามแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของทัศนะเกี่ยวกับความตายที่สะท้อนผ่านมังงะทั้งสองเรื่องจากการที่เมื่อตายไปแล้วยังต้องไปเวียนว่ายตายเกิดดังที่ปรากฏในเรื่องฉินิงะมิคุง สู่อุบัติการตายแล้วกลายเป็นความว่างเปล่าดังที่ปรากฏในเรื่อง “DEATH NOTE” แต่สิ่งที่ผู้วิจัยค้นพบจากการวิเคราะห์วรรณกรรมกลุ่มตัวอย่างคือ ชาวญี่ปุ่นยังคงมีแนวโน้มความเชื่อเรื่องโลกหน้าอยู่ ดังจะเห็นได้จากการปรากฏคำเกี่ยวกับโลกหลังความตายที่เป็นจุดหมายปลายทางของเหล่าดวงวิญญาณผู้ตายอยู่

ส่วนการกลายเป็นความว่างเปล่านั้นแม้ไม่ใช่แนวคิดดั้งเดิมของชาวญี่ปุ่น แต่เป็นแนวคิดของนิกายเซน หนึ่งในนิกายทางพุทธศาสนาที่ญี่ปุ่นรับเข้ามาในช่วงยุคคะมะกุระ (ค.ศ.1192-1333) ซึ่งเป็นยุคสมัยที่เต็มไปด้วยสงครามและภัยพิบัติมากมาย ทำให้ผู้คนชวนหวายหาที่พึ่งทางจิตใจท่ามกลางความวุ่นวายเหล่านี้ ซึ่งคำสอนของนิกายเซนจะเน้นการนั่งสมาธิจนถึงจุดหนึ่งที่ผู้ปฏิบัติจะเข้าถึงการบรรลุ เข้าสู่ภาวะของความว่างเปล่า ไร้ตัวตน (川村, 2000: 65)

5.3.2. การเปลี่ยนผ่านสู่สถานะใหม่

การเปลี่ยนผ่านสู่สถานะใหม่นั้นพบเห็นในวรรณกรรมกลุ่มตัวอย่างในฐานะฉากและสัญลักษณ์ในท้องเรื่อง เช่นการใช้ฤดูกาลในท้องเรื่องซึ่งสอดคล้องกับการเปลี่ยนผ่านสถานะของตัวละคร เช่น เรื่อง *คำขอสุดท้ายของผู้ตายถึงผม* ที่เรื่องราวเริ่มต้นขึ้นกลางฤดูร้อน ก่อนจะจบในช่วงฤดูหนาวช่วงคริสต์มาสอีฟหรือวันที่ 24 ธันวาคม ซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนแปลงของตัวละครเอกทั้งสองตัว กล่าวคือ ฮานาโมริที่ตัดสินใจจบลงสใหม่ของตัวเอง กำจัดเรื่องที่ค้างคาใจเพื่อที่จะได้ไปยังโลกหน้า และซาคุระที่ระยะเวลางานยามทูตพาร์ทไทม์ของตัวเองหมดลง กลับสู่ชีวิตมนุษย์ปกติธรรมดาที่เดินหน้ามีชีวิตอยู่ต่อไปหลังจากที่ได้พบพานกับความสูญเสียคนสำคัญจนทำให้ไม่มีกำลังใจจะมีชีวิตอยู่ต่อ ดังฉากต่อไปนี้

時は流れ、冬が訪れ、後十日、七日、五日と俺のアルバイトも終わりへと進み。
ついにその日は訪れる。

「おっはよー佐倉くん」

「おう。おはよ」

十二月二十四日。いよいよやってきた、アルバイトの最終日。

半年にも及ぶアルバイトの最終日は、奇しくもクリスマスイブとなっていた。

(中略)

ああ、そうか。ついに最後の決断をしたのかと。

この日を、おまえの最期にしてくれるのかと。

いつも通り振舞う彼女に、ひたすら感謝を抱いていた。(藤まる, 2017: 278)

เวลาผ่านไป ผ่าน หนึ่งวันมาเรื่อยๆ เหลืออีกสิบวัน เจ็ดวัน ห้าวัน ช่วงเวลาการทำงาน
พาร์ตไทม์ของผมใกล้ถึงจุดจบเข้าไปทุกขณะ

ในที่สุดวันนั้นก็มาถึง

“อรุณสวัสดิ์ ซาคุระคุง”

“ไง หัวดี”

วันที่สี่สิบสี่ เดือนธันวาคม ในที่สุดการทำงานพาร์ตไทม์วันสุดท้ายก็มาถึง

วันสุดท้ายของงานพาร์ตไทม์ที่ผมทำมาอย่างยาวนานกว่าครึ่งปี ตรงกับวันคริสต์มาสอีฟ
ได้อย่างน่าพิศวง

(ละ)

อ้อ จันหรือ ในที่สุดเธอก็ตัดสินใจครั้งสุดท้ายแล้วสินะว่าจะทำให้วันนี้เป็นวันสุดท้ายของ
เธอ

ท่าทางของสาวน้อยยังเป็นปกติ ทำให้ผมได้แต่นึกขอบคุณเธออยู่ซ้ำ ๆ (ฟูจิมารุ, 2562:
261-262)

เรื่อง *การกิจวิญญานของยมทูตสี่ขาผู้อ่อนโยน* ใช้เวลาดำเนินเรื่องในห้องเรื่องเป็นเวลาครึ่งปี
เช่นกัน โดยเริ่มต้นจากฤดูหนาวซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นงานใหม่ของฉินิงะมิที่เป็นตัวเอกของเรื่องในฐานะ “ลีโอ”
ซึ่งเป็นการเปลี่ยนผ่านจากการเป็นตัวตนทางจิตวิญญานสู่การมีร่างกายในฐานะสุนัขพันธุ์โกลเด้นรีทริฟ
เวอร์เพศผู้ เพื่อสะดวกในการเข้าใกล้เป้าหมายตอนปฏิบัติภารกิจ ก่อนจะจบเรื่องในช่วงฤดูใบไม้ผลิ ซึ่ง
เป็นช่วงเวลาที่ผู้ที่เป็นเป้าหมายของภารกิจทยอยจากโลกนี้ไปจนถึงตานาโอะซึ่งเป็นคนสุดท้าย เป็นการ
เปลี่ยนผ่านสถานะจากการละร่างกายสู่การเป็นดวงวิญญานกลับคืนสู่นายท่าน ดังฉากต่อไปนี้

よりによってこんな吹雪の日に、目的地からかなり遠い場所に、しかもあろうこ
とか、夏毛のまま私を放りだした上司が悪いのです。(知念, 2013: 12)

เป็นความผิดของหัวหน้าผมเองแหละ ที่ดันส่งผมลงมาในวันที่พายุหิมะพัด ห่างไกลจากจุดเป้าหมาย แคมป์ยังอยู่ในชนสำหรับหน้าร้อนอีกต่างหาก (ซิเน็น, 2564: 13)

菜穂の亡骸はたしかに美しかった。しかし、もはや菜穂はそこにはいないのだ。私は菜穂の外見に惹かれたのではない、その魂の美しさに惹かれたのだ。それ以上病室にいる意味を私は見いだせなかった。菜穂は逝ってしまったのだから。

色とりどりの花で満たされた視界が滲みんでいく。(知念, 2013: 432)

ศพของนาโอะนั่งดงามก็จริง แต่นาโอะไม่ได้อยู่ที่นั่นแล้ว ผมไม่ได้หลงใหลความงามภายนอกของนาโอะ แต่หลงใหลความงามของจิตวิญญาณนั้นต่างหาก ผมจึงไม่เห็นความหมายอะไรที่จะอยู่ในห้องนั้นต่อ เพราะนาโอะจากไปแล้ว

ดอกไม้หลากสีสั่นเบ่งบานไปจนสุดขอบสายตา (ซิเน็น, 2564: 465)

地上に降臨してから半年ほどの思い出が私の脳裏に走馬燈のように蘇る。それはあのもみの木に吊るされていた宝石よりも光輝く経験だった。(知念, 2013: 436)

ความหลังครั้งปีตั้งแต่จุดติลงมายังพื้นโลกวิ่งผ่านสมองของผมราวกับภาพในวาระสุดท้าย เป็นประสบการณ์ที่เจิดจ้าแพรวพราวราวกับเพชรที่เคยแวววาวประดับอยู่ที่ต้นสนต้นนั้น (ซิเน็น, 2564: 468-469)

ฉากที่ยกมาทั้งสามฉากนั้น แสดงให้เห็นเวลาของการดำเนินเรื่องของ *ภารกิจวิญญาณของยมทูตสี่ขาผู้อ่อนโยน* เริ่มจากการมาเยือนโลกมนุษย์ในร่างสุนัขในฤดูหนาวที่ลิโอเกือบจะหนาวตาย เพราะร่างกายนั้นเป็นขนหน้าร้อนซึ่งไม่เหมาะกับสภาพอากาศตอนที่ถูกส่งมายังโลกมนุษย์ สู่การจบภารกิจสุดท้ายในการส่งนาโอะกลับสู่นายท่านในช่วงที่เหล่าดอกไม้และดอกซากุระซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของฤดูใบไม้ผลินั้นเริ่มผลิบาน

การเปลี่ยนผ่านสถานะ (再生) เป็นสิ่งที่พบเห็นในพิธีกรรมวงจรชีวิตของชาวญี่ปุ่น ไม่ว่าจะเป็
พิธีฉลองเด็กอายุ 3 ขวบ 5 ขวบและ 7 ขวบ พิธีฉลองการบรรลุนิติภาวะ หรือแม้แต่หลังจากที่เสียชีวิตไป

แล้วก็ยังมีการทำบุญครบรอบวันตาย เช่น พิธีทำบุญ 7 วัน พิธีทำบุญ 49 วัน ซึ่งล้วนเป็นเหมือนการตายแล้วเกิดใหม่ในเชิงสถานภาพ กล่าวคือ จากเด็กเป็นวัยรุ่น จากวัยรุ่นสู่ผู้ใหญ่ แม้กระทั่งวิญญาณผู้ตายก็ค่อย ๆ เลื่อนสถานะไปเรื่อย ๆ จนกลายเป็นวิญญาณบรรพบุรุษ เป็นต้น ในส่วนของธรรมชาติเองก็มีวงจรแบบนี้เช่นเดียวกันดังจะเห็นได้จากพิธีกรรมประจำปีของญี่ปุ่นซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตของเกษตรกร (ขมนาด ศีตีสาร, 2561: 140; 宮家, 1989: 406-407)

จากข้อมูลในข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่าช่วงที่มีการเปลี่ยนผ่านสู่สถานะใหม่นั้นมักใช้ฤดูหนาวซึ่งเป็นฤดูกาลสุดท้ายของวงจรฤดูทั้งสี่เป็นฉากหลัง ฤดูที่พืชพรรณทั้งหลายไม่ออกงามด้วยอากาศที่หนาวเย็น สัตว์บางชนิดก็เข้าสู่ภาวะจำศีลเพื่อให้ตัวเองอยู่รอดได้ ก่อนจะตามมาด้วยฤดูใบไม้ผลิที่เป็นฤดูกาลแห่งการเกิดใหม่ พืชพรรณเริ่มผลิดอกออกผล สัตว์ทั้งหลายก็เริ่มออกหากิน ใช้ชีวิตอย่างปกติอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับพิธีกรรมประจำปีที่มีกรอบความคิดของทัศนะเกี่ยวกับจักรวาลอยู่

5.4. สรุปบทที่ 5

จากการใช้ทัศนะเกี่ยวกับโลกหลังความตายของชาวญี่ปุ่นข้างต้นมาใช้ในการวิเคราะห์บทบาทของตัวละครมีนงิมิที่ปรากฏในวรรณกรรมกลุ่มตัวอย่างทั้ง 12 เรื่องแล้ว สามารถจำแนกออกมาเป็น 2 ประเด็น คือ โลกหลังความตายที่ปรากฏในวรรณกรรมญี่ปุ่นร่วมสมัย และความเชื่อเรื่องการเกิดใหม่ที่ปรากฏในวรรณกรรมญี่ปุ่นร่วมสมัย

โลกหลังความตายที่ปรากฏในวรรณกรรมกลุ่มตัวอย่างนั้นมีแนวโน้มจากการเป็นสถานที่ที่เป็นรูปธรรม มีการบรรยายที่ชัดเจน เช่น โยะมิ เระอิกะอิ สู่การเป็นสถานที่ที่เป็นนามธรรม เช่น ระอิเซะอะโนะโยะ ซึ่งให้ภาพของการเป็นโลกคู่ขนานหรือเป็นอีกฟากฝั่งกับโลกของคนเป็น นอกจากนี้ ไม่ว่าจะดวงวิญญาณผู้ตายจะเคยทำกรรมอะไรไว้เมื่อครั้งที่ยังมีชีวิตอยู่ก็ล้วนมีปลายทางเป็นที่เดียวกันคือโลกหลังความตาย ไม่ได้ถูกจำแนกเป็นการทำดีได้ไปสวรรค์ ทำชั่วต้องลงนรกแต่อย่างใด

ความเชื่อเรื่องการเกิดใหม่ที่ปรากฏในวรรณกรรมกลุ่มตัวอย่างนั้น สามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเด็น คือ การได้เกิดมาเป็นมนุษย์อีกครั้ง และการเปลี่ยนผ่านสู่สถานะใหม่ การได้เกิดมาเป็นมนุษย์อีก

ครั้งนั้นปรากฏในวงจรของพิธีกรรมวงจรชีวิตของญี่ปุ่น หลังจากที่วิญญาณผู้ตายกลายเป็นเทพบรรพบุรุษไปแล้ว เมื่อถึงเวลาหนึ่งก็จะวนกลับมาสู่วงจรการเกิดใหม่อีกครั้ง ในวรรณกรรมกลุ่มตัวอย่างจะอยู่ในรูปแบบของดวงวิญญาณมนุษย์ที่ได้กระทำความผิดมหันต์จึงได้มาเป็นฉินิงะมิเพื่อไถ่บาปและกลับเข้าสู่วงจรของพิธีกรรมวงจรชีวิตได้อีกครั้ง เพราะการฆ่าตัวตายหรือการกลายเป็นความว่างเปล่านั้นเป็นเรื่องผิดธรรมชาติจากการที่ดวงวิญญาณผู้ตายควรจะได้รับชำระล้างและเลื่อนขั้นเป็นวิญญาณบรรพบุรุษไปตามวงจรที่ควรจะเป็น ส่วนการเปลี่ยนผ่านสู่สถานะใหม่นั้นปรากฏเป็นช่วง ๆ ในพิธีกรรมวงจรชีวิต ถึงแม้แนวคิดนี้จะไม่ได้ปรากฏชัดเจนในวรรณกรรมกลุ่มตัวอย่าง แต่ก็ได้รับการนำเสนอในฐานะฉากและสัญลักษณ์ในท้องเรื่อง เช่นการใช้ฤดูกาลในการดำเนินเรื่อง จากฤดูหนาวที่เป็นฤดูแห่งการสิ้นสุด สู่ฤดูใบไม้ผลิที่เป็นฤดูแห่งการเริ่มต้นสิ่งใหม่ เป็นต้น

บทที่ 6

บทสรุป

6.1. สรุปผลการศึกษา

จากการทศนะเกี่ยวกับความตายที่สะท้อนผ่านบทบาทของตัวละคร “ฉินิงะมิ” ในวรรณกรรมญี่ปุ่นร่วมสมัยในช่วงศตวรรษที่ 21 เป็นต้นมาที่มีตัวละครเอกเป็นฉินิงะมิ และมีเนื้อหาหลักเกี่ยวกับความตายหรือชีวิต ซึ่งได้มาเป็นจำนวน 12 เรื่องนั้น พบทศนะเกี่ยวกับความตายอยู่ 3 ทศนะใหญ่ ๆ ได้แก่

- 6.1.1. ทศนะเกี่ยวกับวิญญาณ
- 6.1.2. แนวคิดพิธีกรรมเกี่ยวกับความตาย
- 6.1.3. ทศนะเกี่ยวกับโลกหลังความตาย

6.1.1. ทศนะเกี่ยวกับวิญญาณที่สะท้อนผ่านตัวละครฉินิงะมิ

จากการศึกษาพบว่า ทศนะเกี่ยวกับวิญญาณของญี่ปุ่นนั้นสะท้อนผ่านตัวละครฉินิงะมิอยู่ 2 ประเด็นด้วยกัน คือ สถานภาพของฉินิงะมิและบทบาทหน้าที่ของฉินิงะมิ

ในส่วนของสถานภาพนั้นจะพบว่ามียู่ 3 สถานภาพด้วยกัน คือ ฉินิงะมิที่เป็นเทพเจ้าในธรรมชาติ ฉินิงะมิที่เป็นวิญญาณคนตาย และฉินิงะมิที่เป็นมนุษย์ ซึ่งผู้วิจัยอนุมานได้ว่ายิ่งเข้าสู่สมัยปัจจุบันมากเท่าไร จากตัวตนที่เป็นเทพเจ้าในธรรมชาติหรือเป็นฉินิงะมิโดยกำเนิดนั้น ได้แปรเปลี่ยนเป็นเทพเจ้าจากดวงวิญญาณมนุษย์หรือวิญญาณมนุษย์ได้รับการเลื่อนชั้นกลายเป็นเทพมากขึ้น นอกจากนี้ความเป็นเทพหรือคะมินั้นยังได้กลายเป็นสถานภาพ จากการที่มนุษย์ที่ยังมีชีวิตสามารถเป็นฉินิงะมิได้ แต่มักจะอยู่ในสถานะผู้ช่วยชั่วคราวเท่านั้น หรือกล่าวอีกอย่างได้ว่า ฉินิงะมิได้พัฒนาจากการเป็นเทพเจ้ามาสู่ความเป็นมนุษย์มากขึ้น

บทบาทหน้าที่ของฉินิงะมิที่พบในวรรณกรรมกลุ่มตัวอย่างนั้นมีอยู่ 4 ประเภทด้วยกัน คือ บทบาทในการเป็นผู้มารับดวงวิญญาณของผู้ตายส่งไปยังโลกหน้า บทบาทในการเป็นผู้ตัดสินความเป็นตายของมนุษย์ บทบาทในการเป็นผู้ช่วยสะสางเรื่องที่ค้างคาใจของผู้ที่ใกล้ถึงชาติหรือดวงวิญญาณของ

ผู้ตาย และบทบาทในการเป็นผู้กำจัดดวงวิญญาณร้าย สำหรับสองบทบาทแรกนั้นยังคงบทบาทตามขนบดั้งเดิมทางวัฒนธรรมของฉินิงมิ แต่สองบทบาทหลังนั้นเริ่มปรากฏมากขึ้นในยุคสมัยที่ใกล้กับปัจจุบัน บทบาทในการเป็นผู้ช่วยสะสางเรื่องที่ค้างคาใจของผู้ที่ใกล้ถึงฆาตหรือดวงวิญญาณของผู้ตายนั้นจะมากคู่กับบทบาทในการเป็นผู้มารับดวงวิญญาณของผู้ตายไปส่งยังโลกหน้า และบทบาทในการเป็นผู้กำจัดดวงวิญญาณร้ายนั้นเกิดจากกรณีที่ฉินิงมิทำหน้าที่ในการช่วยสะสางเรื่องที่ค้างคาใจให้ผู้ใกล้ถึงฆาตหรือดวงวิญญาณของผู้ตายไม่สำเร็จ ทำให้ดวงวิญญาณกลายเป็นดวงวิญญาณร้ายซึ่งฉินิงมิต้องมาตามเก็บงานในภายหลัง

6.1.2. พิธีกรรมเกี่ยวกับความตายของญี่ปุ่นที่สะท้อนผ่านบทบาทของฉินิงมิ

จากการศึกษาพบว่า แม้ในวรรณกรรมกลุ่มตัวอย่างจะไม่ปรากฏฉากของพิธีกรรมเกี่ยวกับความตายใด ๆ แต่แนวคิดของพิธีกรรมเกี่ยวกับความตายนั้นสะท้อนผ่านบทบาทของฉินิงมียู่ 2 ประเด็นด้วยกัน คือ แนวคิดของพิธีศพ และแนวคิดของพิธีทำบุญอุทิศส่วนกุศล

แนวคิดของพิธีศพที่เป็นพิธีที่จัดขึ้นเพื่อกำจัดร่างกายของผู้ตาย เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นให้ดวงวิญญาณเข้าสู่วงจรของการชำระล้าง กลายเป็นวิญญาณสงบและเปลี่ยนสถานะเป็นวิญญาณบรรพบุรุษได้ แนวคิดนี้ได้สะท้อนผ่านบทบาทหน้าที่ของฉินิงมิในการช่วยผู้ที่ใกล้ถึงฆาตหรือดวงวิญญาณของผู้ตายสะสางเรื่องที่ค้างคาใจ เรื่องที่ค้างคาใจนั้นเปรียบเสมือนร่างกายของดวงวิญญาณของผู้ตายซึ่งต้องกำจัดเพื่อที่ดวงวิญญาณของผู้ตายจะได้รับการปลดปล่อย เมื่อฉินิงมิจัดการสะสางเรื่องที่ค้างคาใจให้กับผู้ที่ใกล้ถึงฆาตหรือดวงวิญญาณของผู้ตายได้ ดวงวิญญาณของผู้ตายนั้นจึงสามารถที่จะไปสู่สุคติได้โดยสวัสดิภาพ

แนวคิดของพิธีทำบุญอุทิศส่วนกุศลนั้นสะท้อนผ่านระยะเวลาการดำเนินการกิจของฉินิงมิหรือระยะเวลาการดำเนินเรื่องในวรรณกรรม เช่น ระยะเวลา 7 วัน หรือ 49 วัน ซึ่งตรงกับพิธีทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ตายตามระยะเวลาครบปีต่าง ๆ โดยปกติแล้วพิธีทำบุญอุทิศส่วนกุศลนั้นจะเป็นหน้าที่ของญาติผู้ตายหรือพระ แต่ในวรรณกรรมกลุ่มตัวอย่างนั้นกลายเป็นหน้าที่ของฉินิงมิในการที่จะต้องทำภารกิจส่งดวงวิญญาณไปโลกหน้าให้ได้ภายในเวลาดังกล่าว

6.1.3. ทักษะเกี่ยวกับโลกหลังความตายที่สะท้อนผ่านบทบาทของฉนิงะมิ

จากการศึกษาพบว่า ทักษะเกี่ยวกับโลกหลังความตายที่สะท้อนผ่านบทบาทของฉนิงะมิอยู่ 2 ประเด็นด้วยกัน คือ โลกหลังความตายที่ปรากฏในวรรณกรรมญี่ปุ่นร่วมสมัย และความเชื่อเรื่องการเกิดใหม่ที่ปรากฏในวรรณกรรมญี่ปุ่นร่วมสมัย

โลกหลังความตายที่ปรากฏในวรรณกรรมกลุ่มตัวอย่างนั้นมีแนวโน้มจากการเป็นสถานที่ที่เป็นรูปธรรมสู่การเป็นสถานที่ที่เป็นนามธรรม ซึ่งให้ภาพของการเป็นโลกคู่ขนานหรือเป็นอีกฟากฝั่งกับโลกของคนเป็น นอกจากนี้ ดวงวิญญาณของผู้ตายไม่ได้ถูกจำแนกปลายทางตามการกระทำเมื่อครั้งยังมีชีวิตอยู่ ไม่ว่าจะทำดีหรือทำบาปมหันต์แค่ไหน ทุกดวงวิญญาณล้วนมีปลายทางเป็นที่เดียวกันคือโลกหลังความตาย และการกลับสู่วงจรชีวิต

ส่วนความเชื่อเรื่องการเกิดใหม่ที่ปรากฏในวรรณกรรมกลุ่มตัวอย่างนั้น สามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเด็น คือ การได้เกิดมาเป็นมนุษย์อีกครั้ง และการเปลี่ยนผ่านสู่สถานะใหม่ การได้เกิดมาเป็นมนุษย์อีกครั้งนั้นปรากฏในวงจรของพิธีกรรมวงจรชีวิตของญี่ปุ่นหลังจากที่วิญญาณผู้ตายกลายเป็นเทพบรรพบุรุษไปแล้ว เมื่อถึงเวลาหนึ่งก็จะวนกลับมาสู่วงจรการเกิดใหม่อีกครั้ง ในกลุ่มวรรณกรรมตัวอย่างจะอยู่ในรูปแบบของดวงวิญญาณของผู้ตายที่ได้กระทำความผิดมหันต์เมื่อครั้งยังมีชีวิตอยู่ จึงต้องมาเป็นฉนิงะมิเพื่อไถ่บาปและกลับเข้าสู่วงจรของพิธีกรรมชีวิตและความตายได้อีกครั้ง ส่วนการเปลี่ยนผ่านสู่สถานะใหม่นั้นปรากฏเป็นช่วง ๆ ในพิธีกรรมวงจรชีวิต แม้จะไม่ได้ปรากฏชัดเจนในวรรณกรรมกลุ่มตัวอย่างแต่ก็แฝงอยู่ในฉากและสัญลักษณ์ในท้องเรื่อง เช่นการใช้ฤดูกาลในการดำเนินเรื่อง เป็นต้น

จากทักษะเกี่ยวกับความตาย 3 ทักษะที่พบในวรรณกรรมกลุ่มตัวอย่าง ทำให้ผู้วิจัยสรุปได้ว่า แม้ยุคสมัยจะเปลี่ยนไป รายละเอียดของตัวละครฉนิงะมิ ทั้งสถานภาพและบทบาทหน้าที่ หรือวิธีการนำเสนอเนื้อเรื่องของวรรณกรรมที่มีเนื้อหาหลักเกี่ยวกับความตายหรือชีวิตจะแตกต่างกันไปตามกระแสความนิยมของแต่ละยุคสมัย แต่แก่นของทักษะเกี่ยวกับความตายของญี่ปุ่นนั้นยังคงเดิมอยู่แม้เปลือกนอกจะไม่เหมือนกันก็ตาม

6.2. ประเด็นสำหรับการศึกษาค้นคว้าต่อไป

กระแสของไลทโนเวลหรือละครทีวีของญี่ปุ่นที่มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับการไปเกิดใหม่ต่างโลกในยุคปัจจุบันนั้นเป็นที่แพร่หลายมาก ซึ่งลักษณะของเนื้อเรื่องมักจะเป็นการที่ตัวละครหลักนั้นประสบอุบัติเหตุบางอย่างจนถึงแก่ความตาย พอฟื้นขึ้นมาอีกทีก็พบว่าตัวเองอยู่ในร่างของคนอื่นที่ไม่ใช่ของตัวเองซึ่งมีทั้งเป็นเด็กอ่อนที่เพิ่งเกิด หรือเป็นวัยรุ่น เป็นผู้ใหญ่แล้ว หรือแม้กระทั่งเป็นสัตว์ สัตว์ประหลาด หรืออมนุษย์ ทำให้ตัวละครนั้นต้องดำเนินชีวิตในฐานะตัวเองคนใหม่โดยยังมีความทรงจำเดิมอยู่ โลกที่ตัวละครหลักไปเกิดใหม่ก็มีตั้งแต่ยุคอดีต อนาคต ในประเทศต่างถิ่นที่ไม่ใช่ญี่ปุ่น หรือมิติคู่ขนาน เช่น ในวรรณกรรม ในเกม เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยมีความสนใจว่าเนื้อเรื่องประเภทเกิดใหม่ที่ต่างโลกนั้นสะท้อนทัศนคติของโลกล้ำ ความตายและการเกิดใหม่ของชาวญี่ปุ่นในยุคปัจจุบันหรือไม่ เป็นประเด็นที่ผู้วิจัยอยากศึกษาต่อยอดจากงานวิจัยปัจจุบันต่อไป

บรรณานุกรม

ตัวบทวรรณกรรม

ฉบับภาษาญี่ปุ่น

ハセガワケイスケ (2003) 『しにがみのバラッド。』メディアワークス

伊坂幸太郎 (2005) 『死神の精度』文藝春秋

知念実希人 (2013) 『優しい死神の飼い方』光文社

榎田ユウリ (2014) 『ここで死神から残念なお知らせです。』新潮社

藤まる (2017) 『時給三〇〇円の死神』双葉文庫

水城水城 (2018) 『死神少女と最期の初恋』ファミ通文庫

五十嵐雄策 (2018) 『恋する死神と、僕が忘れた夏』メディアワークス文庫

宮田光 (2020) 『死神のノルマ』集英社オレンジ文庫

伊東良 (2020) 『死神の日曜日』幻冬舎

沖田円 (2020) 『僕らの夜明けにさよならを』スターツ出版文庫

朝比奈希夜 (2021) 『死神の初恋 犠牲の花嫁は愛を招く』小学館文庫

朝比奈希夜 (2021) 『死神の初恋 永久の命、それぞれの愛』小学館文庫

長谷川馨 (2022) 『死神の絵の具「僕」が愛した色彩と黒猫の選択』宝島社文庫

ฉบับแปลภาษาไทย

ชินัน มิโกโตะ. (2564). *ภารกิจวิญญาณของยมทูตสีขาวผู้อ่อนโยน*. แปลจาก *優しい死神の飼い方*. แปล

โดย อิศเรศ ทองปัสโลมว. เนชั่น อินเทอร์เน็ตเนชั่นแนล เอ็ดดูเทนเมนท์.

ฟูจิมารุ. (2562). *คำขอสุดท้ายของผู้ตายถึงผม*. แปลจาก 時給三〇〇円の死神. แปลโดย ปาวัน การสมใจ. แพรวสำนักพิมพ์ อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

อิซากะ โคทาโร. (2552). *ไม้บรรทัดของยมทูต*. แปลจาก 死神の精度. แปลโดย ฐิติพงศ์ ศิริรัตน์อักษร. บริษัท บลิซ พับลิชชิ่ง จำกัด.

ฮาเซงาวะ เคสุเกะ. (2548). *ยมทูตสีขาว*. แปลจาก しにかみのバラッド. . แปลโดย สุพัตรา ผดุงปรีชาไชย. บริษัท บลิซ พับลิชชิ่ง จำกัด.

เอกสารอ้างอิง

ชมนาด ศีตีสาร. (2561). *คติชนวิทยาญี่ปุ่น*. โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เดือนเต็ม กฤษดาธารานนท์. (2565). *นวนิยายญี่ปุ่นร่วมสมัย*. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

McKenna, A. (2016). *Where Does the Concept of a “Grim Reaper” Come From?*.

Encyclopedia Britannica. Retrieved December 4, 2021, from

<https://www.britannica.com/story/where-does-the-concept-of-a-grim-reaper-come-from>

Wolterbeek, M. (2016). Grim Reapers and Shinigami: Personifications of Death in Comics and Manga. *International Journal of Comic Art*, 18(1), 297-330.

井上治代 (2010) 「無宗教葬」 新谷尚紀・関沢まゆみ編 『民俗小事典 死と葬送』 第四刷発行, 吉川弘文館, 107-108.

井之口章次 (2002) 『日本の葬式』 筑摩書房

上田正昭 (1964) 「黄泉国」 下中邦彦編 『世界大百科事典 29』 初版第 15 刷発行, 平凡社, 252.

- 植田美津恵・山本直子（2022）「死生観形成における絵本の役割に関する考察」『東京通信大学紀要』4, 95-112.
- 上原雅文（2012）「日本人の靈魂観」『医学哲学と倫理』9, 26-32.
- 川村邦光（2000）『すぐわかる日本の宗教：縄文時代～現代まで』山折哲雄監修，東京美術
- 五来重（2021）『日本人の死生観』講談社（原本は1994年角川書店より刊行されました。）
- 高橋優子（2016）「現代日本のポピュラーカルチャーにおける死生観」『宗教研究』89, 401-402.
- 澤緋奈子（2021）「落語における登場人物の語尾の変遷一速記本の分析」『論文集 / 金沢大学人間社会学域経済学類社会言語学演習 [編]』16, 13-31.
- 真野俊和（1985）「再生の儀礼」小野泰博・下出積與・梶山林継・鈴木範久・藪田稔・奈良康明・尾藤正英・藤井正雄・宮家準・宮田登編『日本宗教辞典』弘文堂，672-676.
- 鄭衍琴（2019）「落語「死神」から見る日本における西洋文化の受容態度」
<https://cupdf.com/document/web-view-eeccoeoeeoec-ec.html>（参照 2022-02-24）
- 中牧弘允（1990）「死神」福田アジオ・湯川洋司・中込睦子・新谷尚紀・神田より子・渡辺欣雄編『日本民俗大辞典〈上〉あ～そ』吉川弘文館，783-784.
- 増子和男（2016）「「死神」再考（上）」『中國詩文論叢』35, 207-217.
- 増子和男（2017）「「死神」再考（下）」『中國詩文論叢』36, 118-130.
- 宮家準（1989）『宗教民俗学』東京大学出版会

ภาคผนวก

เรื่องย่อของวรรณกรรมกลุ่มตัวอย่าง

1) 『しにかみのバラッド。』 โดยฮะเซงะวะ เคะอิซุเกะ (ハセガワケイスケ)

ฉินิงะมิสาวน้อยสีขาวนามว่า “โมโมะ” กับปีศาจบริวารคู่หูแมวดำนามว่า “แดเนียล” รับคำสั่งให้ทำหน้าที่ไปรับวิญญาณของผู้ตายมาส่งยังเบื้องบน แต่เธอกลับต่างออกไปจากฉินิงะมิคนอื่นที่ไม่ใช่แค่กวัดแกว่งเคียวตัดดวงวิญญาณของผู้ตายแล้วเป็นอันจบงาน เธอกลับยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือทั้งกับวิญญาณของผู้ตายและผู้ที่ถูกทิ้งไว้เบื้องหลัง ทั้งรับฟัง ปลอบประโลมใจ รวมทั้งบางครั้งก็เป็นผู้นำข้อความสุดท้ายของผู้ตายมาบอกแก่คนเป็นที่ยังคงอยู่ เหล่าผู้คนที่เคยพบพานกับเธอต่างกล่าวว่าเธอช่างทำตัวไม่เหมาะสมกับที่เป็นฉินิงะมิที่ควรจะต้องเลือดเย็น แต่กลับอ่อนโยน เห็นอกเห็นใจผู้อื่น เหมือนเป็นนางฟ้าเสียมากกว่า นอกจากนี้แล้วโมโมะยังต้องรับมือกับ “อัน” ฉินิงะมิผู้มีร่างสีดำสนิท และมีนิสัยเลือดเย็นเหมือนเป็นข้าตรงข้ามกับโมโมะ และยังมีใบหน้าที่เหมือนกับโมโมะเหลือเกิน

ฉบับแปลไทยใช้ชื่อว่า *ยมทูตสีขาว* โดยสำนักพิมพ์ JBOOK ในเครือ Bliss Publishing

2) 『死神の精度』 โดยอิซะกะ โคตะโร (伊坂幸太郎)

“ชิบะ” ฉินิงะมิที่ได้รับคำสั่งมาให้คอยติดตามเป้าหมายที่ถูกกำหนดไว้ให้ถึงขาดเป็นเวลาหนึ่งสัปดาห์ โดยที่งานของฉินิงะมิคือการตัดสินใจว่าจะ “รับไว้ (可)” หรือ “ปล่อยไป (見送り)” หาก “รับไว้” เป้าหมายก็จะตายตามที่ถูกกำหนดไว้หลังจากครบหนึ่งสัปดาห์ แต่หาก “ปล่อยไป” เป้าหมายก็还会ใช้ชีวิตต่อไปได้เป็นปกติ ในระหว่างหนึ่งสัปดาห์นี้เป้าหมายจะไม่มีทางตายโดยเด็ดขาด สาเหตุการตายของเป้าหมายหลังจากที่ถูกตัดสินว่า “รับไว้” ล้วนเป็นอุบัติเหตุ การฆ่าตัวตายและการป่วยตายล้วนอยู่นอกเหนืออำนาจของฉินิงะมิ “ชิบะ” ใช้ชื่อที่สอดคล้องกับถิ่นที่ตัวเองทำงานอยู่ พร้อมกับปรับเปลี่ยนโฉมไปเรื่อย ๆ ตามเป้าหมายที่เปลี่ยนไป

ฉบับแปลไทยใช้ชื่อว่า *ไม้บรรทัดของยมทูต* โดยสำนักพิมพ์ JBOOK ในเครือ Bliss Publishing

3) ไทท์โนเวลชุด “ฉินิงะมิ” 「死神シリーズ」 โดยเอะตะ ยูริ (榎田ユウリ)

งานของฉินิงะมินามว่า “โยะมิ โทรุ” คือการทำให้วิญญาณของผู้ตายรู้ว่าตัวเองตายไปแล้ว และพยายามเกลี้ยกล่อมให้วิญญาณเซ็นชื่อในเอกสาร เพื่อที่จะส่งวิญญาณกลับสู่วงจรของธรรมชาติได้ หากวิญญาณผู้ตายไม่ยอมเซ็นชื่อในเอกสารตามเวลาที่เหลืออยู่นั้น จะพบเข้ากับการ “แตกสลาย (崩壊)” ซึ่งเป็นการที่ทั้งร่างและดวงวิญญาณสูญสลายกลายเป็นความว่างเปล่า ไม่หลงเหลืออะไรไว้ให้คนที่อยู่ข้างหลังเลยแม้กระทั่งการรับรู้ว่าคุณนั้นตายไปแล้ว แต่โยะมิจะไม่ดันทุรังบังคับให้วิญญาณผู้ตายเซ็นชื่อให้ได้ ขึ้นอยู่กับเจ้าตัวเป็นคนเลือกว่าจะเชื่อสิ่งที่เขาพูดไหม และจะยอมเลือกจุดจบอย่างที่เขาเสนอมาหรือไม่

4) 『優しい死神の飼い方』 โดยชิเน็น มิกิโตะ (知念美希人)

เมื่อฉินิงะมิคนหนึ่งโดนลดชั้น ถูกส่งมาให้ทำงานบนโลกมนุษย์ในร่างของสุนัขเพศผู้ที่ได้นำพยาบาลชื่อ “นาโอะ” รับมาเลี้ยงในฮอสพิส หรือโรงพยาบาลที่ดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย และตั้งชื่อให้ว่า “ลีโอ” ภารกิจของลีโอคือการช่วยจัดเรื่องค้างคาใจให้กับผู้ป่วยระยะสุดท้ายของฮอสพิสแห่งนี้เพื่อที่จะไม่กลายเป็น “วิญญาณติดที่” ซึ่งหากเรื่องค้างคาใจนั้นยิ่งรุนแรงก็ยิ่งมีโอกาสเป็นวิญญาณติดที่สูง ยากต่อการพากลับไปหานายท่าน (我が主様) และหากวิญญาณติดที่เหล่านี้ถูกทิ้งไว้นานเข้าก็จะสูญสลายกลายเป็นความว่างเปล่าไปซึ่งถือเป็นเรื่องที่แย่มากที่สุดสำหรับเหล่าฉินิงะมิ

ฉบับแปลไทยใช้ชื่อว่า *ภารกิจวิญญาณของยมทูตสีขาวผู้อ่อนโยน* โดยสำนักพิมพ์เนชั่น อินเทอร์เน็ต เนชั่นแนล เอ็ดดูเทนเมนท์ (NBLITE)

5) 『時給三〇〇円の死神』 โดยฟูจิมะรุ (藤まる)

อยู่มาวันหนึ่ง “ซาคุระ ชินจิ” เด็กขายนักเรียนมัธยมปลายก็ได้รับการชักชวนจาก “ฮานาโมริ ยูกิ” เด็กสาวเพื่อนร่วมชั้นให้มาทำงานพาร์ทไทม์เป็นฉินิงะมิ โดยมีเนื้องานคือการช่วยจัดความออลัย อารมณ์ของดวงวิญญาณผู้ตายที่รังพวกเขาไว้ที่โลกนี้เพื่อให้พวกเขาเหล่านั้นไปยังโลกหน้าได้ โดยวิญญาณของผู้ตายจะติดอยู่ใน “ลอสท์ไทม์” ที่เปรียบเสมือนโลกคู่ขนานที่พวกเขายังมีชีวิตอยู่ และวิญญาณผู้ตายทุกคนจะมีพลังพิเศษที่เกี่ยวข้องกับปมที่เป็นความออลัยอารมณ์ของตัวเอง เช่น เพียงแค่มองหน้าก็รู้ชื่อของอีก

ฝ่ายได้ ด้วยวิญญาณของผู้ตายมีหลักฐานของผู้ที่ตัวเองอาลัยอาวรณ์เหลือไว้แค่ชื่อให้ตามหา เป็นต้น ซาคุระและฮานาโมริต้องไขปริศนาเรื่องที่คาใจวิญญาณผู้ตายจากคำบอกเล่าและพลังพิเศษของวิญญาณผู้ตาย เพื่อที่จะส่งพวกเขาเหล่านั้นไปยังโลกหน้าได้โดยสวัสดิภาพ เมื่อวิญญาณเหล่านั้นไปโลกหน้าแล้วลอสโธมก็จะหายไป เรื่องราวการมีอยู่ของวิญญาณหลังจากที่เขาเหล่านั้นตายจะถูกกลบเลือนเหมือนไม่เคยเกิดขึ้น มีเพียงผู้ที่เป็นฉนิงะมิเท่านั้นที่ยังจำเรื่องราวทุกอย่างได้

ฉบับแปลไทยใช้ชื่อว่า *คำขอสุดท้ายของผู้ตายถึงผม* โดยแพรวสำนักพิมพ์

6) ฉนิงะมิโอมิโอะโตะซะอะอิโงะโนะซะทซุโกะอิ 『死神少女と最期の初恋』 โดยมิสึจิ มิสุมิโระ
(水城水城)

“ซะตะโนะ เคะอิ” หนุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยชั้นปีที่สอง ได้พบกับฉนิงะมิสาว “เคียวกะ” หน้าห้องพักของตัวเอง เคียวกะมาแจ้งว่า อ้างอิงจากสมุดบันทึกของฉนิงะมิแล้วเคะอิกำลังจะถึงชาติในเวลาเจ็ดวันจากนี้ไปโดยถูกคนไม่ประสงค์ดีแทง ในระหว่างนี้เธอจะฟังคำขอของเขาเพื่อที่เมื่อเขาตายไปแล้วจะได้ไปสู่สุคติได้โดยไม่มีเรื่องค้างคาใจ ซึ่งเป็นนโยบายใหม่ของเหล่าฉนิงะมิที่แต่เดิมทำหน้าที่แค่มารับวิญญาณของผู้ตายหลังถึงชาติไปส่งยังโลกหลังความตายเท่านั้น ถึงแม้ว่าเป้าหมายจะรู้ว่าตัวเองจะตายอย่างไรแล้วหลีกเลี่ยงเหตุการณ์ที่จะทำให้ตัวเองตายได้ก็ยังหนีชะตากรรมของตัวเองไม่พ้น เพราะฉนิงะมิจะเป็นคนจัดการงานให้เรียบร้อยด้วยการปลิดชีวิตของเป้าหมายอยู่ดี เคะอิจึงต้องอาศัยอยู่กับเคียวกะเพื่อตามหาสิ่งที่ค้างคาใจและสะสางให้เรียบร้อยก่อนจะลาโลกนี้ไป

7) โคะอิซุรุฉนิงะมิโตะ โปะกุงะวะซุระตะนะทซุ 『恋する死神と、僕が忘れた夏』 โดยอิงะระฉนิ ยูชะกุ (五十嵐雄策)

“โอมะซึสุกิ อะกิระ” ได้รับการชักชวนจาก “คะยะโนะ คะโอะริ” ให้มาเป็นฉนิงะมิ โดยมีหน้าที่ในการช่วยจัดเรื่องที่ค้างคาใจของผู้ที่ใกล้ตายภายในเวลาหนึ่งสัปดาห์ ผู้ที่ใกล้จะตายนั้นจะค่อย ๆ ถูกกลบเลือนไปจากความทรงจำของคนรอบข้างจนไม่เหลือว่าเคยมีตัวตนอยู่บนโลกใบนี้ ใบสั่งงานของฉนิงะมิจะถูกส่งมาที่ตู้ไปรษณีย์ของผู้ที่ทำงานเป็นฉนิงะมิซึ่งมีอยู่สองประเภท ประเภทแรกคือเป็นผู้ที่ได้รับเลือกให้

เป็นฉินงะมิจากโลก ส่วนอีกประเภทคือแบบเดียวกับอะกิระ คือได้รับการชักชวนจากคนที่เป็ฉินงะมิอยู่ก่อนแล้วให้มาทำงานนี้

8) ฉินงะมิโนะโนะรุมะ 『死神のノルマ』 โดยมิยะตะ ฮิเกะรุ (宮田光)

“ฉิตะ ฮิบิกิ” เด็กสาวนักศึกษามหาวิทยาลัยที่หู่ข้างวาสูญเสียการไดยิน ได้พบพานกับ “เคะอิ” เด็กหนุ่มหน้าตาบอญไม่รับกับ “รุริโอะ” นกน้อยสีฟ้าที่เป็นคู่หูของเคะอิ ทั้งคู่จับปลัดจับผลุมำทำงานร่วมกันด้วยต่างคนต่างมีสัมผัสที่หก เคะอิมองเห็นวิญญาณของผู้ตายและฮิบิกิไดยินถ้อยคำของวิญญาณเหล่านั้น เคะอิทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยฉินงะมิในการชำระล้างดวงวิญญาณของผู้ตายเพื่อส่งไปยังโลกหน้าได้ แต่ด้วยความช่วยเหลือของฮิบิกิ จากเดิมที่เป็นการทำแบบฝืนใจดวงวิญญาณเพราะสื่อสารกับดวงวิญญาณของผู้ตายไม่ได้ ก็เริ่มที่จะสื่อสาร รับฟังเรื่องราวของดวงวิญญาณเหล่านั้นและช่วยจัดเรียงที่ค้างคาใจของดวงวิญญาณแล้วส่งไปสูโลกหน้าได้อย่างปลอดภัย ด้วยพันธะสัญญาระหว่างเคะอิกับฉินงะมิ ทำให้เขาอยู่ในสภาพที่เหมือนถูกหยุดเวลาไว้ ไม่ได้เติบโตขึ้นตามกาลเวลา ไม่ต้องกินต้องนอนก็มีชีวิตอยู่ได้แลกับการทำงานตามระยะเวลาในสัญญาจำนวน 13 ปีให้ลุล่วงซึ่งเป็นไปได้ยากเหลือเกิน หากภารกิจไม่สำเร็จตามเวลาที่ระบุไว้ ผู้ที่ทำพันธะสัญญากับฉินงะมิจะถูกลบตัวตนให้หายไปตลอดกาล ฮิบิกิจึงยื่นมือเข้าช่วยเหลือด้วยอยากให้เคะอิกลับมาใช้ชีวิตเยี่ยงมนุษย์ปกติดังเดิม

9) ฉินงะมิโนะนิชิโยะชิ 『死神の日曜日』 โดยอิโต เรียว (伊東良)

การเดินทางของเด็กหญิง “นะโอะมิ” ชาวเมืองโอริโอนำเพื่อไปพบกับแม่มดตามตำนานเล่าขานของเมือง เธออยากขอให้แม่มดช่วยเหลือคุณย่าของเธอที่นอนป่วยหนักอยู่ในโรงพยาบาล แต่เบื้องหลังของการมีชีวิตอันเป็นนิรันดร์นั้นคือการที่ดวงวิญญาณของผู้ตายนั้นไม่ยอมไปผุดไปเกิดและไม่ยอมปลดปล่อยต่อโลกใบนี้ คิดจะยึดโลกของฝั่งคนเป็นมาเป็นของตัวเอง ฉินงะมิจึงต้องออกมาจัดการเรื่องเหล่านี้ รวมถึงช่วยนะโอะมิให้พ้นจากเงื้อมมือของแม่มด จากหน้าที่เดิมของฉินงะมิที่เป็นประหนึ่งผู้จัดทัวร นำทางดวงวิญญาณของผู้ตายมาขึ้นขบวนรถไฟไปยังโลกหน้าตามเวลาถึงฆาตของแต่ละคน ก็ต้องออกมาจัดการกับวิญญาณร้ายที่ไม่ยอมไปโลกหน้าและยังยึดติดกับชีวิตและโลกคนเป็นเพื่อรักษาสมดุลของโลกทั้งสองฝั่ง

10) โปะกุระโนะโยะอะเกะนิชะโยะนะระโอะ 『僕らの夜明けにさよならを』 โดยโอะกิตะ เอ็น (沖田円)

“อิโนะ อะโอะบะ” เด็กสาวนักเรียนมัธยมปลายประสบอุบัติเหตุทางถนนจนตัวเองอยู่ในอาการโคม่า ได้พบกับ “คิว” ฆิณิเมมิเด็กหนุ่มที่เป็นผู้ดูแลดวงวิญญาณของเธอระหว่างที่เบื่องบนต้องตัดสินใจใหม่ว่าจะปล่อยให้เธอฟื้นกลับไปมีชีวิตดั้งเดิมหรือจากโลกนี้ไปทั้งอย่างนั้น ระหว่างนั้นเธอจึงต้องคอยติดตามคิวไปทำงานของฆิณิเมมิ ซึ่งมีหน้าที่ในการส่งดวงวิญญาณของผู้ตายไปยังโลกหน้าและช่วยขจัดเรื่องที่ค้างคาใจของดวงวิญญาณของผู้ตายภายใน 49 วัน มิเช่นนั้นจะกลายเป็นวิญญาณติดที่ ไม่อาจไปสู่สุคติได้และค่อย ๆ หลงลืมว่าตัวเองเป็นใครจนติดอยู่ในโลกคนเป็นตลอดไป โดยที่ฆิณิเมมิจะทำงานตามหนังสือรายชื่อที่ได้รับมอบหมายจนกว่าจะหมดเล่มถึงจะพ้นจากการเป็นฆิณิเมมิได้

11) โลทโนเวลชุด “ฆิณิเมมิโนะซะทซุโกะอิ” 「死神の初恋シリーズ」 โดยอะซะฮิโนะ คิโยะ (朝比奈希夜)

“มะซะโอะกะ ชิสุรุ” หญิงสาวที่ถูกคนในหมู่บ้านส่งไปเป็นเจ้าสาวของฆิณิเมมิโดยหวังเพื่อให้ฆิณิเมมิพอใจ ภัยพิบัติจากโรคภัยที่คร่าชีวิตผู้คนมากมายในหมู่บ้านจะได้สงบลง ต้องมาใช้ชีวิตร่วมชายคา กับ “ยะกุโมะ” ฆิณิเมมิหนุ่มที่ผู้คนต่างหวาดกลัว และฆิณิเมมิฝึกหัดนามว่า “อะซะฮิโกะ” กับเด็กชายมนุษย์นามว่า “อิชิโนะสุเกะ” เธอได้เรียนรู้ว่าที่จริงแล้วฆิณิเมมิไม่ได้เป็นคนคร่าชีวิตของใคร แต่เป็นผู้ที่ทำหน้าที่ส่งดวงวิญญาณของผู้ที่ถึงชาติไปยังโลกหลังความตายโดยสวัสดิภาพ โดยที่ยะกุโมะจะไปหาเป้าหมายที่มีชื่อปรากฏในหนังสือรายชื่อและแต้มสัญลักษณ์ที่หน้าผากของผู้ที่ใกล้ตายเพื่อที่ดวงวิญญาณของผู้ตายจะได้ไม่หลงทางในการไปยังโลกหลังความตาย หากทำพิธีกรรมนี้ไม่สำเร็จ ดวงวิญญาณจะกลายเป็นดวงวิญญาณร้ายที่สร้างภัยให้กับมนุษย์ในดินแดนคนเป็น

12) ฆิณิเมมิโนะอะโนะงุ “โปะกุ” กะอะอิมิตะมิกิซะอิโตะคุโระเนะโกะโนะเซนตะกุ 『死神の絵の具「僕」が愛した色彩と黒猫の選択』 โดยอะซะงะวะ คะโอะริ (長谷川馨)

ฆิณิเมมิหนุ่มเจ้าของนัยน์ตาสีแดงสด กับแมวดำชื่อซาลส์ ภูตรับใช้ของเขา งานของเขาคือเฝ้าดูวาระสุดท้ายของเป้าหมายที่ได้รับคำสั่งจากเบื่องบนมาและนำทางวิญญาณเหล่านั้นไปสู่โลกหน้า โดยจะ

ได้รับค่าตอบแทนจากดวงวิญญาณเหล่านั้นเป็นเศษเสี้ยวของวิญญาณที่ฉินงะมิหนุ่มใช้เป็นส่วนผสมในการสร้างสีสันที่ใช้ในการรังสรรค์ภาพเขียนบนผืนผ้าใบ นี่เป็นวิธีการถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกที่ได้รับจากเป้าหมายในวาระสุดท้ายของชีวิต เนื่องจากฉินงะมิไม่มีอารมณ์ความรู้สึกของตัวเอง การรับเอาอารมณ์ความรู้สึกของผู้ตายมานั้นจำเป็นต้องหาทางระบายออกด้วยวิธีใดวิธีหนึ่งเพื่อที่จะคงความเสถียรของตัวเองเอาไว้ได้ ในระหว่างที่ทำภารกิจไปเรื่อย ๆ เขาก็ค่อย ๆ เรียนรู้ถึงความรู้สึกของมนุษย์มากขึ้นพร้อมกับที่ความทรงจำว่าเดิมทีเขาคือใครค่อย ๆ แผ่มาชัดขึ้นมา